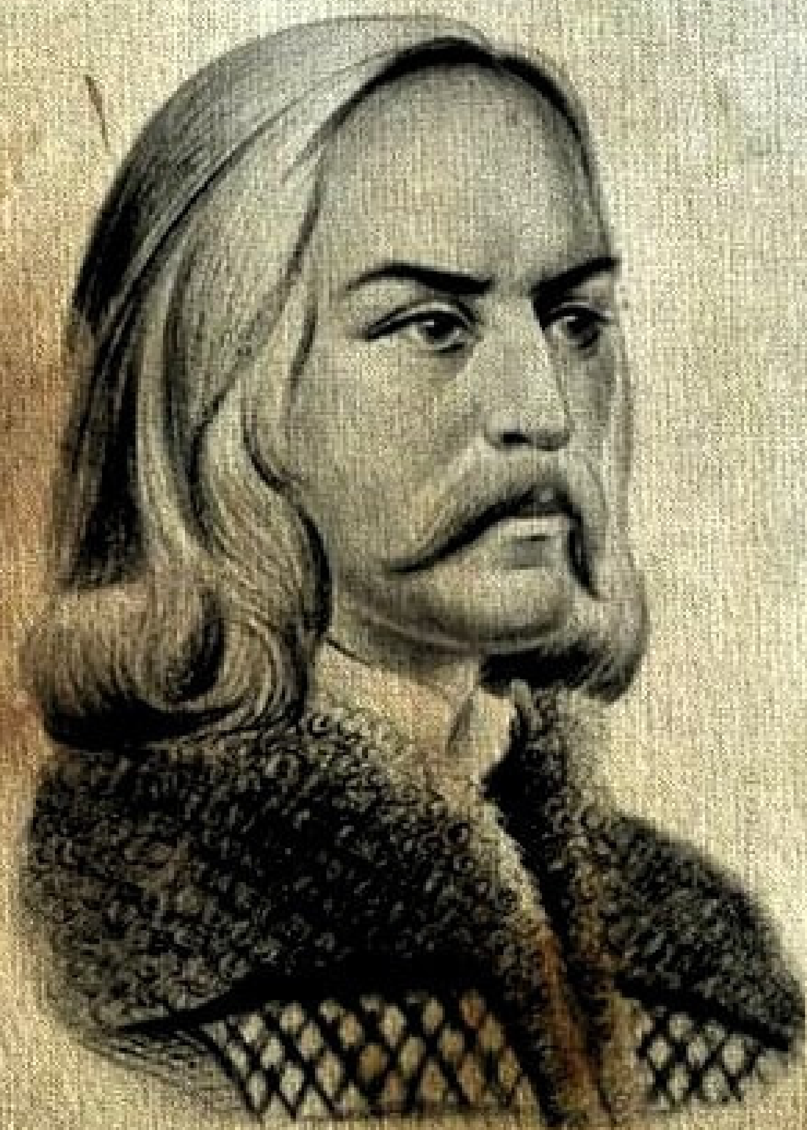
Grigore Ureche

Letopisețul Țării Moldovei

de când s-au descălecat țara

GRIGORE URECHE

LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI, DE CÂND S-AU DESCĂLECAT ȚARA

și de cursul anilor și de viiața domnilor carea scrie de la Dragoș vodă până la Aron vodă

1647

Mulți scriitorii au nevoit de au scris rândul și povéstea țărâlor, de au lăsat izvod pă urmă, și bune și réle, să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre céle réle să să ferească și să să socotească, iar dupre céle bune să urméze și să să învéțe și să să îndireptéze. Și pentru acéia, unii de la alți chizmindu și însemnând și pre scurtu scriind, adecă și răposatul Gligorie Uréche ce au fost vornic mare, cu multa nevoință cetind cărțile și izvoadele și ale noastre și cele striine, au aflat cap și începătura moșilor, de unde au izvorât în țară și s-au înmulțit și s-au lățit, ca să nu să înnéce a toate țările anii trecuți și să nu să știe ce s-au lucrat, să sa asémene fierălor și dobitoacelor celor mute și fără minte. Pre acéia urmând și chizmând, măcar că să află și de alții semnate lucrurile țărâi Moldovii, apucatu-s-au și dumnealui de au scris începătura și adaosul, mai apoi și scădérea care să véde că au venit în zilele noastre, după cum au fost întâiu țării și pământului nostru Moldovei. Că cum să tâmplă de sârgu de adaoge povoiul apei și iarăș de sârgu scade și să împuținează, așa s-au adaos și Moldova, carea mai apoi de alte țări s-au descălecat, de s-au de sârgu lățit și fără zăbavă au îndireptatu. Acéstea cercând cu nevoință vornicul Uréche, scrie de zice că "nu numai létopisețul nostru, ce și cărți streine au cercat, ca să putem afla adevărul, ca să nu mă aflu scriitoriu de cuvinte deșarte, ce de dreptate, că létopisețul nostru cel moldovenescu așa de pre scurt scrie, că nici de viața domnilor, carii au fost toată cârma, nu alége necum lucrurile denlăuntru să aleagă și pre scurt scriind și însemnând de la început pănă la domniia lui Pătru vodă Șchiopul și s-au stinsu, că de aciia înainte n-au mai scris nimenea pănă la Aron vodă. Nici este a să mira, că scriitorii noștri n-au avut de unde strânge cărți, că scriitorii dentăiu n-au aflat scrisori, ca de niște oameni neașăzați și nemérnici, mai mult proști decât să știe carte. Ce și ei ce au scris, mai mult den basne și den povești ce au auzit unul de la altul. Iar scrisorile striinilor mai pe largu și de agiunsu scriu, carii au fost fierbinți și râvnitori, nu numai a sale să scrie ce și céle striine să însemnéze. Și de acolo multe luund și lipindu de ale noastre, potrivindu vrémea și anii, de au scris acest létopiseț, carile de pre în multe locuri de nu să va fi și nemerit, gândescu că cela ce va fi înțeleptu nu va vinui, că de nu poate de multe ori omul să spuie așa pre cale tot pre rându, cela ce véde cu ochii săi și multe zmintéște, de au spune mai mult, au mai puțin, dară lucruri vechi și de demult, de s-au răsuflat atâta vréme de ani? Ci eu, pe cum am aflat, așa am arătat."

După acéia și eu care sunt intre cei păcătoși, Simeon Dascal apucatu-m-am și eu pre urma a tuturora a scrie acéste povești, ce într-înse spune cursul anilor și viiața domnilor, văzindu și cunoscând că scriitorii cei mai de demult care au fost însămnând acéste lucruri ce au trecut și s-au sfârșit și pre urma lor alții nu vor să se apuce; văzând noi aceasta că să părăséște această însămnare, socotit-am ca să nu lăsăm acestŭ lucru nesăvârșit și să nu să însămnéze înainte, carele mai nainte de alții au fost început pre rând însemnatu, pănă la domniia lui Vasilie vodă, ca să nu ne zică cronicarii altora limbi c-am murit și noi cu scriitorii cei dinceput, sau că doară suntem neînvățat. Ci cu ajutoriul lui Dumnezeu, întăi m-am apucat a scrie ce au pizmit și ce au însemnat alții. Pentru acéia, gândindu și socotind de la inimă ca să pociu afla cu adevărat acest lucru, să fie deplin, adunat-am izvoade pre rând de i-am împreunat. Și citind izvoade pre rând, aflat-am și acest izvod, carele l-au scris Uréche vornicul și deaca l-am citit, l-am socotit că este scris adevăr, însă mai mult din cărțile streinilor decât din izvoadele noastre, că numai cât tinde poveștile mai largŭ și de agiuns și mai deschis, iar semnele sau tocmélele și lucruri câte s-au făcut în țară, nu le arată toate, că poate fi că n-au știut de toate cronicariul cel leșesc să le scrie. Iar létopisețul nostru nu tinde poveștile, ce scrie mai pre scurt, însă le însemneaze toate pre rând. Măcar că vornicul Uréche au scris mai sus că létopisățul cel moldovenesc scrie pănă la domniia lui Petru vodă Șchiopul și décii s-au stâns, iar eu, adunând izvoade de limba noastră, aflat-am izvod denceput, cam pre scurtă vréme și toate pre rând însămnând, pănă la domniia lui Vasilie vodă. Pentru acéia, deaca am văzut că lipsesc poveștile și cursul anilor din létopisețul cel leșesc, am lipit dintre-ale noastre izvoade, carele am aflat că-s adevăr și am adus poveștile la létopisățul cel leșesc, carea la locul său, carele toate mai nainte să vor arăta, careși la locurile sale și toate pre rând chizmind și însămnând, am izvodit din toate izvoadele într-un loc și am făcut unul disăvârșit, de care lucru cu mare nevoință am silit să nu rămâie nimic nesămnat.

Prédosloviia descălicării a Țării Moldovei dinceputul ei. Carea este însemnată de Uréche vornicul din létopisețul cel latinescu izvodită

Vor unii Moldovei să-i zică că au chiemat-o Sțitia sau Schithia pre limba slovenească. Ce Sțitia coprinde loc mult, nu numai al nostru, ce închide și Ardealul și Țara Muntenească și câmpii preste Nistru, de coprinde o parte mare și de Țara Leșască. Chiematu-o-au unii și Flachia, ce scriu létopisețile latinești, pre numele hatmanului râmlenescu ce l-au chemat Flacus, carile au bătut războiu cu sțitii pre acéste locuri și schimbându-să și schimosindu-să numele, din Flachia i-au zis Vlahiia. Ce noi acésta nume nu-l priimim, nici-l putem da țărâi noastre Moldovei, ci Țării Muntenești, că ei nu vor să disparță, să facă doao țări, ci scriu că au fostu tot un loc și o țară și noi aflăm că Moldova s-au discălicat mai pe urmă, iar munténii mai dintăi, măcară că s-au tras de la un izvod, munténii întăi, moldovénii mai pre urmă, de păstorii nemerit, că umblându păstorii de la Ardeal, ce să chiiamă Maramoroș, în munți cu dobitoacile, au dat de o hiară ce să chiamă buor și după multă goană ce o au gonit-o prin munți cu dulăi, o au scos la șesul apei Moldovei. Acolea fiindu și hiara obosită, au ucis-o la locul unde să chiamă acum Buorénii, daca s-au discălicat sat. Și hierul țării sau pecetea cap de buor să însemnează. Și cățeaoa cu care au gonit fiara acéia au crăpat, pre carea o au chiemat-o Molda, iară apei de pre numele cățélii Moldii, i-au zis Molda, sau cumu-i zic unii, Moldova. Ajijdirea și țării, dipre numele apei i-au pus numele Moldova.

Scriu alte istorii pentru țara noastră a Moldovei, cum au stătut pustie 600 de ai, trecând împărățiia slăvitului și putérnicului Traian împărat, carele să cunoscu sémnele puterii lui pe unde au tras Troian peste multe țări și preste această țară, trecândŭ oștile lui peste câmpi și preste ape. Atâția ai s-au aflat pustie, păn' în vrémea ce au vrut milostivul Dumnedzău a nu lăsarea acestŭ pământ făr' de oameni. Ce cu voia sfinții sale, îndemnându-să o samă de ficiori de domni den domniile ce au fost pre acéle vremi la Râm și cu oamenii lor den Maramurăș, viind preste munții unguréști și preste munții țărâi Moldovei, vânându heri sălbatece păn' au ieșit la apa ce-i dzice Moldoa, gonind un dzimbru, carele l-au și dobânditu la un sat ce să chiamă Buorenii, pre aceia apă. Ș-au pus acei ape numele Moldova, pre numele unii țânci ce s-au înecatu într-acea apă, ce o au chemat pre țâncă Molda și pre

numele ei să dzice acmu și țărâi Moldova, păn' astădzi. Ieșindu la loc frumos și deșchis, socotindu cu toții că-i loc bun de hrană și plăcându-le tuturor, s-au întorsu înapoi iarăși în Maramurăș ș-au scos oamenii lor toți într-această țară.

Pentru limba noastră moldovenească

Așijderea și limba noastră din multe limbi este adunată și ne este amestecat graiul nostru cu al vecinilor de prinprejur, măcară că de la Râm ne tragem, și cu ale lor cuvinte ni-s amestecate. Cum spune și la prédosloviia létopisețului celui moldovenescu de toate pre rându: ce fiindu țara mai de apoi ca la o slobozie, de prinprejur venindu și discălicându, din limbile lor s-au amestecat a noastră: de la râmléni, céle ce zicem latină, pâine, ei zic panis, carne, ei zic caro, găină, ei zicu galena, muieria, mulier, fămeia, femina, părinte pater al nostru, noster, și altile multe din limba latinească că de ne-am socoti pre amăruntul, toate cuvintile le-am înțeleage. Așijderea și de la frânci, noi zicem cal, ei zic caval, de la greci straste, ei zic stafas, de la léși prag, ei zic prog, de la turci, m-am căsătorit, de la sârbi cracatiță și altile multe ca acéstea din toate limbile, carile nu le putem să le însemnăm toate. Și pentru aceasta să cunoaște că cum nu-i discălicată țara de oameni așăzați, așa nici legile, nici tocmeala țării pre obicée bune nu-s legate, ci toată direptatea au lăsat pre acel mai mare, ca să o judece și ce i-au părut lui, ori bine, ori rău, acéia au fost lége, de unde au luat și voie așa mare și vârf. Deci cumu-i voia domnului, le caută să le placă tuturor, ori cu folos, ori cu paguba țării, care obicéi pănă astădzi trăiește.

De răsipirea țărâi dentăi

Află-să această țară să fie fostu lăcuit și alții într-însa mai nainte de noi, de unde cetățile țării să cunoscu că-i lucru frâncescu, de au lăcuit oștile Râmului și au iernatu de multe ori, bătându-să uneori cu sțitii sau tătarii, uniori cu Bosna și cu Rumele și la perși trecându. Ce fiindu în calea răotăților și stropșindu oștile, care de multe ori să făcea războaie pré acesta loc, cum încă sémnile arată, carile le vedem multe pretitindirile: movili mari și mici și șanțuri pre Nistru, pre Prut, prin codri, n-au mai putut suferi, ce s-au răsipit și s-au pustiit.

(SIMION DASCĂLUL) De izvodirea moldovénilor, de unde au venit într-acéste locuri

Scrie létopisețul cel ungurescu că oarecându pre acéste locuri au fostu lăcuind tătarii. Mai plodindu-să și înmulțindu-să și lățindu-să, s-au tinsu de au trecut și preste munte, la Ardeal. Și împingăndu pe unguri din ocinile sale, n-au mai putut suferi, ce singur Laslău craiul ungurescu, cari-i zic filosof, s-au sculat de s-au dus la Împăratul Râmului, de ș-au cerșut oaste întru ajutoriu împrotiva vrăjmașilor săi. Ce împăratul Râmului alt ajutoriu nu i-au făgăduit, ce i-au dat răspunsu într-acesta chip, de i-au zis: "Eu suntu jurat, cândŭ am stătut la împărăție, om de sabiia mea și de județul mieu să nu moară. Pentru acéia oameni răi s-au făcut în țara mea și câte temnițe am, toate suntu pline de dânșii și nu mai am ce le face, ci ți-i voi da ție, să faci izbândă cu dânșii și eu să-mi curățescu țara de dânșii. Iară în țara mea să nu-i mai aduci, că ți-iu dăruiescu ție." Și de sârgu învăță de-i strânseră pre toți la un loc de pretitinderile și i-au însemnatu pre toți, de i-au arsu împrejurul capului de leau pârjolit părul ca unor tălhari, cu un hier arsu, care semnu trăiește și pănă astăzi în Țara Moldovei și la Maramoroș, de să cevluiescu oamenii prejur cap. Décii Laslău craiu, daca au luat acel ajutoriu tălhărescu de la Împăratul Râmului, au silit la Țara Ungurească și décii pre câșlegile Născutului, cu toată putérea sa s-au apucat de tătari a-i bate și a-i goni, de i-au trecut munte în ceasta parte pre la Rodna, pre care cale și sémne prin stânci de piatră în doao locuri să află făcute de Laslău craiul. Și așa gonindu-i prin munți, scos-au și pre acești tătari, carii au fostu lăcuitori la Moldova, de i-au trecut apa Sirétiului. Acolea Laslău craiu ce să chiamă leșaște Stanislav, stându în țărmurile apei, au strigatu unguréște: "Sirétem, sirétem", ce să zice rumânéște, place-mi, place-mi, sau cum ai zice pre limba noastră: "Așa-mi place, așa". Mai apoi, daca s-au discălicat țară, după cuvântul craiului, ce au zis, sirétem, au pus nume apei Sirétiul. Și după multă goană ce au gonit pre tătari i-au gonit și i-au trecut preste Nistru, la Crâmu, unde și pănă astăzi trăiescu, de acolo s-au întorsu Laslău crai îndărătu cu mare laudă șl biruință. Și sosindu la scaunul său în zioa de lăsatul secului, cerșutu-ș-au blagoslovenie de la vlădicii săi, să-l lase trei zile să se veselească cu doamnă-sa și cu boierii săi. Și așa l-au blagoslovit, de au lăsat sec marți, cu toată curtea sa, care obiceai să ține la légea lor și pănă astăzi, de lasă sec marți.

Ce această povéste a lui Laslău crai ce spune că au gonit pre cești tătari nu a-o scos Uréchie vornicul, din létopisățul cel leșescŭ, ci eu Simeon Dascalul o amu izvodit din létopisățul cel unguresc, care poveste o am socotit pre sémne ce arată, că poate fi adevărată.

De discălicatul Maramoroșului

Laslău craiul ungurescu după îzbândă cu noroc ce au făcut, de răsipi pre cei tătari și să așeză la scaunul său, sfătuitu-s-au cu boierii săi, ce vor face cu acei tălhari ce-i adusă într-ajutoriu de la împăratul Râmului, cu carii mare izbândă făcusă, de răsipise putérea acelor tătari; că să le dea loc și ocine în țară, nu suferiia cei de loc și de moșie, ungurii, văzându-i că sunt niște oameni răi și ucigași, socotindu că de să vor plodi și să vor înmulți, ei să vor întări și cândai să nu li să prilejască vreo price cu dânșii, să nu pață mai rău decât cu tătarii, mai apoi să nu le fie a piierde și crăiia. Ce le-au ales loc pustii și sălbatec, îngrădit cu munți pinprejur, intre Țara Leșască și intre Țara Ungurească, unde să chiamă acum Maramoroșul. Acolo i-au dus de le-au împărțit hotară și ocine și locuri de sate și târguri și i-au nemișit pre toți, adecă slugi crăiești, unde și pănă astăzi trăiescu la Maramoroș.

Pentru discălicatul țării al doilea rând

După răsipa țării dintăi, cum spune mai sus că s-au pus tiit de nevoia oștilor lui Flac hatmanul râmlenescu (sau cum spune létopisețul cel ungurescŭ de Laslău craiul ungurescŭ, cându au răsipit tătarii dintracéste locuri, de au rămas locul pustiu) 1 mai apoi, după multă vréme, cum spune mai sus, cându păstorii din munți ungurești pogorându după vânat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate cu câmpi deșchiși, cu ape curătoare, cu păduri dése, și îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramoroș și pre alții au îndemnat, de au discălicat întâi supt munte, mai apoi adăogându-să și crescându înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Sirétiul nu i-au hotărât, ce s-au întinsu pănă la Nistru și pănă la mare. Nici războaie mai făcea ca să-și apere țara și pământul său de cătră știți și gotthi și di cătră alți vecini și limbi ce era pinprejur. Ce avăndu purtătoriu domnii lor carii rădicasă dentru sine, în Țara Leșască de multe ori au intrat și multă pradă și izbândă au făcut, din câmpi tătarii i-au scos. (Că după multă răsipă

ce i-au fost gonit pre tătari oarecând di pre acéste locuri Laslău craiul ungurescu, iarăși au fost început a să tinde la câmpi).

Așijdirea și munténilor nu numai nevoie și groază le făciia, ce și domniile schimba și pre cine vrea ei, primiia ; pre ardéleni nu-i lăsa să se odihnească, ci pururea le făcea nevoie și cetăți căteva le luasă și le lipiia cătră Țara Moldovei, carile toate mai înainte la locurile sale să vor arăta. Mai apoi și turcii carii să vedea că ca o negură toată lumea acoperea, războaie, minunate au făcut, de multe ori i-au și biruit, mai apoi de o au și supus supt giugul lor, de multe ori i-au asudat, rocoșindu-se și nu fără multă moarte și pagubă în oameni, pănă o așăza.

(SIMION DASCĂLUL)

Predoslovie a létopisețului moldovenescu ce într-însa spune că este făcută țara den doao limbi, de rumâni și de ruși, de care lucru să cunoaște că și păn' astăzi este țara giumătate de ruși și giumătate de rumâni

Ce această povéste nu să află însămnată de Uréche vornicul, iar eu n-am vrut să las nici această să nu pomenescŭ, socotind că cum am adus aminte de altele, ca să nu rămâie nici aceasta neînsămnată.

Scrie la létopisețul cel moldovenescu, la predoslovie, de zice că deaca au ucis acei vânători acel buor, întorcându-se înapoi, văzând locuri desfătate, au luat pre câmpi într-o parte și au nemerit la locul unde acum târgul Sucévei. Acolo aminosindu-le fum de foc și fiind locul despre apă, cu pădure mănuntă, au pogorât pre mirodeniia fumului la locul unde este acum mănăstirea Ețcanei. Acolea pre acelaș loc au găsit o priseacă cu stupi și un moșneag bătrân, de prisăcăriia stupii, de seminție au fost rus și l-au chiemat Ețco. Pre carele deaca l-au intrebat vânătorii, ce omu-i și den ce țară este, el au spus că este rus den Țara Leșască. Așijderea și pentru loc l-au intrebat, ce loc este acesta și de ce stăpân ascultă ? Ețco au zis: este un loc pustiiu și fără stăpân, de-l domnescu fierile și pasările și să tinde locul în gios, păn' în Dunăre, iar în sus păn' în Nistru, de să hotărăște cu Țara Leșască, și este loc foarte bun de hrană. Înțelegând vânătorii acest cuvânt, au sârguit la Maramorăș, de ș-au tras oamenii săi într-această parte și pre alții au îndemnat, de au descălecat întăi supt munte și s-au lățit pre Moldova în

gios. Iar Iaţco prisecariul, deaca au înţeles de descălecarea maramorăşénilor, îndată s-au dus şi el în Ţara Leşască, de au dus ruşi mulţi şi i-au descălecat pre apa Sucévei în sus şi pre Sirétiu despre Botoşiani. Şi aşa de sârgu s-au lăţit rumănii în gios şi ruşii în sus.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Şi s-au plinit toate locurile într-această ţară de oameni, den munte păn' în Nistru şi în gios păn' unde dă Dunărea în Vidov şi păn' în Cetaatea Albă şi Chiliia şi Renii şi Nistrul în sus pănă mai sus de Cérnăuţi, unde să împreună cu hotarul Ţărâi Leşeşti şi pre Ceremuş.

(SIMION DASCĂLUL)

Aşijderea şi târgul Baia scrie că l-au descălecat nişte sasi ce au fost olari; aşijderea şi Suceava scrie că o au descălecat nişte cojocari ungurésţi, ce să chiamă pre limba lor suci, iar Suceava pre limba ungurească să chiamă Cojocărie. Aşa într-acesta chip să află să fie fost discălicarea ţării Moldovei.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Aflatu-s-au într-această ţara şi cetăţi făcute mai de demultŭ de ianovedzi: cetaatea în târgul Sucévii şi cetaatea la Hotin şi Cetatea Albă şi Cetaatea Chilii şi Cetaatea Neamţului şi Cetatea Noaă, Romanul, ce i s-au surpat pământul ş-au cădzut cetaatea.

Dinceputul domniilor vă leatul 6867(1359)

Într-acei păstori ce au nemeritu locul acesta, fost-au şi Dragoş, carile au venitu de la Maramoroş, carile să vediia şi mai de cinste şi mai de folos decâtu toţi, pre carile cu toţii l-au pus mai mare şi purtătoriu lor.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Și dacă l-au pus domnu, luară pildă de pre capul acei hiară năsâlnice, dzimbrul, ce scriem mai sus că l-au vânat și pusără de au făcut peciate țărâi Moldovei, de trăiește păn într-aceste vremi în mânule cui alege Dumnedzău a hire domnu țărâi, de trăiește păn' astădzi, de să pune pre cărți, ce poroncéște domnul de tocméle și de aședzări lăcuitorilor și de ascultat cărora vor să facă strâmbătăți intre lăcuitori, iar celora ce nu ascultă, de certare mare...

Și daca au domnitu doi ani, au muritu.

Și-ntr-acea începătură a fost domniia ca o căpitănie 3.

Pre acesta semnu dintăiași dată ce să arătă domniia fără trai, să putea cunoaște că nu va fi așezarea bună intre domniia Moldovei, ce cum fu pre scurtu viiața domnului dintăi, așa și domnii ce vor fi înainte, adésea să vor schimba și intre domniia Moldovei multă neașezare va fi.

Pre urma lui Dragoș vodă, au stătut la domnie fiiu-său, Sas vodă și au ținut domniia 4 ani și au murit.

După moartea lui Sas vodă, au ținut domniia fiiu-său, Lațco vodă 8 ani.

Pre urma lui Lațco vodă au domnit Bogdan vodă 6 ani. După domniia lui Bogdan vodă au domnit Pătru vodă, ficiorul lui Mușatu, 16 ani.

După dânsul au domnitu frati-său, Roman vodă, trei ani.

(AXINTE URICARIUL)

Samodârjețul, stăpânitoriu țărâi de la plaiuri și pănă la mare. Și acesta au făcut târgul Romanul pre numele lui, precum mărturiséște la uricul lui, carile să află la mănăstirea Pobrata.

Iară pre urma lui Roman vodă au stătut la domnie Ștefan vodă, carile au avutu doi ficiori, Ștefan și Pătru, și au domnitu 7 ani. Iară ce să va fi lucratu în zilile acestor domni, nu să află scris nimica, câtu au domnitu ei 46 de ani. Cunoaști-se că au fostu neașezați și de curându, de n-au avut cine

scrie, nici vecinii, carii nimica n-au lăsatu neînsemnatu, n-au știut de dânșii să scrie.

De însemnarea anilor

Însemnarea anilor a scriitorilor noștri nu să tocméște cu a streinilor, că létopisețul nostru scrie că au fostu vă leatul 6867 (1359), cându au stătut domn Dragoș vodă, iară létopisețul streinilor scrie că au fost 6867 în zilile acestui Ștefan vodă ce scriem mai sus. Iară ce să va fi trecut înapoi nu să află însemnat de streini, cunoaști-să că cum nu să află de scriitorii noștri însemnat viiața domnilor și lucrurile lor, așa și vă leatul, cândai să nu fie smintitu, iară de au și însemnatu, nu au știut ce au scris. Iar létopisețul leșescu putem cunoaște că poate fi mai adevăratu, că fiindu oameni așezați mai de demultu și cronicarii lor neavându alte trebi, ce numai vă leatul păziia și niște lucruri mari ca acéstea păziia și socotiia, să nu rămâie ceva neînsemnat, pentru ca să nu le zică vecinii lor di prinprejur că au fostu adormiți sau neînvățați și nestrăbătuți cu istoria. Pentru acéia și pre acesta lucru putem cunoaște că ei cum au înțeles de descălicarea țărâi noastre și de lucrurile domnilor îndată s-au apucat de au însemnatu toate pre rându și ale noastre și ale lor, pentru acéia ei scriu că au fostu vă leatul la domniia lui Ștefan vodă, 6867 (1359).

Domniia feciorilor lui Ștefan vodă

Acest ce scriem mai sus, Ștefan vodă, au avut doi ficiori, cum s-au pomenit mai sus, pre Ștefan și pe Pătru, carii după moartea tătânesău, pricindu-să pentru domnie, au fugitu Ștefan, fratile cel mai mare, la Cazimir craiul leșescu, poftindu ajutoriu împotriva frăține-sau, lui Pătru și să i să pléce cu toată țara. Iară Pătru cu ajutoriul ungurescu au apucatu țara.

Vrându Cazimir crai ca să dobândească țara și să fie pe voia lui Ștefan vodă, i-au datu oaste, de au intrat în țară, în zioa dintăi a lui iulie. Și întăi îi mergea cu norocu, iară mai apoi i-au amăgit ai noștri, de i-au băgat la codru, fiindu copacii întinați pre lângă drum, i-au surpatu asupra lor, unde câți n-au pieritu de copaci i-au prinsu vii, pre carii mai apoi i-au răscumpăratu craiul Cazimir. Fost-au într-acești robi oameni mari: Zbigniev

și Tecinschii ficiorul voievodului de Cracău, trei steaguri a trei voievozi, a Cracăului, a Sandomirului și a Liovului și noao steaguri boierești.

Létopisețul nostru de ficiorii lui Ștefan vodă ce pomenim mai sus, nimica nu scrie, ci scrie că după domniia lui Ștefan vodă, au domnit Iuga vodă 2 ani, după dânsul Alixandru vodă, carele să va pomeni mai gios. Iară noi n-am lăsat să nu-i însemnăm, nici de ficiorii lui Ștefan vodă, căci că poate să fie adevărat, că nu părtenéște cronicarul Bielschi a lor săi, ce scrie poticala ce au petrecut Ștefan vodă cu ajutoriul lor, de au pierit cu toți.

După aceștia au domnit Iuga vodă 2 ani și l-au luat la sine Mircea vodă, domnul muntenescŭ. Iar ce să va fi lucrat într-acei doi ani a domniei lui nu să știe.

(AXINTE URICARIUL)

Făr cât numai ce însemnează la un létopiseț ce este izvodit de Dubău logofătul de pre létopisețul lui ... de zice că el au trimis întâi la arhiepiscopul de Ohrida și au luat blagoslovenie, de au pus mitropolit.

(MISAIL CĂLUGĂRUL) Domniia Iugăi vodă, carele mai întréce cu toate pre domnii cei trecuți mai denainte

Trimis-au la patrierșie de Ahrida ș-au luat mai întăiu blagoslovenie ș-au pus mitropolit pre Theoctist ș-au descălecat orașe pren țară, tot pre la locuri bune și Ie-au ales sate și le-au făcut ocoale prenpregiur și-au început a dărui ocine pren țară a voinici ce făcea vitejii la oști. Ș-au domnit 2 ai și l-au luat Mircea vodă, domnul muntenescŭ la sine.

Domniia lui Alexandru vodă cel Bătrân și Bun

Létopisețul nostru cest moldovenesc scrie că au fost cursul anilor 6907 (1399) aprilie 25, când au stătut domnu Alexandru vodă; iar létopisețul cel leșesc scrie că au fost vă leatul 6921 (1413)

(AXINTE URICARIUL)

Dar au greșit, căci să află un uric al lui Alixandru vodă la mănăstire la Barnovschii și scrie din vă leat 6906(1398).

Acest Alixandru vodă multe lucruri bune au făcut în țară și au făcut 2 mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița, în doi ani a domniei sale.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Făcut-au 2 sfinte mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița și li-au îndzăstrat cu multe sate cu vecini și cu băleștie și cu veșminte scumpe înlontru și cu odoare.

Și deaca se vădzu luminat în cinstea domnii, în 2 ai a domnii lui, fiindŭ mai intreg și mai cu minte decât cei trecuți înaintea domnii lui și multu trăgând și râvnindŭ spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuiala sa, den țară păgână, sfintele moștii a marelui mucenic Ioan Novii și li-au pus într-a sa svântă cetaate, ce este în orașul Sucévii, cu mare cinste și pohvală, de a ferirea domnii sale și paza scaunului său. Ce veri cerca la cărțile besérecii viața lui, carele miercurea și gioi în săptămâna rusaliilor îl slăvéște toată țara noastră în Suceava, unde dzac moștiile la mitropolie.

Și cu darul ce avea de înțelepciunea de la milostivul Dumnedzău, căutându și vădzindu cinstea lumii, cum să cade a să purta în podoabele împăraților ș-a crailor ș-a domnilor, socotit-au și la această țară, măcarŭ că n-au fost mai căutat alții, ce au fost mai înainte domni, întăie dată au trimis la patrierșii de la răsărit de au luat blagoslovenie ș-au făcut mitropolit și iau dat scaun o sfântă mănăstire mare, mitropolie în orașul Sucévii, lângă polata domnească, cu multe sate și ocine dându-i, să fie de slujbă acei svinte mănăstiri, mitropolii, și câteva ținuturi în eparhiia ce i s-au dat, făcându-l epitrop legii.

Mai făcut-au ș-al doilea episcop, după mitropolit, la svânta mănăstire ce este în oraș în Roman și i-au dat eparhiia o parte de ținuturi de suptu munte den gios. Mai făcut-au ș-al treilea episcop la o svântă mare mănăstire, la Rădăuți și eparhiia i-au dat Țara de Sus, despre Țara Leșască, țănuturile céle de sus.

Și daca au aședzat vlădicii, le-au făcut cinste mare, că le-au pus scaunele, de șed denadreapta domnului, înaintea tuturor svétnicilor, aproape de scaunul domnescŭ.

Tocmit-au și boieri mari în svat, de chevernisala țării ș-a pământului Moldovii:

Logofăt mare, giudecătoriu și alesătoriu de ocine, ispravnic pre o frunte de oameni de țară, ce sunt curténi și giudecătoriu tuturor, cine-s cu strâmbătăți în țară și luător de samă tuturor, ispravnic celor ce suntŭ la curtea domnească.

Vornic mare în Țara de Gios, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Bârladului.

Vornicul cel mare de Țara de Sus, giudecătoriu tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șiugubini ce să fac la partea lui și vornic Dorohoiului.

Pârcălabul de Hotin la acea margine despre Țara Leșască și Căzăcească, giudecătoriul tuturor la acel țănut.

Hatman și pârcălab de Suceava și ispravnic pe toate oștile țărâi.

Postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului și pârcălab de Iași și tâlmaciu a limbi striine.

Spătariu mare și staroste de Cernăuți și cu obicéiu îmbrăcat la dzile mari cu haină scumpă domnească și dvorbitoriu cu arme domnești încinsu la spatele domnului într-acéle dzile.

Paharnic mare și pârcălab la Cotnariu și ispravnic viilor domnești de la Cotnariu și de la Hârlău și cu obicéiu să dreagă domnului la dzile mari cu păhar la masă.

Visternic mare, ispravnic pre socotéle ce să fac, să să ia den țară și grijindŭ și dândŭ léfe slujitorilor și purtătoriu de grijă a toată cheltuiala

curții și a oaspeți ce vin în țară și toate catastijile țărâi pre mâna lui.

Stolnicul cel mare cu obicéiu la dzile mari și la veselii domnești, îmbrăcat în haine domnești și viind înaintea bucatelor domnești, le tocméște pre masă înaintea domnului cu tipsiile și dvorbitoriu într-acéle dzile.

Comis mare, ispravnic pre povodnici și pre toți cai domnești și împodobindŭ povodnicii în podoăbe domnești și mărgătoriu înaintea povodnicilor ș-a domnului.

Medelnicériu mare, cu obicéiu îmbrăcăt în haină domnească, dvorbitoriu la masa domnului la dzile mari și taie fripturile ce să aduc în masă.

Clucer mare, ispravnic pre beciurile domnești, pre unt și pre miere și pre colacii, adecă pocloanele, ce vin de la orașă la Născut lui Hristos.

Sulger mare, ispravnic pre toate obroacele ce să dau la cuhnele domnești și la slujitorii curții, de carne și la ospeți ce vin în țară.

Jicniceriu mare, ispravnic pre toate obroacele de pâne ce să dau la curtea domnului și la slujitorii curții și la oaspeți ce vin în țară.

Vameș mare ce țâne scălile țărâi pentru vămășie; duc dulceți și cofeturi la masă domnului la dzile mari și ispravnic pre neguțători.

Șetrar mare pre corturile domnești și-n oști și-ntr-alte căli și purtătoriu de grijă tunurilor.

Ușer mare, purtătoriu de grijă tuturor solilor și tălmaci striinilor la giudeț.

Armaș mare, ispravnic și purtătoriu de grijă pentru toți ceia ce fac rău și cad la închisoarea țărâi, la temniță și pedepsitoriu acelora tuturor și cei giudecați de moarte dați în mâna lui, să-i omoare.

Aga, ispravnic pre dărăbani și pre târgu, pre Iași, giudeț.

Logofăt al doilea, hotărâtoriu de ocine în toată țara.

Postelnic al doilea, în toată vrémea dvorbitoriu înaintea domnului și ficior de boieriu ales.

Logofăt al treilea, cărtulari, scriitoriu bun, dvorbitoriu totdeauna lângă domnu, credincios la toate tainele domnului și cărți ori den țară, ori de la priietini de unde ar veni, toate în mâna lui mărgu și cu învățătura domnului de la dânsul iese răspunsurile și pecétea tărâi în mâna lui. Și orice giudéțe și îndreptări să facŭ oamenilor, fără pecétea domnului nu poate hi carie-i în mâna logofătului al treilea, credincios în toate la domnu.

Postelnici den al doilea, înainte câți va domnul să facă, deprindzindu-să la aceia cinste, iese și la altă cinste mai mare.

Spătariu al doilea și al treilea; al doilea zvorește cândŭ nu zvorește cel mare, și el îmbrăcat, cu spata încinsu și cu buzduganul amână la spatele domnului. Iar spătariul al treilea zvoréște peste toată vrémea.

Păharnicul al doilea, după dvorba păharnicului celui mare, dvoréște la masă și derege păhar cu băutură la domnu.

Păharnicul al treilea, iar cândŭ nu derége al doilea, derége și el la masa domnului.

Așijdiria și mitropoliia de la Suceava și episcopia de la Rădăuți și mănăstirea Neamțului și alte mănăstiri.

Așijdiria întăiaș dată au trimis de au luat blagoslovenie de la patriarșii răsăritului și au făcut mitropolit, de l-au așezat la scaun, la mitropolie în Suceava, numai anume nu scrie ce mitropolit au fost.

(AXINTE URICARIUL)

Însă la un létopiseț a lui Dubău logofătul înseamnează cum să fie trimis întăi Iuga vodă, carile s-au poménit mai sus, la arhiepiscopul de Ohrida, de au luat blagoslovenie și au pus mitropolit pe Theoctist, dară nu arată nici o dovadă, ci veri citi mai-nainte, la altu Alixandru vodă, de unde au luat blagoslovenie Theoctist mitropolitul.

Iar la leatul 6923 (1415) au trimis de au adus cu multă chieltuială și moaștile sfântului mucenic Ioan Novii de la Cetatea Albă, de la păgâni și le-au așezat în târgu, în Suceava, la mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința scaunului domniei sale, carile să prăznuiește miercuri, joi, în săptămâna rusaliiilor, care ver ceti la cărțile biséricii mai pre largu pentru mucenia lui.

Cându s-au făcut săbor al optulea

În zilile acestui domnu fu săbor mare în Florenția, în Țara Italii, adunare mare de părinți, ca să poată împreuna bisérica răsăritului și cu apusului, pentru multă neîngăduință și price, pentru capetile legii, la care săbor însuși patriarhul Ioasaf de Țarigrad și cu împăratul Ioan Paleolog, cu mulți mitropoliți și episcopi au fostu. Și de țara noastră încă au fostu trimis pre Grigorie Țamblac. Iar de la apus, singur papa Hristofor cu gardinalii și din multe locuri arhiepiscopi și adunare mare de părinți, la leatul 6940(1432).

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograf grecescu scrie că au fostu papa Evghenie și de la Moldova au fostu Ioasaf și vă leatul 6947 (1439), cândŭ s-au obârșit săborul. Și așa vom putea créde cum scriu grecii, că ei cum au fostu acolea și cum au văzut, așa au însemnatu.

Unde pre urmă bun nimica nu s-au ales, că în loc de împreunare, mai mare vrajbă și zarvă și despărțire s-au făcut, măcară că împăratul Paleolog, de nevoia turcilor ce-i venise la grumazi, că rămăsése numai cu numele împăratu, iară afară coprinsése turcii tot, pristănise la toate capetile legii, pre voia papii, numai să-i dea ajutoriu împotriva vrăjmașului său, ce-i și făgăduisă. Iară alții tocmala lor ce să făcusă, le-au părut că-i strâmbătate și asupreală biséricii răsăritului, că toate le lăsase pre voia lor, iară ei nimica din câte au vrut ai noștri nu au priimit. Ci atâta zavistie lucrul au ațițat, că în loc de împreunare, nici să auză de numele papii și a biséricii apusului, socotind-o în loc de călcătoare de lége. Scriu că începătoriu și ațițitoriu acestui lucru să fie fostu Marco episcopul de Efes, carile ca un dascal și cum zicu unii, pentru pizma grecească, cunoscându că împresoară pre ai

noștri, de n-au priimitu, ci au datu véste pretitinderile ca să nu priimească niminea acel săbor, măcară că alții toți au fostu pristănitu și au fostu și priimit. Ce și acelora le da vină că au dat mâzdă. De care lucru, de era mai-nainte de acel săbor ceva neîngăduință într-acéste bisérici, era și nădéjde că să vor tocmi și vor veni la împreunare, iară după săbor, atâta oțărâtură stătu într-amândoao biséricile, de nu să pot vedea cu dragoste, ce una pre alta huléște și defaimă și una pre alta va să pogoare și să o calce. Răsăritul este începător, apusul va să să înalțe și așa una alțiia nu va să dea cale, cum răsăritul cu apusul n-ar fi fostu logodna lui Hristos. Ci de acestea destulu-i, ci la ale noastre să ne întoarcem.

Pentru pacea așăzată ce au făcut Alexandru vodă cu craiul leșesc

Alexandru vodă făcu priiteșug mare cu léșii și legătură tare, ca fie la ce treabă unul pre altul să ajutorească. Nici zminteală au fostu, că întâi au poftitu craiul pre Alixandru vodă ca să-i trimiță ajutoriu împotriva crizacilor la prusi, nici s-au amăgit cu priiteșugul, că au trimis ajutoriu călăreți moldovéni, carii au făcut mare izbândă. Că bătându-să cu crizacii, întâi au dat dos a fugi, de i-au înșirat, gonindu-i spre o pădure și aciiaș pedestrindu-să, au săgetatu-le cai, de le-au căutat a da dosul némții. Și aciiași ai noștri s-au încălăratu și mare moarte au făcut într-înșii. De care lucru, daca s-au întorsu ai noștri acasă, mare mulțămită au avut Alexandru vodă de la craiul. Avându décii craiul leșescu a face oaste asupra lui Jicmontu craiul ungurescu, pus-au zălog la Alixandru vodă, Sneatinul și Colomăia și toată Pocutia și au luat 1 000 de ruble de argint. Și într-același an au murit Alixandru vodă, după ce au domnitu 32 de ani și 8 luni. Și banii au rămas la léși.

Domniia lui Iliiaș vodă și a lui Ștefan vodă, ficiorii lui Alixandru vodă celui Bătrân

După moartea lui Alixandru Vodă celui Bun au stătut la domnie fiiu-său cel mai mare, Iliaș vodă, carile au priimitu și pre frati-său, pre Ștefan vodă la domnie. Și legându priiteșug cu léșii, le-au întorsu Pocutia cu toate târgurile și le-au iertat și banii. Décii au intratu vrajba intre frați, că Iliaș

vodă vrându să omoare pre frate-său, pe Ștefan vodă, deci Ștefan vodă au fugitu la munténi.

De războaiele acestor 2 frați

Scrie létopisețul nostru cestu moldovenescu, că daca au fugit Ștefan vodă la munténi de nevoia frăține-său, de acolo luundu ajutoriu de oaste, au venitu spre țară, unde i-au ieșit înainte frate-său, Iliaș vodă, la locul ce să chiamă Lolonii. Și dându războiu, birui Ștefan vodă pe frate-său pe Iliaș vodă și-l goni din țară și apucă Ștefan vodă scaunul.

Al doilea război

Décii nu după multă vréme, de iznoavă au venit Iliașu vodă cu oaste asupra frăține-său, lui Ștefan vodă, în anii 6942 (1434), unde i-au ieșit Ștefan vodă înainte, la Dărmănești, fevruarie într-o zi, luni în săptămâna albă, și dându război vitejaște, iarăși birui Ștefan vodă.

Al treilea războiu

După acéia de iznoavă, nu după multă vréme, s-au mai ispitit Iliaș vodă al treilea rându, de au mai intrat în țară cu oaste leșască, unde i-au ieșitu nainte Ștefan vodă la Podraga și lovindu-să oștile de față, iară pierdu Iliașu vodă războiul.

Al patrulea războiu

De noroc era Ștefan vodă cu frati-său Iliaș, că bine nu să curățiia de dânsul, atuncia și sosiia, care au venit de iznoavă asupra lui Ștefan vodă cu oaste în anii 6943 (1435) avgust 4 zile și s-au lovit cu Ștefan vodă al patrulea rându, la Chiperești, într-o vineri. Ci norocul său cel rău iarăși nu i-au slujitu, că iarăși pierdu Iliiașu vodă războiul, cum să zice și la scrisoare: "Unde nu va Dumnezeu, nu poate omul".

Al cincilea războiu

Iliiașu vodă știindu-să căzut jos, nu pierdu nădéjdea, ci de iznoavă strânsă oaste și au intrat în țară la anii (6945 (1437) și s-au lovitu al cincilea rându cu Ștefan vodă, într-o joi, martie 8 zile. Ce nimica n-au folosit, că norocul lui cel prostu iarăși îl lăsă la zminteală, de pierdu războiul, de i-au căutatu iarăși a să întoarce înapoi la Țara Leșască.

De împăcarea fraților

După acéia, curândă vreme, scrie că s-au împăcatu Ștefan vodă cu frati-său Iliașu și s-au împărțit cu țara, cum va spune mai jos. Și domnindu împreună șapte ani, mai apoi lui Iliașu vodă i-au scos ochii. Iară letopisețul cel leșesc de aceste războaie a ficiorilor lui Alixandru vodă nimica nu scrie, ci scrie că daca au venitu Ștefan vodă cu ajutoriul muntenescu și au împinsu pre Iliașu vodă din țară, s-au dus Iliiașu la craiul leșescu, după ce au domnitu Iliaș vodă doi ani și 9 luni. Iară noi n-am vrut să lăsăm să nu poménim de războaiele acestor doi frați, căci că poate fi adevăratu, de vreme ce au fost având atâta vrajbă întru dânșii. Iară létopisețul cel leșesc scrie că daca au gonit Ștefan vodă pre Iliașu vodă din țară, s-au dus Iliaș la craiul leșescu, la Vladislav Iaghello șl au pohtitu ajutoriu, să-l aducă la domnie și să i să pléce cu toată țara. Ci fără zăbavă de la frati-său, Ștefan vodă, au venitu soli cu daruri, poftindu-l de pace și l-au aflatu la Lănciți, făgăduindu să fie plecatu și el lui crai. Pentru care lucru, măcară că Iliiașu vodă au fostu țiind o sor' a crăiasii, a Zofiei, și-i era craiul mai priietinu, fiindu-i cumnatu, ci sfatul cunoscându pre Ștefan vodă că este mai de folos țării, poftiră pe craiul să-l lase în pace și să-l jure, să le fie lor cu credință. Iară lui Iliiașu să-i dea hrană și să aibă socotință, că văzându Ștefan vodă că-i la cinste, să să teamă și să le ție jurământul. Ci lui Iliaș nu-i sosiia pita craiului, ci gândi iară de domnie și au vrut să intre iară în țară. Ci l-au prinsu Ian Ciola și l-au datu la pază la cetatea Sirațului și de ajunsu i-au datu hrană, și lui și doamnii lui, cu toată casa. Iară Ștefan vodă în Suceava au jurat lui crai înaintea solilor. Mai apoi ca să arate slujbă, au răsipitu o seamă de tătari, carii au fostu intrat la Podoliia să prade și la Brațlav și o samă vii i-au prinsu și i-au trimis lui crai, la Sfidriial. După acéia, cum s-au pomenitu mai sus, s-au împăcatu Iliașu cu frate-său, Ștefan vodă și s-au împărțitu cu țara: Cetatea Albă și Chiliia și Țara de Jos s-au venitu lui Ștefan vodă, iară lui Iliașu vodă: Suceava și Hotinul cu Țara de Sus, zicându că după acéia au fostu legătură cu craiul leșescu și mai mare și

daruri în toți ai au fostu trimițându Iliașu, iară craiul i-au fostu datu Haliciul, ca să-și ție avérea.

De niște tătari ce au prădat țara în doao rânduri

Scrie létopisețul nostru că în anii 6947(1438) noiembrie 28, intrat-au în țară oaste tătărască, de au prădatu și au arsu pănă la Botășani și au arsu și târgul Botășanii. Așijdirea la anul după această pradă, la leatul 6948(1439) dichemvrii 12 zile, iarăși au intrat tătarii în Țara de Jos, de au prădat și au arsu Vasluiul și Bârladul. Iară létopisețul leșesc de acești tătari ce scrie mai sus că au prădatu țara, nimica nu însemnează.

De orbirea lui Iliiaș vodă

Domnindu țara Iliiașu vodă împreună cu frati-său, Ștefan vodă, apoi cându au fostu în anii 6952 (1444) mai, înaintea rusaliilor, află vréme Ștefan vodă ca să să curățească de frati-său Iliașu și să ție toată țara însuși; l-au prinsu și i-au scos ochii, după ce au domnitu țara amândoi șapte ani. Și décii au domnitu singur Ștefan vodă nu multă vréme, numai 5 ani.

Domniia lui Roman vodă, ficiorul lui Iliaș vodă

Roman vodă, ficiorul lui Iliaș vodă, neputându răbda atâta nedumnezeire a unchi-său, s-au vorovitu cu o samă din curtea domnească și au prinsu pre unchi-său, pre Ștefan vodă, și i-au tăiatu capul și s-au apucatu Roman de domnie, leatul 6956 (1448) Décii Roman vodă neputându să-și îngăduiască cu văru-său, cu Pătru, ficiorul lui Ștefan vodă, pentru domnie, că cerca Ro man să omoară pe Pătru, de i-au căutatu a fugi lui Pătru vodă la unguri.

De domniia lui Pătru vodă

Acestu Pătru vodă daca au pribegitu în Țara Ungurească de nevoia văru-său, lui Roman vodă, la leatul 6957(1449), n-au făcut zăbavă multă, ci au datu cetatea Chiliia ungurilor și curândă vréme ajutoritu de Ian Huniad țiitoriul Țării Ungurești, au venitu cu oaste și au împinsu pe Roman vodă

din țară, după ce au domnitu Roman un an. Și s-au apucatu Pătru Vodă de domnie.

De moartea lui Roman vodă

Iară Roman vodă fiindu seminție dispre mumă craiului leșescu lui Cazimir, au năzuitu la dânsul și făcând jalbă, au sfătuitu craiul să-i tocmască, au cu tărie să-l puie la domnie, mai apoi au socotitu că de-i vor și împăca cu Pătru vodă, să domnească țara împriună, cândai mai apoi vreunul de dânșii să nu pață mai rău de cum au pățitu Iliașu vodă cu frati-său Ștefan vodă, ci au ales sfatu să-l puie cu tărie la domnie. Și au scos craiul șleahta rusască și de la Premișlia, de la Liov, de la Belzu, de la Helmu și de la Podolia și mătușa lui Roman încă mersése acolo, căriia i-au datu craiul Colomiia să ție și au purces craiul cu oastea de au venitu pănă la Liov. Ci mai apoi, daca au oblicitu că Roman au muritu otrăvit de Pătru vodă, văru-său, s-au lăsatu de acel gându și au trimis la Pătru vodă soli, să-i facă jurământu și să-i dea pre Mihal, ficiorul lui Jicmontu, carile fugise de la craiul, întăi la cneazul Mazoviei, apoi la prusi și la Șlonsca, mai apoi prin Țara Ungurească au venitu în Moldova. La acestea au răspunsu Pătru vodă solilor că jurământul să facă este gata, iară pre Mihal să-l dea nu i să cade, pre acela ce au năzuitu la dânsul, ca să nu-și piarză credința, iară din țară îl va goni. Și după acéia s-au dus Mihal la tătari și multă pagubă au făcut léșilor. Acestu Pătru vodă, după ce au datu cetatea Chiliia ungurilor, au domnitu și el numai un an și au muritu.

De un Ștefan vodă și de Ciubăr vodă

Scrie létopisețul cel leșesc că după moartea lui Petru vodă au domnit un Ștefan un an și au murit. După acestu Ștefan vodă au domnitu Ciubăr. Iar letopisețul cel moldovenescu de acest Ștefan vodă nimica nu scrie, făr câtu spune că după moartea lui Pătru vodă au domnitu Ciubăr vodă doao luni. Domniia lui Alexandru vodă tij ficior lui Iliiaș vodă, vă leat 6956 (l448)

...

De domniia lui Bogdan vodă și de viiața lui, ce războaie au făcut cu tată-său, cu Alixandru vodă, vă leatul 6962 (1454) avgust 22

Domnind Alixandru vodă țara, venit-au cu oaste fiiu-său, Bogdan vodă. Însă așa zic că n-au fostu Bogdan vodă ficior cu cununie, ci copil lui Alixandru vodă. Și s-au lovitu cu tată-său, Alixandru vodă, la Tămășani, aproape de târgul Romanului, avgust 22 dni. Și după multă nevoință birui Bogdan vodă pe tată-său, pre Alixandru-vodă, și multă moarte s-au făcut în oastea lui Alixandru vodă. Și într-acel războiu au pieritu oameni de frunte, Onciul logofătul și Costea Andronic și alții mulți, după ce au domnitu Alixandru vodă 4 ani.

(AXINTE URICARIUL)

Află-se scris la un létopiseț sârbescu de Azarie călugărul precum în zilele acestui domnu, Alixandru vodă, s-au hirotonit preaosfințitul mitropolitul chir Theoctist de Nicodim din Țara Sirbască, prin zilele bun credinciosului cneazul Gheorghie dispot.

Cronicariul leșesc

Așa scrie și cronicariul lor, de zice că Bogdan vodă au venitu cu oaste asupra lui Alixandru vodă, cum s-au pomenitu mai sus și l-au gonitu în Țara Leșască, după ce au domnit patru ani.

Décii Alixandru vodă, daca au fugitu în Țara Leșască cu doamnăsa și cu coconii săi, au poftitu de la craiul ajutoriu și au trimis craiul pré Sinenschii cu Țara Rusască și au împinsu pre Bogdan vodă și au apucatu Hotinul și Neamțul și Suceava și au așezat pre Alixandru vodă la scaun. Iară Bogdan vodă, fără zăbavă, adunându oameni de pretitinderile, au scos pre Alixandru vodă din scaun și iar au apucat Bogdan vodă scaunul. Iară Alixandru vodă au năzuitu iară spre léși și au făcut jalbă de iznoavă pre Bogdan vodă.

Iară craiul au făcut sfat, ce va face cu această țară mișcătoare și neașăzată. Sfătuia unii, de zicea să scoață domnii și să puie judéțile sale și să o împarță, să o facă ținuturi. Iară alții era împrotivă, de zicea că mai bine

este a să apăra de turci de după părétile altuia decâtu de după al său. Și așa aléseră pre Odrivoz și pre Conețpolschii cu oaste, pentru pofta a o samă de moldovéni, să ducă pre Alixandru vodă la scaun, carile au scos voievozia rusască și au avut și de moldovéni gloate mari. Și daca au intratu în Moldova cu trei oști: moldovénii cu domnu său Alixandru vodă, cu un polcu de podoléni era Buceațschii, iară pre altă oaste Conețpolschi, care oaste au trecut Nistrul la Hotin supt cetate, că era cetatea pre mâna oamenilor lui Alixandru vodă. Iară Bogdan vodă au fostu atuncea la Lipoveți.

Léșii, dacă au înțeles de dânsul, au vrut să treacă Prutul, ca să-i dea război, ci Bogdan vodă n-au vrut să le dea război, socotindu să-i bage la strimtori și zăbovindu-i, să-i flămânzească. Așa i-au purtatu din loc în loc până la apa Bârladului, iară el ținea pădurile. Și trimitea cu înșelăciune soli, cumu-i este voia să să pléce lui crai și să facă pace, făgăduindu-i șapte mii de galbeni să-i dea pre anu și încă și alte daruri multe făgăduia, numai craiul să-l apere de turci. Crezându léșii acela cuvântu, au lăsat să fie pre îngăduința lui și s-au întorsu pre acasă. Iară Bogdan vodă să ascuțiia, ca să-i poată undeva vâna, ci simțindu acéstea oamenii lui Alixandru vodă, le-au spus să nu să încrează, ci să să păzească. Ce léșii fiindu de înșălăciune coprinși, nu băga în samă, până n-au fugitu un diiac al lui Bogdan vodă la oastea leșască, de leau spus. Atuncea boierii lui Alexandru vodă sfătuia ca să încunjure pădurea și să hălăduiască de meșterșugul lui Bogdan vodă; că în pădure supusése oaste. Ci léșii fiindu dârji, n-au vrut să asculte, ci au intratu să treacă pădurea și au trimis înainte carăle cu pârcălabul de Hotin și cu dânsul toți moldovénii și podolénii.

Războiul lui Bogdan vodă cu léșii

Deci cându au fostu în mijlocul pădurii, făcut-au năvală oastea lui Bogdan vodă la carăle léșilor. Ci apărându-să léșii, de-abiia au scăpatu cu multă pagubă și pierire. Décii, vrându să intre și céialaltă oaste leșască, atuncea s-au ivitu toată oastea lui Bogdan vodă cu multe steaguri și buciume, fără călărime, multă pedestrime. Acéstea văzându léșii, s-au tocmitu de războiu și au băgatu în mijloc pe Alixandru vodă. Și s-au tâmplatu acestu războiu, a șasea zi după pacea ce făcusă, la Crasna. Și s-au bătut mai nainte de apusul soarelui până ce au înoptat, pierindu de îmbe

părțile, pănă au năvălit și gloatile de pedestri, carii au făcut mare moarte în léși, tăindu cu coasile vinile cailor. Unde hatmanii leșești vrându să îmbărbătéze pre ai săi, ș-au pus și ei capetile, ales Piotru Odrivozu și Nicolae Porava și Buciațschii. Și biruia Bogdan vodă, de n-ar fi datu ajutoriu moldovénii lui Alixandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii, pre carii trimisése cu carăle. Și aceia s-au învârtejitu la războiu, de au datu inimă celor pieitori și au împinsu pre oastea lui Bogdan vodă, de au început a fugi și au umplut pădurile. Și așa cu vitejiia iară a moldovénilor au întorsu izbânda la léși, cei ce pierdusă războiul. Mulți aleși au pierit întru acel războiu: Nesvoiovschii, Biasovschii, Davidovschii și alții mulți ca aceștiia.

Deci Alixandru vodă cunoscându că nu să va putea așeza la scaun, că pre vrăjmașul său, pre Bogdan vodă, măcară că înfrânsése cu acea dată, iară nici o pagubă nu-i făcusă, că Bogdan vodă și cu oamenii săi cumuș era învățați a ținea pădurile, măcară că să rășchirasă din război prin păduri, de iznoavă s-au strânsu și s-au tăbărâtu, socotindu să nu piarză nădéjdea, ci di iznoavă să lovească pre léși, că-i știia că suntu slăbiți de tot ajutoriul.

Înțelegându acéstea léșii dimpreună cu Alixandru vodă și văzândusă slăbiți de totu ajutoriul, măcară că înfrânsése cu deodată pre Bogdan vodă, ci al doilea rându nu era nădéjde, că nimica lui Bogdan vodă nu-i stricasă, că din oastea lui puțini pierisă, iară de la léși mai cu totul pierisă, văzându că nu le slujaște norocul, nu s-au apucatu de scaun, nici au așteptatu al doilea rându războiul, temându-să să nu-i lovască Bogdan vodă făr de véste cu oaste tocmită și cândai să nu pață mai rău decâtu întâi, să piiae și câți au mai rămas, bulucindu-să dimpreună cu Alixandru vodă, cu toții s-au tras degrabu spre Țara Leșască. Iară Bogdan vodă văzându-să curățitu de vrăjmașii săi, s-au așezatu la scaun.

Ci de acéste războaie ale lui Alixandru vodă cu ale lui Bogdan vodă la une létopisețe de ale noastre nimica nu scrie, că pre Bogdan vodă îl scrie ficior lui Alexandru vodă și au rămas pre urma lui la domnie.

Iară întru unele izvoade de ale noastre scrie de războaiele lor, ca și cronicariul leșescu, însă mai pre scurtu. Pentru acéia oare cum au fostu, că tot să tocmescu că izbânda au fostu a lui Bogdan vodă, că au rămas la domnie și au domnitu doi ani.

(AXINTE URICARIUL)

Scrie la un létopisețu vechiu sârbăscu de Azarie călugărul izvodit, precum în zilile acestui Bogdan vodă s-au început a da dajde turcilor și pentru acéia ne-au numit bogdani pănă astăzi. Acestŭ Bogdan vodă este tată lui Ștefan vodă cel Bun.

Domniia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Aron

Vă leatul 6963 (1454), după doi ani a domniei lui Bogdan vodă, scrie létopisețul cel moldovenescu c-au venitu fără de véste Pătru vodă ce l-au poreclitu Aron și au aflatu pre Bogdan vodă la satul Răusénii, din jos de târgul Sucévii și l-au lovitu, vineri în răvărsatul zorilor, octomvrie. Și acolo i-au tăiatu capul lui Bogdan vodă. Décii au stătut la domnie Aron vodă.

Războiul lui Alexandru vodă cu al lui Pătru vodă la Movile

În domniia lui Pătru vodă Aron, scrie létopisețul cel mol dovenescu că în anii 6963 (1455), în luna lui mai, au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui Pătru vodă Aron și ș-au datu războiu la Movile. Ci norocul cel prostu al lui Alixandru vodă nici aicea nu-l lăsă să izbândească, că dându războiu vitejaște dispre amândoao părțile, birui Pătru vodă pre Alixandru vodă. Văzându Alixandru vodă că pierdu războiul, fugi la Citatea Albă și acolo s-au săvârșit. Iară Pătru vodă Aron au domnit doi ani.

De cest războiu a lui Pătru vodă cu a lui Alixandru vodă cronicariul cel leșescu nimic nu arată.

Acestu Pătru vodă au izvodit întăi și au început a da dajdea turcilor.

(AXINTE URICARIUL)

Iară alții zicu că de la Bogdan vodă s-au început, precum s-au pomenitu mai sus, la domniia lui. Domniia lui Ștefan vodă, ce-i zic cel Bun,

ficiorul lui Bogdan vodă și de multe războaie minunate ce au făcut. Cându s-au domnitu, fost-au cursul anilor 6965 (1457) aprilie 12, joi

Acest domn, Ștefan vodă, după doi ani a domnii lui Pătru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Țara Muntenească cu multă mulțime de oaste muntenească și din țară adunați și au intrat în țară. Și silind spre scaunul Sucévii, i-au ieșitu inainte Pătru vodă Aron pe Sirétiu, la Doljăști, la tină, și s-au lovitu în zioa de joi mari, aprilie 12, și înfrânse Ștefan vodă pe Aron. Ci Aron vodă nu să lăsă cu atâta, ci de iznoavă s-au bulucitu și al doilea rându; să lovi la Orbic și iară birui Ștefan vodă. Și-l prinse pe Pătru vodă Aron și-i tăie capul, de-și răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.

Cându s-au strânsu țara la Direptate

Deciia Ștefan vodă strâns-au boierii țării și mari și mici și altă curte măruntă dimpreună cu mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce să chiamă Direptatea și i-au intrebatu pre toți: este-le cu voie tuturor să le fie domnu ? Ei cu toții au strigat într-un glas: "În mulți ani de la Dumnezeu sa domnești". Și décii cu toții l-au rădicatu domnu și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Și de acolea luo Ștefan vodă steagul țărâi Moldovei și să duse la scaunul Sucévii.Décii Ștefan vodă gătindu-să de mai mari lucruri să facă, nu cerca să așaze țara, ci de războiu să gătiia, că au împărțitu oștii sale steaguri și au pus hotnogi și căpitani, carile toate cu noroc i-au venit.

Cându au prădatu Ștefan vodă Țara Săcuiască

Scrie létopisețul cel moldovenescu că fiindu Ștefan vodă om războinic și de-a pururea trăgându-l inima spre vărsare de sânge, nu peste vréme multă, ce în al cincilea an, să sculă den domniia sa, în anii 6969 (1461) rădicându-să cu toată putérea sa și s-au dus la Ardeal, de au prădatu Țara Săcuiască. Nici au avut cine să-i iasă împotrivă, ce după multă pradă ce au făcut, cu pace s-au întorsu napoi, fără de nici o zminteală. Ci de această povéste cronicariul cel leșesc nimica nu scrie și încă și alte sémne multe suntu și nu însemnează nimica de însile. Iară létopisețul nostru, măcară că scrie cam pre scurt, însă le însemnează toate. În al șaselea an a domnii lui

Ștefan vodă, în anii 6970 (1462) iulie 22, loviră pre Ștefan vodă cu o pușcă în gleznă la cetatea Chiliei.

Iară în al șaptelea an a domnii sale, în anii 6971 (1463), iulie 5, luatu-s-au doamnă de mare rudă, pre Evdochiia de la Chiev, sora lui Simeon împăratul. Iară cronicariul cel leșescu scrie că au fostu Evdochiia fată lui Simeon împăratul, iară nu soră.

Cându au luat Ștefan vodă Chiliia și Cetatea Alba de la păgâni

Vă leatul 6973 (1465) meseța ghenarie 23, adunându Ștefan vodă multa oaste de țară, vrându să răscumpere cetățile carile le luase păgânii de la alți domni, pogorât-au cu toată putérea sa spre cetatea Chiliei. Și sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu s-au apucat de harțu, iară vineri dins-de-dimineață au început a bate cetatea și așa toată zioa s-au hărțuit pănă în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate și intră Ștefan vodă în cetatea Chiliei. Și acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, îmblânzia oamenii în cetate. Décia și la Cetatea Albă au tras și multă năvală făcându, dobândi și Cetatea Albă. Și așa amândoao cetățile cu multă moarte și pierire de ai săi le dobândi, carile întărindu-le cu bucate și cu slujitori, au lăsat pre Isaiia și pre Buhtea pârcălabi, ca să le grijască, iară el s-au întorsu la scaunul său la Suceava.

Iară în al zécilea an a domnii sale, în anii 6974 (1466) iulie 10, au început a zidi mănăstirea Putna, spre slava lui Dumnezeu și a Preacuratii Maicii Fecioarii Mariei.

Războiul ce au făcut Ștefan vodă cu Mateiaș crai ungurescu la Bae

Mateiașu, craiul ungurescu, bizuindu-să puterii sale și meșterșugului său cu carile pre mulți din vecinii săi i-au surpat și i-au supus, carile de multe ori războaie făcea cu turcii și cu noroc izbândia, neavându nici o pricină direaptă asupra lui Ștefan vodă, ci numai ca să-l supuie, să fie suptu ascultarea lui, ca să-i fie cuvântul deplin, de care lucru de multe ori să lăuda Mateiași crai, că câte izbânde face Ștefan vodă, cu putérea lui le face și de suptu ascultarea lui face izbândă și vrându de ce să făliia să arate cum este adevăratu, au trimis sol ca să i să închine Ștefan vodă, ce Ștefan vodă n-au

priimitu. Mai apoi văzându Matéiașu craiul volniciia lui Ștefan vodă că nu o poate supune, strângându multă oaste a sa și luundu ajutoriu și de la alții, au purces în anii 6975 (1466) și au tras spre Moldova. Și zicea că cu cale mérge, ca să ducă la scaun la Moldova pe Pătru vodă. Și trecându muntele, au trecut la Trotuș, noiembrie. De acolo luund drumul, au sosit la Roman, noiembrie 29 și acolo s-au odihnitu pănă a șaptea zi, prădând și jecuind. Iar a opta zi, dichemvrie 7, au arsu târgul Romanului și décii au luat drumul spre Suceava, prădându și arzând și siliia la scaunul Sucévii. Mai apoi, socotind ca să nu rămâie vreun unghiu nepipăit de dânsul, au lăsat drumul Sucévii, unde-l aștepta Ș tefan vodă, și la Bae ș-au întorsu calea și au sosit la Bae, luni, dichemvrie 14 zile și acolea, cum nu vrea avea nici o grijă de nici o parte, lăsându-ș oastea fără de nici o grijă, nici pază, ci la băuturi și la prăzi. Unde avându Ștefan vodă știre și prinzându limbă, marți noaptea, dichemvrie 15, au aprinsu târgul asupra lor, cându ei era fără de nici o grijă. Și fiindu și béți și negătiți de război, i-au lovitu Ștefan vodă cu oaste tocmită în răvărsatul zorilor, de multă moarte și pierire au făcut într-înșii. Că ei nefiind tocmiți de război, nimica de arme nu s-au apucatu, ci de fugă, nici urma să ia carii scăpa, că fiind noaptea, de nu știia încătro vor mérge, în toate părțile rătăciia, de-i vâna țăranii în zăvoaie, prin munți, unde vreo 12.000 pieriți s-au aflatu. Mai apoi și însuși craiul, rănitu de săgeată foarte rău, de-abiia au hălăduitu pre poteci, de au ieșitu la Ardeal.

Așa norocéște Dumnezeu pre cei mândri și falnici, ca să să arate lucrurile omenești câtu sunt de fragede și neadevărate, că Dumnezeu nu în mulți, ce în puțini arată putérea sa, ca niminea să nu nădăjduiască în putérea sa, ce întru Dumnezeu să-i fie nădejdea, nici fără cale războiu să facă, cărora li-i Dumnezeu împotrivă.

Pre acéia vreme având Ștefan vodă priitеșug cu léșii, au trimis din dobânda sa și craiului leșescu, pen solii săi.

Iară Mateiașu crai, daca au scăpatu, de iznoavă gătisă oaste, ca să vie asupra lui Ștefan vodă, ce viindu-i alte greutăți dispre Țara Ceșască, s-au întors la ceși cu oastea sa.

Într-acéia și craiul leșescu oblicindu că va să margă Mateiașu craiul asupra lui Ștefan vodă, au trimis soli, zicându că-i va da ajutoriu, de-i va trebui, împotriva lui Mateiașu, și i-ar fi datu, de nu s-ar fi părăsitu Mateiașu

crai de acel gându. Pre acéia vréme, noiemvrie în 25, s-au pristăvitu Evdochia, doamna lui Ștefan vodă.

De prădarea săcuilor

Scrie létopisețul cestu moldovenescu că într-acelaș an, după războiul lui Ștefan vodă ce făcusă la Bae cu Mateiașu craiul, s-au rădicatu Ștefan vodă cu toată putérea sa, vrându să-și răscumpere strâmbătatea sa ce-i făcusă ungurii, cându venise la Bae, s-au dus și el la Ardeal, de multă pradă și robie și ardere au făcut în Țara Săcuiască, neavându cine-i sta împotrivă și cu pace s-au întorsu, fără nici o zminteală.

Ci de această povéste ce spune că au prădat Ștefan vodă Țara Săcuiască, cronicariul cel leșescu nimica nu scrie.

Cându s-au împăcatu Ștefan vodă cu Matiiașu crai ungurescu

Décii, după puțină vréme, au încetatu vrajba intre craiul ungurescu și intre Ștefan vodă, că văzându ei că vrăjmașul lor și a toată creștinătatea, turcul, le stă în spate și volniciei tuturor întinde mrejile sale, ca să-i coprinză și arătându-să priietinu cu multe cuvinte de înșălăciune și cătră unul și cătră altul, ca să-i poată zădărî cap de price și să înceapă zarvă, gândindu-să că într-acéle amestecături i să vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu și mai apoi îi va pleca și suptu jugul său, văzându această înșălăciune, Mateiașu craiul și cu Ștefan vodă s-au împăcatu și s-au așezatu. Și încă după pace așezată și legătură tare ce făcusă amândoi, au dăruitu Mateiașu craiul pre Ștefan vodă cu doao cetăți mari la Ardeal, anume Balta și Ciceul.

De niște tătari ce au intrat în țară să prade

Vă leato 6978(1470) rădicatu-s-au multă mulțime de oaste tătărască și au intratu în țară, să prade, cărora prinzându-le de véste Ștefan vodă, le-au ieșitu înainte. Și la o dumbravă ce să chiamă la Lipinți, aproape de Nistru, i-au lovit Ștefan vodă cu oastea sa, avgust 20, și dându războiu vitejaște, i-au răsipit și multă moarte și pierire au făcut într-înșii și mulți au prinsu în robie

și le luo tot pleanul. De care lucru cunoscând Ștefan vodă că ajutoriul nu de aiurea i-au fost, ci numai de la Dumnezeu și de la Preacurata Maica sa, cu mare laudă și izbândă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Când au sfințit Ștefan vodă mănăstirea Putna

Deaca se întoarse Ștefan vodă de la acel război cu noroc ce izbândi pre acei tătari, spre lauda acéia, mulțămind lui Dumnezeu, au sfințit mănăstirea Putna, carea era zidită de dânsul, septevrie 3 zile, întru lauda a Preacuratei Ficioarii Mariei, Maicii Domnului nostru Iisus Hristos. La care sfințenie multă adunare de călugări au fostu: Theoctistu mitropolitul și Tarasie episcopul dimpreună cu Iosif arhimandritul și igumenul Putnii, zicu că au fostu la liturghie arhiepiscopi și episcopi și preoți și diiaconi 64 la jirtăvnic.

Cându a intrat zavistiia intre Ștefan vodă și intre Radul vodă și de arderea Brăilii

Vă léato 6978 (1470), într-acéia vréme intră zavistiia intre Ștefan vodă și intre Radul vodă, domnul muntenesc, pre obicéiul firei omenești de ce are, de acéia poftéște mai mult, de nu-i ajunse lui Ștefan vodă ale sale să le ție și să le sprijinească, ci de lăcomie, ce nu era al lui, încă vrea să coprinză. Strâns-au țara și slujitorii săi și au intratu în Țara Muntenească, de au prădatu marginea, fevruarie 27 dni și au arsu Brăila în săptămâna albă, marți.

De tăierea capetilor a niște boieri, 6979 (1471) ghenuarie 16 zile.

Tăie Ștefan vodă pre Isaiia vornicul și pre Negrilă păharnicul și pre Alexa stolnicul în târgul Vasluiului.

Războiul de la Soci, cându s-au bătut Ștefan vodă cu Radul vodă domnul muntenescu, 6979 (1471) martie 7 dni

Radul vodă, văzându atâta pradă în țara sa, ce-i făcusă Ștefan vodă, nu vru să lase să nu cérce strâmbătatea sa. Ce pururea se întâmplă, cela ce va să-și întoarcă bătaia, de doao ori îl bat, că strângându oastea sa și

vecinească, au venitu asupra lui Ștefan vodă. Iară el ca un leu gata spre vânatu, de sârgu s-au pornit și la Soci le-au ieșit înainte și dându războiu vitejaște, martie 7 zile, nu mai puțin de vitejiia moldovénilor, carii era gata au să moară, au să izbândească, decât de meșterșugul lui Ștefan vodă, Radul vodă pierdu războiul cu multă pagubă de ai săi, că pre toți i-au tăiatu și toate steagurile Radului vodă le-au luat și pre mulți vitéji i-au prinsu vii și pre toți i-au tăiatu, numai ce au lăsatu vii 2 boieri de acei mari, pre Stan logofătul și pre Mircea comisul.

De un cutremur

Într-acelaș an, avgustu 29, fu cutremur mare de pământu peste toată țara, în vrémea ce au șezutu domnul la masă, la prânzu. Vă leato 6980 (1472) au adus Ștefan vodă pre Mariia din Mangop, de o au luat luiș doamnă.

Al doilea războiu al lui Ștefan vodă cu al Radului vodă la Izvorul Apei, leatul 6981 (l472) noiemvrie 8

Ștefan vodă, fiindu aprinsă inima lui de lucrurile vitejești, îi părea că un an ce n-au avut treabă de războiu, că are multă scădére, socotindu că și inimile voinicilor în războaie trăindu să ascut și truda și osteneala cu carea să diprinsése este a doao vitejie, strânsă de iznoavă oaste și luo pre Basarabă Laiotă, ca să-l ducă la Țara Muntenească, să-l puie domnu.

Iani socotéște că suptu un copaciu bun câți să adăpostesc, sau câtă laudă își adaoge nu numai purtătoriul ce și țara, cându năvăliia la dânsul și la țară și domnii cei streini, să-i ducă la domnie și cu ajutoriul lor era cu nădéjde că vor izbândi.

Și intrându Ștefan vodă în Țara Muntenească, să gătiia de războiu Radului vodă. Ci văzându Radul vodă că nu-i va putea sta împotrivă, în 18 ale lui noiemvrie au dat dosul cu oastea sa și s-au dus la scaunul său, la Dâmbovița.

Aicea să socotim

Că iată că létopisețul cel leșesc nu spune că s-au bătut trei zile războiul, déciia să fie dat dosul Radul vodă, ci spune că daca au văzut că nu le va putea sta împotrivă lui Ștefan vodă, au fugitu la cetate. Iară létopisețul nostru scrie că daca au sositu Ștefan vodă la margine, noiemvrie 8 zile, au împărțitu steagurile oștii sale pre Milcov. Și décii s-au împreunatu cu Radul vodă, joi într-aceastași lună, 18 zile, la locul ce să chiamă Cursul Apei. Și dându războiu vitejaște de îmbe părțile, s-au bătut acolo pănă în sară, așijderea și vineri și sâmbătă toată zioa pănă în sară. Iară noaptea spre duminecă au lăsatu Radul vodă toate ale sale în tabără și au fugitu cu toată oastea sa la scaunul său, la Dâmboviță. Iară Ștefan vodă s-au pornitu după dânsul cu toată oastea sa. Și într-această lună 23 au încunjurat Cetatea Dâmbovița și într-acéia noapte au fugit Radul vodă din cetate, lăsă pre doamnă-sa Mariia și pre fiica sa Voichița și tot ce au avut și s-au dus la turci. Iară Ștefan vodă, miercuri 24 ale aceștii luni au dobânditu Cetatea Dâmbovița și au intratu într-însa și au luat pre doamna Radului vodă și pre fiică-sa Voichița și o au luat-o luiși doamnă și toată avuțiia lui și toate veșmintele lui céle scumpe și visteriile și toate steagurile lui. Și acolo s-au veselit trei zile și décii s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, dându laudă lui Dumnezeu. Iară pre Basarabă vodă l-au lăsatu domnu în Țara Muntenească și au domnit o lună.

Iară Radul vodă au năzuitu la turci, ca să-și poată scoate ajutoriu de la împăratul turcilor și să-și răscumpere domniia cu putérea lui.

Iară Ștefan vodă, daca au sosit la scaunul său, la Suceava, au trimis la craiul leșescu sol, vestindu-i de războiu cu noroc ce au făcut împotriva Radului vodă, fălindu-să că și cetatea și scaunul Dâmbovița cu toată avuțiia i-au luat dimpreună și doamna și fiică-sa. Și au trimis și la craiul din dobânda sa, nu pentru că doară iau fostu datoriu să-i trimiță, cum zic unii că au fostu supus léșilor, ci pentru să-l aibă priieten la nevoie și la treabă ca acéia, de-i va veni asupră, cum s-au și tâmplatu că atuncea i-au venitu véste cum Radul vodă au intratu în Țara Muntenească cu oastea turcească. Și aciiași au trimis șl alți soli, de au poftitu oaste într-ajutor împotriva Radului vodă.

Războiul Radului vodă cu al lui Basarab vodă

Radul vodă daca au luatu ajutoriu de la turci, au intrat în Țara Muntenească cu 15.000 de turci, fără alți lefecii ce adunase și au datu războiu lui Basarab vodă, joi, dichevrie 23 și l-au războitu pre însul și pre toată oastea lui. Carile văzându-să împresuratu de vrăjmașii săi, au năzuitu iarăși la Moldova, la stăpânul său, Ștefan vodă.

Iară turcii s-au pornitu pre urma lui Basarabă vodă și au venitu pănă la Bârlad, de au stătut ca un zidu, vineri dechemvrie 24. Și așa au slobozitu năvrapii săi, de au prădatu toată țara. Și décii s-au întorsu pri în Țara Muntenească și s-au dus înapoi.

Iară craiul leșescu au trimis pre Dombec caștelanul de Belz și pre Sohodolschii ca să-i poată împăca, măcară pănă la o vréme, cu Radul vodă, ci s-au trăgănatu vrémea pănă într-altu an. Și au învățatu craiul, de va tribui oaste de grabu, să rădici Buciațschi toată șleahta Podoliei, să margă întru ajutoriu lui Ștefan vodă. 64. Cându au luat Ștefan vodă cetatea Teleajănul și cându s-au bătut cu Țăpăluș și cu ungurii, mai apoi și cu Basarabă, leat 6982 (1473) octomvrie 1

Au luat Ștefan vodă cetatea Teleajănului și au tăiatu capetile pârcălabilor și muierile lor le-au robitu și mulți țigani au luat și cetatea au ars-o. Într-acéiași lună, în 5 zile, fu războiu în Țara Muntenească cu ungurii și cu Țăpăluși și cu ajutoriul lui Dumnezeu au biruitu Ștefan vodă și au bătut pre unguri, Într-acéiași lună, în 20 de zile, au războitu și pre Băsărabă.

Războiul lui Ștefan vodă cându s-au bătut la Podul Înaltu cu turcii, 6983 (1475)

Într-acéia vréme, Mehmet împăratul turcescu armândŭ 120.000 de oastea sa și oastea tătărască și muntenească, să margă cu Radul vodă, au trimis asupra lui Ștefan vodă. Iară Ștefan vodă avându oastea sa, 40.000 și 2.000 de léși ce-i venise într-ajutoriu cu Buciațschii de la craiul Cazimir și 5.000 de unguri, ce-i dobândise de la Mateiașu craiul ungurescu, le-au ieșit înaintea turcilor din sus de Vasluiu, la Podul Înalt, pre carii i-au biruitu Ștefan vodă, nu așa cu vitejiia, cum cu meșteșugul. Că întâi au fostu învățatu de au pârjolitu iarba pretitindinea, de au slăbitu caii turcilor cei gingași. Décii ajutorindu putérea cea dumnezeiască, cum să vrea tocmi voia

lui Dumnezeu cu a oamenilor, așa i-au coprinsu pre turci negura, de nu să vedea unul cu altul. Și Ștefan vodă tocmisă puțini oameni preste lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciune și cu trâmbițe, dându semnu de războiu, atuncea oastea turcească întorcându-să la glasul buciunelor și împiedicându-i și apa și lunca și negura acopierindu-lu-i, tăindu lunca și sfărămându, ca să treacă la glasul bucinilor.

Iară dindărăt Ștefan vodă cu oastea tocmită i-au lovitu gioi, ghenarie 10 dzile, unde nici era loc de a-și tocmirea oastea, nici de a să îndrepta, ci așa ei în de sine tăindu-să, mulți pieiră, mulți prinși de pedestrime au fost. Ce și pre aceia, pre toți i-au tăiatu, unde apoi mâgle de cei morți au strânsu și mulți pași și sangeaxți au pierit. Și pre ficiorul lui Isac pașa, după ce l-au prinsu viu, l-au slobozit. Și pușcile le-au dobânditu și steaguri mai mult de o sută au luat.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Dacă i-au bătut pre turci, ei de la Podul Înaltŭ au luat pen păduri ș-au ieșit unde purcede apa Smilii în țânutul Tutovii. Acolo în légea lor au dat laudă lui Dumnedzău că au scăpat ș-au ieșit la lume. Iar Ștefan vodă pornitu-s-au după dânșii cu ai săi moldoveni și cu 2.000 de oaste leșască, ce i-au fostŭ într-ajutoriu și i-au gonit pre turci păn' i-au trecut Seretiul la Ionășăști, unde să pomenéște și astădzi Vadul Turcilor.

Și acolo, deasupra Seretiului, la movila cea mare a Tecuciului, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna, ce-i dzic acmu Putna, cum Radul vodă vine cu oști asupra lui Ștefan vodă, fără veste. Și întristându-să, Ștefan vodă, cu cine avea, cu ai săi, au răpedzit la ostași, de-i strângea de sârgŭ. Într-aceia au sosit și Șendrea hatmanul, cumnatul lui Ștefan vodă, cu o samă de oști ce au fost rămas înapoi; îndată și Coste păharnicul cu altă samă de oaste ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Seretiul, au sosit. Și avândŭ bucurie Ștefan vodă de ai săi, cum să aflară pegiur dânsul la loc de grije, îndată repedzi pe Șendre hatmanul înaintea oștii muntenești cu puținei slujitori, ca-n chip de strajă. Și dând pe oastea muntenească, mulți pre puțini, fură biruiți de oastea Radului vodă și acolo pierit-au și Șendrea hatmanul, mai gios de Râmnic, unde s-au pomenit

multă vréme Movila Șendrii. Și l-au dus, de l-au îngropat în sat în Dolhăști, lângă tată-său.

Înțelegându Ștefan vodă cum că adevărat Radul vodă domnul muntenescŭ și cu oastea sa îi vine asupră, ghenarie 13 au trecut Seretiul și mai sus de Râmnic le-au fostŭ războiul. Și dând războiu vitejéște despre amândoaă părțile, multă pagubă s-au făcut și cu vrérea lui Dumnedzău fu izbânda la Ștefan vodă, că pierdură munténii războiul. Dat-au Ștefan vodă oștii sale voie să prade în trei dzile, cât vor putea, în Țara Românească și prădândŭ, adus-au multă dobândă ostașii.

Și zăbăvindŭ Ștefan vodă acolo, păn' a să strânge oștile toate, aducând și pre mulți den boierii Țării Românești și alte capete, oameni de frunte, acolo au pus pre ai săi boieri și oameni de cinste, de au vorovit ș-au tocmit, de au despărțit den Milcovul cel Mare o parte de părău, ce vine pre lângă Odobești și tréce de dă într-apa Putnii. Și păn' astădzi este hotarul țărâi Moldovei și a Țării Românești acel părău ce să desparte den Milcovul cel Mare. Iar mainte au fost având țărâle amândouă pricină, că Țara Românească vrea să fie hotarul său păn' într-apa Trotușului, iar moldovenii nu-i lăsa, păn' au vrut Dumnedzău de s-au tocmit așea. Ș-au luat Ștefan vodă cetaatea Crăciuna cu țănut cu tot, ce să chiamă țănutul Putnii și l-au lipit de Moldova ș-au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Și într-acéia laudă și bucurie au ziditu bisérica în târgu în Vasluiu, dându laudă lui Dumnezeu de biruință ce a făcut. Și décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală și biruință, de la însuși Dumnezeu de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul și cu toți preoții, aducându sfânta Evanghelie și cinstita cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împăratu și biruitoriu de limbi păgâne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor și crailor de prinprejur de biruință ce au făcut Ștefan vodă.

(MISAIL CĂLUGĂRUL) Întorsul lui Ștefan vodă cu oștile

Mărgândŭ Ștefan vodă cu oștile pre apa Bârladului în sus, atuncea plăcându-i locul intre Bârlad și intre apa Vasluiului și într-aceia laudă și bucurie de izbândă cu năroc ce au biruit pre turci și pre munténi, au început

a zidi bisérica sveti Ioan Predioice, în târgŭ în Vasluiu, dând laudă lui Dumnedzău de biruință ce au făcut, și pre urmă case domnești, cum să cunoscŭ și păn' într-acéște vremi. Și odihnindŭ Ștefan vodă acolo cu oștile sale și râvnindŭ cu nevoință a să zidi biséreca și alte lucruri ce arată că au făcut mai pre urmă.

Mai apoi întorcându-să ajutoriul craiului leșescu acasă cu multă dobândă, au trimis Ștefan vodă de i-au dus 36 de steaguri, arătându vitejiia ce au făcut și i-au mulțămitu de ajutoriu.

(MISAIL CĂLUGĂRUL)

Într-acéia vreme odihnindŭ Ștefan vodă la Vasluiu, i-au venit olăcari de sârgŭ de la Soroca, cum Lobodă și Nalivaico hatmanii căzăcești au intratŭ în țară și pradă. Décii Ștefan vodă neputând suferi pre nepriieteni a-i lăsarea să strice țara, ce îndată cu ai săi, cu câți era, i-au căutat a mérge, unde s-au și tâmpinat cu acea oaste căzăcească pe Răutu, la Grumădzești. Fiindŭ cazacii în pradă rășchirați și lovindu-i noaptea fără véste, fură biruiți cazacii. Atuncia și Lobodă hatmanul căzăcescŭ fu prinsu de oastea lui Ștefan vodă.

Și gonindu-i spre Nistru, Nalivaico hatmanul și cu o samă de cazaci au dat să treacă Nistrul și mulți s-au înecat și un polcovnic al său vestit, Jora, acolo s-au înecat și alți mulți. Și astădzi este de pomenit acel loc de-i dzic Vadul Jorăi.

De acolo s-au întorsu Ștefan vodă ș-au descălecat târgul Iașii și în lauda lui Dumnedzău au început a zidi beséreca marelui mucenic și ciudotvoreț Necolai.

Și décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceavă, cu mare pohvală și biruință de la sângur Dumnedzău de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul cu toți preuții, aducândŭ Svânta Evanghelie și cinstita cruce în mânule sale, ca înaintea unui împărat și biruitor de limbi păgâne, de l-au blagoslovit. Atuncea mare bucurie au fostŭ tuturor domnilor și crailor de prenpregiuru de biruință ce au făcut Ștefan vodă. Și daca s-au aședzat la scaunul său, la

Suceavă, în lauda lui Dumnedzău au început a zidi o înfrumusățată mănăstire, sveti Dimitrie, ce este înaintea curții domnești.

Și s-au încununat cu doamna Voichița, fata Radului vodă. Iar pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu său, la Radul vodă, în Țara Românească.

Războiul lui Ștefan vodă, cându s-au bătut cu Mehmet beg împăratul turcescu și cu munténii la Valea Albă

Vă leato 6984 (1476), văzându împăratul Mehmet beg câtă pagubă au avut în oastea sa de la Ștefan vodă, gândi însuș cu capul său să margă, să stropșască Țara Moldovei și să-și ia cetățile înapoi, Chiliia și Cetatea Albă, carile fusésă mai nainte pre mâna lor.

Acolo Ștefan vodă multu au nevoitu să nu-l lase să treacă Dunărea, ci n-au putut, că tătarii de o parte, turcii de altă parte, cu oastea fără număr ce venise, ci au dat cale turcilor și s-au apucat de tătari și pre lesne bătându-i, i-au gonitu pănă la Nistru. Vrea da războiu și turcilor, ci văzându atâta tărie cu împăratul și mulțime de oaste, cu pedestrime și cu pușci și încă-l sfătuia boierii ca să să dea la loc strâmtu, ca de nu vor birui, să să apere și să n-aibă zminteală.

Deci Ștefan vodă văzându așa, s-au întorsu, de s-au dat spre munți, unde ș-au ales loc de războiu la strâmtoare, la Valea Albă, unde să chiiamă acuma Războienii, di pre acel războiu ce au avut moldovénii cu împăratul turcescu. Și pedestrindu-să oastea, ca să nu nădăjduiască în fugă, ci întru arme și au datu războiu, iulie 26. Și multă vréme trăindu războiul neales de îmbe părțile osteniți și turcii tot adăogându-să cu oaste proaspătă și moldovénii obosiți și neviindu-le ajutoriu de nici o parte, au picat, nu fiește cum, ci pănă la moarte să apăra, nici biruiți dintru arme, ci stropșiți de mulțimea turcească, au rămas dobânda la turci. Și atâta de ai noștri au pierit, cât au înălbit poiana de trupurile de a celor pieriți, pănă au fostu războiul. Și mulți din boierii cei mari au picatu și vitéjii cei buni au pieritu și fu scârbă mare a toată țara și tuturor domnilor și crailor di prinprejur, daca auziră că au căzut moldovénii suptu mâna păgânilor.

Într-acel războiu au căzut Ștefan vodă de pre cal jos, și Dumnezeu l-au feritu, și nu s-au vătămat. Iară turcii s-au întorsu spre Suceava și au arsu târgul. Și décii s-au întorsu înapoi prădându și arzându țara. Mai apoi, după ieșirea nepriietinilor și a vrăjmașilor din tară, daca au strânsu Ștefan vodă trupurile morților, movilă de cei morți au făcatu și pre urmă ș-au ziditu deasupra oasilor o bisérică, unde trăiește și astăzi întru pomenirea sufletelor.

Scrie létopisețul nostru că după poticala lui Ștefan vodă, ce au pierdut războiul, de sârgu au strânsu oastea ce au putut degrabă și s-au dus după turci și i-au ajunsu trecându Dunărea, la vréme de mas și lovindu-i fără véste, i-au spieriiat de au căutat a fugi, lăsându pleanul și tot ce au prădatu. Iară Ștefan vodă le-au apucatu pleanul tot și s-au întorsu înapoi cu izbânda.

Scrie la létopisețul nostru că la acest războiu ce au fost la Valea Albă, au fostu și Basarabă vodă cu munténii, venit întru ajutoriul împăratului turcescu, pre carile toți domnii de prinprejur îl cuvânta de rău, zicându că n-au fostu într-ajutor crucii și creștinătății, ce păgânilor și dușmanilor.

Iară la létopisețul cel leșesc, de izbânda lui Ștefan vodă, ce au scos pleanul și prada la Dunăre de la turci și de Basarabă vodă cu munténii, nimica nu scrie. Și încă și alte sémne multe nimica nu le însemnează, carile nice unile n-am vrut să le lăsăm, ci toate care la locul său le-am tocmit.

Răspunsul altor sémne

Vă leato 6985 (1476) noiemvrie, pristăvitu-s-au Theoctist mitropolitul de Suceava, carile au ținut scaunul 25 de ani și au stătut altul, Gheorghie mitropolitul. Într-acelaș an, dichemvrie 19, pristăvitu-s-au doamna Maria ce era de la Mangop.

Vă leato 6987 (1479) iunie 22 au început Ștefan vodă a zidi cetatea Chiliei și o au sfârșit-o într-acelaș an, iulie 16.

Într-același an și într-aceiaș lună, iulie 25, pristăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

Într-acelaș an, avgust 18, pristăvitu-s-au Cneajna.

Vă leato 6988 (1480) pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

Războiul de la Râmnic, când s-au bătut Ștefan vodă cu Țăpăluși vodă, vă leatul 6989 (1481), iulie 8

Fu războiu în Țara Muntenească, de s-au bătut Țăpăluși vodă cu Ștefan vodă la Râmnicu și au biruitu Ștefan vodă cu mila lui Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a tuturor sfinților și cu ajutoriul sfântului și a marelui mucenic al lui Hristos Procopie, fură biruiți munténii și mulțime de înși fără număr au pierit și toate steagurile lor au luatu și mulți boieri au picat. Și pre Țepăluși vodă încă l-au prinsu viu și i-au tăiatu capul. Și de la Ștefan vodă încă a picat om de frunte Șandrea hatmanul și l-au adus de l-au îngropat în Dolhești, lângă tată-său. Iară Ștefan vodă au pus munténilor domnu pre Vladul vodă Călugărul, carile mai apoi au făcut vicleşug asupra lui Ștefan vodă, pentru căci dedeasă ajutoriu turcilor, cându au mersu de au luat cetățile și au prădat țara. Iată Ștefan vodă, după războiu cu noroc ce au făcut, cu mare pohfală și laudă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Zic să să fie arătat lui Ștefan vodă sfântul mucenicu Procopie, umblându deasupra războiului călare și într-armatu ca un viteazu, fiindu într-ajutoriu lui Ștefan vodă și dându vâlhvă oștii lui. Ci este de a-l și crédereа acestu cuvântu, că daca s-au întorsu Ștefan vodă cu toată oastea sa, cu mare pohfală, ca un biruitoriu, la scaunul său, la Suceava, au zidit bisérică pre numele sfântului mucenicu Procopie, la satu la Badeuți, unde trăiește și pănă astăzi.

De Țăpăluși vodă nu scriu toți într-un chip, unii zic că au prinsu Ștefan vodă pre Radul vodă, carile au fostu ațițătoriul cel mare asupra creștinilor și i-au fost ajutat și brașovénii. Tăindu pre turci și luundu Țara Muntenească, au lăsatu pre Țăpăluși în locul său. Ci oricum au fostu, că tot să tocmescu că au fostu izbânda lui Ștefan vodă.

Minunatu lucru: după poticală dintăi și după pierzarea oștii dintăi, cela ce nu avea voinici de oaste, ci strângea păstorii din munți și argații, de-i într-arma, acmu iară să rădica deasupra biruitorilor dintăi, daca au pierdut țara, acmu domni altora le da și țara lățiia.

Vă leato 6990 (1482) martie 10 au luatu Ștefan vodă citatea Crăciuna cu tot ținutul ce sa chiamă țânutul Putnii și l-au lipit de Moldova și au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Vă leato 6991 (1483) au început Ștefan vodă a zidi cetatea de la târgul Romanului, ce să chiiamă Smeredova.

Vă leato 6992 (1484) Ștefan vodă într-o noapte au prădatu și au arsu toată Țara Muntenească.

Când au luat Baiazit împăratul turcescu Chilia și Cetatea Albă, leat 6992 (1484)

Baiazit împăratul turcescu cu mare oaste au intrat în țară și au bătut Chiliia și Citatea Albă, însă nu singur cu putérea sa, ce și Vladul vodă Călugărul, domnul muntenescu, cu munténii, încă au mers într-ajutoriu împăratului, cum s-au poménitu mai sus că au făcut vicleșug asupra stăpânului său, lui Ștefan vodă, de au datu ajutoriu turcilor. Și miercuri, în patrusprăzéce zile iulie, au luat cetatea Chiliia, în zilele lui Ivașco și Maxim pârcălabii.

Așijdirea într-acelaș an, miercuri, avgust 5 zile, au luat și Cetatea Albă, în zilile lui Gherman și Ion pârcălabii. Și ar fi vrut apuca și alte cetăți, că Ștefan vodă la gol n-au îndrăznitu să iasă, ci numai la strimtori nevoia dé le făcea zminteală. Ci și turcii văzându ajutoriul ce venise de la Țara Leșască lui Ștefan vodă, sau însuși craiul, cum scriu unii, că au tras de la rusi și de la Litva țara toată, de să strânsése oamenii de treabă mai mulți de 20.000 de oameni și trecându Nistrul craiul cu dânșii suptu Haliciu, au venitu la Colomăia, de ș-au pus tabăra, 6993 (1484) septevrie 1.

Acolea au venit și Ștefan vodă, de s-au împreunat cu craiul, și toate ce au avut mai de treabă au vorovitu. Mai apoi l-au și ospătat pre Ștefan vodă și 3.000 de oameni i-au dat, cu carii s-au întorsu Ștefan vodă la Moldova. Împreunându décii oastea cea streină cu a sa, pre multe locuri au smintit pre turci, de le-au căutatu a ieși din țară. Așa Ștefan vodă au curățitu vrăjmașii din țară. Iar cetățile carile le-au luatu turcii, Chiliia și Cetatea Albă, n-au putut să le dobândească, că ei mai nainte de ce au ieșitu, le-au grijitu cu

oameni, cu pușci și cu bucate de ajunsu și au rămas pre mâna turcilor, pănă în zioa de astăzi.

Ce pănă a să sfătui Ștefan vodă cu craiul leșesc, unde să adunasă la Colomiia, iar din jos venise Hroiot cu turcii pănă la Suceava și au arsu târgul, septevrie 19, luni și marți. Și déciia s-au întorsu înapoi, prădându și arzându țara.

Și după acéia, octovrie 19, s-au pristăvit Ioasaf arhimandritul carile au fostu întăi igumen în mănăstirea Putnei.

Războiul cându s-au bătut Ștefan vodă cu Malcociu și cu turcii la Catlabuga

Mai apoi, într-același an, Ștefan vodă, daca au scos vrăjmașii săi din țară și daca au răcitu vrémea și caii turcilor au slăbitu, au lovit pre Malcociu la Catlabuga, noiemvrie 16, de au topit toată oastea turcească. Într-aceasta bucurie, daca s-au întorsu Ștefan vodă, au zidit bisérica pre numele sfântului Nicolae în târgul Iașiloru.

Războiul când s-au bătut Ștefan vodă cu Hroiot pre Sirét la Schiiei, 6994 (1486) martie 6

Într-acesta an venit-au Hroiot cu oaste de la ungur asupra lui Ștefan vodă, căruia i-au ieșitu Ștefan vodă înainte cu oaste pre Sirétiu la Șchéi și dându războiu vitejaște despre amândoao părțile, într-o luni, martie 6 zile, pierdu Hroiot războiul și oastea, mai apoi și capul, însă cu mare primejdie lui Ștefan vodă, că s-au pornit cu calul jos, puțin de n-au încăput în mâinile vrăjmașului său. Mai apoi Hroiot fiindu prins viu de Ștefan vodă, i-au tăiatu capul.

Vă leato 6995 (1487), într-acestu an au discălicatu Ștefan vodă târgul Hârlăul, de au ziditu și bisérica cea domnească de piiatră și curțile acele domnești cu ziduri cu tot, carile stau și astăzi.

Vă leato 6998 (1490), au murit Mateiașu craiul unguresc, carile mare nume de vitejie au lăsatu pre urmă, că nu numai cu némții și cu vecinii săi

războiu cu noroc făcea, ce și cu turcii multe trebi au avut și de multe ori i-au biruit, iară pre urma lui au stătut crai Vladislav.

Într-acesta an au murit și Ioan, fecior împăratului de Mosc, nepot lui Ștefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Vă leato 6999 (1491). Într-acesta an să știi cetitoriule că au zidit Ștefan vodă bisérica lui sfeti Nicolae din târgul Iașii; de nu crezi, caută la vă leatul ce scrie deasupra ușii biséricii, iară nu cum scrie înapoi.

Vă leatul 7003 (1495) Ștefan vodă au zidit sfânta episcopie în târgu în Huși, hramul sfinților apostoli Petru și Pavel, și curți domnești, carile suntu surpate, numai beciurile stau pănă astăzi.

Vă leato 7004 (1496) iulie 25 dni cetvertoc, răposat-au Alixandru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă și l-au îngropatu în mănăstirea Bistriții, lângă strămoșul său, Alexandru vodă.

Războiul lui Ștefan vodă, când au bătut pre Albrehtu craiul leșescu la Codrul Cozminului, leat 7005 (1497)

Albert craiul leșescu fiindu ales de țară craiu pre urma lui Cazimir, tătâne-său, ce ținusă cu Ștefan vodă priiteșugul, iară Albertu craiul uitându priiteșugul tătâne-său ce avea cu Ștefan Vodă și nu făcea oaste împotriva păgânilor, carii în toate părțile fulgera și tuna cu trăsnetul armelor sale, vărsând sângile creștinilor și stropșindu volniciia tuturora, înmulțindu légea lui Moamet cea spurcată, ci gândi ca să-și arate vitejiia asupra Moldovei, socotindu că pre lesne o va supune, științdu că de multe ori să ajutoriia Moldova de la craii leșăști, ca de la niște vecini de aproape, spre toți vrăjmașii. Și strângându craiul oastea, au scos cuvântu cum va să margă la turci, să ia și să dezbată Cetatea Albă și Chiliia, care cetăți luase de la Ștefan vodă Baiazitu împăratul turcescu. Și încă adăogiia, de spieriia pre ai săi, cum turcii amestecați cu moldovénii vor să treacă la Podoliia și le-au datu știre ca toți să încalice și să să împreune cu dânsul la Liov. Și au trimis soli la Ștefan vodă, de i-au datu știre să să gătească să margă cu dânsul, să

bată Chiliia și Cetatea Albă și să-i găteaze steție de hrană de oaste. De care lucru au părut bine lui Ștefan vodă și cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împotriva vrăjmașului său. Numai ce au zis că va veni acolo la loc cu oastea sa, supt Chiliia.

Cunoscându sfétnicii lui crai, ales episcopii, gândul că va să facă oaste împotriva lui Ștefan Vodă, multu i-au adus aminte să nu facă asupra direptății, să nu să întoarcă mâniia lui Dumnezeu spre el. Ci el gândul său nu l-au lăsat, ci încă au fostu zicând: „Voao vă este lucrul bisérica să păziți, iară nu de războaie să grijiți, că gândul mieu voi nu-l știți, numai eu singur. Că de ași pricépe că haina dipre mine știe gândul mieu, în foc o aș băga-o". Deci mulți din boierii leșăști socotiia că face într-adinsu ca să piarză oastea toată, cum au ieșit mai apoi la dânsul și zicătoarea : "În zilile lui Olbriht, șleahta au pierit".

Într-acéia Ștefan Vodă prinzându véste de la unguri, cum Olbrihtu va să vie asupra lui cu oaste, că nici ungurii nu era bucuroși ca să cază domniia Moldovei pre mâna léșilor, măcară că Laslău crai ungurescu (ce să chiamă leșaște Vladislav) era frate lui Olbrihtu craiului leșescu (ce să chiamă unguréște Albertu). Înțelegându aceasta Ștefan vodă trimis-au la craiul leșescu cu solie pre credincioșii săi, pre Tăutul logofătul și pre Isac vistiiernicul, ca să poată dintr-însul cunoaște ceva, ce-i este voia să facă. Ci nimica nu au cunoscut, că craiul cumu-și umbla cu înșălăciune, ascunzându cuvântul, pre soli cu bucurie i-au priimitu și darurile ce-i trimisése Ștefan Vodă cu mare mulțămită și cu dragoste le-au priimitu și le-au luat și solilor iarăși acéla răspunsu le-au dat : cum este mărgătoriu la turci. Mai apoi și solii săi de iznoavă i-au trimis la Ștefan Vodă, ca să întărească cuvântul, iar el au întorsu oastea spre Pocutiia. Înțelegându Ștefan Vodă cum craiul să apropie cu oaste spre Pocutiia și să trage spre margine, de iznoavă au poftorit soliia, de au trimis înaintea craiului pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul cu multe daruri și l-au timpinatu de céia parte de Nistru și i-au închinatu darurile. Și iarăși cu dragoste le-au luatu. Și décii au trecut apa Nistrului pré la Mihălcéni, în ceasta parte, cu toată oastea sa și au venitu la Coțmani. Acolea ș-au discopierit toată vicleniia și faptile sale céle ascunse, că au prinsu pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul, de i-au fericatu în obezi și i-au trimis de i-au închis tocma la Liov.

Înțelegându acéstea Ștefan Vodă den iscoadile ce pururea trimitea, să știe încătro mérge craiul cu oastea leșască, cum crai l-au viclenitu și vine asupra lui și au trecut și Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fără altă adunare, de sârgu au trimis în toate părțile în țară, să să strângă la târgul Romanului. Iară Albertu au șăzutu șapte zile la Coțmani. Ce păn' a să strânge oastea lui Ștefan vodă și până a veni ajutoriul, că și Laslău craiul ungurescu, fratile lui Albertu, încă i-au trimis 12.000 de oameni de oaste și cu dânșii pre Birtoc voievodul Ardealului, ce era cuscru lui Ștefan vodă, și de la Radul vodă încă i-au venitu ajutoriu oaste muntenească, ci până a să strânge oastea toată launloc, Albert crai au purces cu oastea de la Coțmani și au lovit la Șipinți. Văzându Ștefan vodă că-l împresoară vrăjmașii săi, au tocmitu strajă și o au trimis-o împotriva léșilor, ca să ție vadul Prutului, la târgu la Cernăuți. Iară Ștefan vodă în 27 de zile a lui avgust, duminică, au ieșitu din Suceava spre târgul Romanului și cu toată oastea sa. Și într-acéia zi îi aduseră lui de la strajă 6 léși și așa pe trei léși i-au trimis la împăratul turcescu, iară pre aceialalți au zis de i-au spânzurat. Décii craiul leșescu au venitu cu toată putérea sa la cetatea Sucévii, duminică, septemvrie 24 de zile. Iară în 26, marți, de către sară, au început a bate cetatea și au bătut pregiur dânsa trei săptămâni și zioa și noaptea și nimica n-au folositu, nădăjduindu că să va închina țara, pentru ce li să supărase cu Ștefan vodă pentru atâta războaie fără odihnă și fără măsură ce făcea, de să bătea cu toți. Ci socotiia țara că de nu li-i îndemână cu al său, mai multă neîngăduință le va fi cu streinii și încă văzându atâta pradă și răsipă ci făciia oastea leșască, de umbla prin păduri, de afla prăzi și jafuri, siliia cu toții di să strângiia la târgu la Roman, unde era beleagul.

Așa țara strângându-să, iară din cetate cât putiia să apăra și ce răsipiia léșii zioa cu pușcile, noaptea astupa gaurile și le întăriia, de le era munca lor înzadar, iară pre afară, unde afla léși rășchirați direptu hrana, îi lega și îi tăia, de nu era volnici nici într-o parte să iasă. Mai multu strica loru-și decâtu celor închiși, că în toate zile li să adăogia lipsa flămânziciunii. Décii fiind léșii coprinși de atâta nevoie, începură a grăi rău de craiul său, întăi cu taină, iară mai apoi în gura mare îl vinuia c-au venit fără cale, de i-au adus ca să-i piarză pre toți și socotiia toate sémnile câte să făcuse réle, că au fostu lor de arătare ca să fie conceniia lor. Că întăi în țara lor, într-un pârău de nemica, i s-au înnecatu craiului un pohodnic și cându au ieșitu din Liovu, boii carii purta ierbăriia de vântu mare s-au răsipitu, de nu-i putiia să-i

strângă. Așijderea un țăran nebunise de cap, au fostu strigându în gura mare: "Duceți-vă spre pierirea voastră, că nu veți mai veni". Și pre un șleahtici l-au dătunatu suptu cortu și doisprăzéce cai ai lui, mai apoi și pre un preot al lor, slujind liturghie, au scăpatu cuminicătura lor jos. Și alte sémne réle s-au arătatu, de-i prorociia toți că va fi sfârșitul lor rău și amar, cum s-au și tâmplatu. Că văzându craiul atâta cuvinte réle de dânsul de la oastea sa, să temu ca să nu-l părăsască și să fugă, să cază în mânule vrăjmașilor săi, să ajunsă cu solii frăține-său, lui Vladislav craiul ungurescu, ca să-i împace, că sosisă și ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă. Și așa Bârtoc voievodul Ardealului, carile venisă cu ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă, au trimis solii săi la Albertu craiul, ca să-i spuie că va veni însuși pentru pace. Și pre Ștefan vodă cu multe cuvinte l-au rugatu să facă pace cu craiul leșescu. Și așa au intratu la mijlocul lor și s-au dus la craiul leșescu de i-au împăcatu într-acesta chip: craiul leșescu să să întoarcă pre urmă pre unde au și venit, să nu mai strice țara pre alt loc. Și décii pre Birtoc voievodul Ardealului bine i-au dăruitu Ștefan vodă cu mari daruri și décii s-au dus acasă-și.

Cându s-au întorsu craiul înapoi

Într-acéia Albrihtu, craiul leșescu, fiindu de inimă rea bolnavu, au datu semnu de întorsu înapoi, de care semnu era toți bucuroși să-l auză, să să întoarcă de la atâta flămânziciune la casile lor. Și în 19 zile ale lui octomvrie, joi, s-au întorsu craiul de la Suceava și s-au apucatu de cale. Ci nu s-au întorsu pre calea pre unde venise, ci pre altă cale, pre unde era țara intreagă, spre Codrul Cozminului.

Simțindu décii Ștefan vodă că craiul n-au luat urma pre unde venise, ci spre codru, îndată au trimis după dânsul de l-au pohtitu să nu ia pre acéia cale, spre codru, ci pre urmă, pre unde venise, că făcându într-alt chip, văzându țara paguba -------ce să va face de oastea leșască, nu vor răbda, ci vor vrea să-și apere ale sale, de unde toate să vor ațița de iznoavă spre vreun lucru rău, carile va strica și pacea. Ci craiul mai bucuros fusése să meargă di dereptul, să iasă în țara sa și n-au băgatu în samă, ci ș-au păzitu calea spre Codrul Cozminului. De care lucru fiindu înhierbântatu Ștefan vodă de războiu, socotindu că are vréme de a-și răscumpărarea strâmbătatea sa dispre cela ce nu numai pacea cea véche o au călcat-o, care avusése domnii

Moldovei cu craii leșăști, ce și jurământul și și pacea ce legase atuncea de curându, așezându-să să să întoarcă pe urmă pre unde și venise, décii îl ațița ajutoriul ce-i venise di pretitindirilea și oastea sa toată gata strânsă și odihnită, văzându dobânda di pre cei flămânzi și slăbiți, au trimis înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului, să săciuiască pădurea, să o înțineaze, ca să o poată porni asupra oștii, daca vor intra în pădure. Iară el cu toată oastea au intrat după dânșii și cu doao mii de turci. Și a patra zi i-au ajunsu în pădure, joi, octomvrie în 26 de zile, luundu ajutoriu pre Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a sfântulu marelui mucenic Dimitrie și lovindu-i de toate părțile și oborându copacii cei înținați asupra lor, multă oaste leșască au pieritu, unii de oșténi, alții de țărani, că le coprinsése ca cu o mreajă calea, alții de copacii cei înținați. Așa pierzându pușcile, lăsându steagurile care toate le-au adunatu Ștefan vodă și ei cine cum au putut, în toate părțile s-au rășchiratu prin păduri, de au scăpat puțini afară. Și însuși craiul cu puțini rămăsése, strângându-să s-au adunatu într-un ocol la sat la Cozminu. Și de acolo bulucindu-să au tras spre Cernăuți. Iară oastea lui Ștefan vodă cu dânșii mergându împreună, să bătiia și să tăia. Ci și acei puțini ce ieșisă din codru n-ar fi scăpatu, de nu s-ar fi încurcatu ai noștri în carăle crăiești și în carăle altor boieri, de le-au datu vréme de au ieșit.

Și acolea veni véste lui Ștefan vodă că vine și altă oaste leșască, într-ajutoriu craiului. Atuncea au chiematu pre Boldur vornicul și i-au datu lui oaste de ajunsu și au trecut Prutul împotriva acei oști, sâmbătă sara. Și duminecă dimineața, octovrie 29 zile, le-au datu războiu și pre toți i-au răsipit îndată și i-au topitu cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu norocul lui Ștefan vodă și mare moarte și tăiere s-au făcut atuncea în oastea leșască, la locul ce să chiiamă Lănțeștii satul. Și nimica n-au știut craiul de venirea acei oști, nici de pierirea lor.

Și într-acéiaș duminecă, trecându craiul Prutul la Cernăuti, iarăși fu lovit de oastea lui Ștefan vodă, de i-au răsipit și i-au tăiatu, de-abiia au scăpat însuși craiul cu puțină oaste de a sa. Décii trecând craiul spre țara sa, pre multe locuri i-au lovit ai noștri, ales pre craiul, că mazurii întorcându-să să dea războiu și să apere pre craiul și pre cei scăpați dintru acel pojar, au datu asupra lui Boldur vornicul cel mare, pre carile îl trimisése Ștefan vodă împotriva acei oști leșăști ce veniia într-ajutoriu craiului și mare moarte au făcut într-înșii. Și la sat la Șipinți puțini au scăpatu din oastea de era strânsă

pre lângă craiul. Décii craiul cu multă nevoie strecurându-să, au tras la Sneatin și de acolo au slobozit oastea pre acasă de cătă rămăsése, iară el s-au dus la Liovu.

Nacazanie silnim, adecă certarea celor putérnici

Dumnezeu cel direptu, cela ce ceartă nedireptatea și înalță direptatea, cu câtă certare pedepséște pre ceia ce calcă jurământul. Că acesta Olbrihtu nu spre păgâni, ci spre creștini vrea să facă războiul, nu da ajutoriu celuia ce nu avea odihnă de turci, ci vrea să slăbască pre cela ce să lupta cu vrăjmașii creștinilor, pre carile trebuia cu toții să-l ajutorească. Ci Dumnezeu la atâta lipsă și nevoie îl adusése pre cela ce mergea cu atâta hvală să stropșască țara și să o supuie, care întăi nici taina sa nu vrea să spuie nimăruia, ci scosése cuvântu că mérge să ia Chiliia și Cetatea Albă și încă adăogea de zicea că de ar ști haina sa dipre dânsul gândul lui, o ar arunca în foc. Apoi nici ai săi nu-l băga în samă, ci era în zavistiia celor de casă și de batjocura tuturora și în toate chipurile îl huliia, așa și cinstea din zi în zi micșorându-să, de inimă rea, puțin de n-au murit.

De capetile céle de frunte ale léșilor ce s-au aflat pieriți

Aflatu-s-au la acestu războiu din capete: doi frați Tăncenschii și Miculai voievodul Ruschii pieriți și Gabriil din Moravița și Herbor, așijderea doi frați Grotovi, Huminschii și Murdileu și alți mulți, cine poate să-i pomenească pre toți. Alții au căzut la legătură, cumu-i Tuncischii, Zbignev potcomori Cracăului, Pruhnițschi, Targovețschii și alții mulți. Pre unii ai noștri i-au fostu spânzurându câte doi de păr, că au fostu umblând pre acéle vremi păroși ca și némții și alte batjocuri multe le-au fostu făcându, de să pomenéște și astăzi răotatea lor ce au fostu pățindu.

Iară Ștefan vodă, după izbândă cu noroc ce au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohfală și laudă, ca un biruitoriu și au ziditu bisérica pre numele sfântului mucenicu Dimitrie, în târgu în Suceava, care trăiește și până astăzi. Zic unii să să fie arătat lui Ștefan vodă la acest războiu sfântul mucenicu Dimitrie, călare și într-armatu ca un viteazu, fiindu-i întru ajutoriu și dând vâlhvă oștii lui ci este de a și créderea, de vréme ce au zidit bisérică.

Dupre acéia au datu cuvântu Ștefan vodă a toată oastea, să să strângă la Hârlău, în zioa lui sfeti Nicolae. Și așa s-au adunatu cu toții la Hârlău într-acéia zi și acolo Ștefan vodă au făcut ospăț mare tuturor boierilor și tuturor vitéjilor săi și cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Și décii i-au slobozitu cine și pre la casa sa, dându-le cuvântu ca toți să dea laudă lui Dumnezeu, pentru ce că toate puterile suntu de la Dumnezeu.

Cându au prădat Malcociu Țara leșască 7006 (1498)

Malcociu au intratu în Țara Leșască cu mulțime de turci și n-au avut cine să-i stea împotrivă, ci multă pradă de oameni au făcut și dobândă de dobitoace au făcut și au luat, și au ajunsu mai sus de Liov, 25 de popriști; s-au întorsu înapoi prădându țara și arzându. Să vedea că după acest război fără noroc, ce făcusă léșii cu Ștefan vodă, va fi pierirea lor.

Cându au prădat Ștefan vodă Țara Leșască 7006(1498) iunie 22 zile

Într-același an, Ștefan vodă vrându să-și întoarcă dispre léși strâmbătatea sa, strânsă țara și au intratu la Podoliia și la ruși, trecutau și de Liov la Canțug orașului, la apa Visloca, toate satile arzându și prădându. Ars-au orașul Premișlia, Radumnea, Prevorsca, Lanțut și cetatea Tereabul și multă bunătate dintr-însa au luatu și mulți joimiri au scos, ci pre toți i-au tăiatu și alții mai mulți au arsu în cetate. Și cetatea Buceaciul multă nevoie au pățitu și Podhaețul au arsu. Și mulți oameni, bărbați, muieri, copii, au scos în robie, mai mult de 100.000, mulți de aceia au așezatu Ștefan vodă în țara sa, deși pănă astăzi trăiește limba rusască în Moldova, ales pre unde i-au discălicatu, că mai a treia parte grăiescu ruséște. Iar Ștefan vodă prădându și arzându țara, s-au întorsu înapoi cu mare dobândă, fără de nici o zminteală, au trecut Nistrul în ceasta parte la Halici și au prădatu și de aceasta parte. Și décii au venitu la scaunul său, la Suceava, cu mare bucurie și cu biruință.

Vă leato 7008 (1500) martie 11, cându au venitu oastea leșască de iznoavă în țară să prade, văzându stricăciunea ce le-au făcut Ștefan vodă

Albrihtu craiul leșescu, văzându atâta pradă și stricăciune ce i-au făcut Ștefan vodă în țara lui, nu vru să lase, ci de iznoavă strânsă oaste și intră în țară și începu a prăda și a strica țara pănă la târgu la Botășani. Ștefan vodă, daca prinse de véste, îș strânse de sârgu oștile și cu cine avea cu ai săi, i-au ieșitu înainte acei oști leșești și i-au dat război la târgu la Botășani. Și cu vrérea lui Dumnezeu pierdură léșii războiu și fu izbânda lui Ștefan vodă și multă oaste leșască au pierit și pe mulți i-au prinsu în robie și multe cazne le făciia moldovénii léșilor.

Că au pus Ștefan vodă de au arat cu léșii pe o culme de deal la Botășani și au simănatu ghindă și s-au făcut dumbravă mare, de este pănă astăzi copaci mari.

Ci de această povéste nimica nu scrie cronicariul leșescu, iară la létopisețul nostru acest moldovenescu scrie de acestu războiu al lui Ștefan vodă ce au avut cu léșii la Botășani, precum s-au poménit mai sus.

Într-acestaș an, martie, s-au pristăvit Despina doamna Radului vodă, ce era robită de Ștefan vodă, cându luasă Cetatea Dâmbovița, și cu cinste o au îngropat în mănăstirea Putna.

Cându s-au împăcat Ștefan vodă cu craiul leșescu

Vă leato 7009 (1501), Ștefan vodă, lăsându inima cea neprietenească, întorcându-să cătră datoriia creștinească, s-au împăcat cu craiul leșescu și mare legătură au făcut, nu că doară s-au temut de putérea lor, care să ispiti să și război făcusă și cu turcii, de atâta ori i-au și biruit și cu alți megiiași de prinprejur avându sfadă, niciodată nu s-au plecat, ci pentru să cunoască toată creștinătatea că n-au fostu dispre dânsul începătura, că n-au rădicat el armele asupra craiului, ci craiul fără cale și fără de știre au venitu asupra lui, unde și acolo s-au întorsu cu rușine, mai apoi ca să arate că mai mult poate să strice el craiului decâtu craiul lui Ștefan vodă, au intratu de i-au arsu târgurile și i-au robit podanii, nici au avut cine să-i stea împotrivă, ci cu mare dobândă s-au întorsu în Țara Moldovei, că venirea craiului dobândă au adus lui Ștefan vodă, că s-au umplut toți de jafuri leșăști, de acolo au venitu Ștefan vodă și cu toți plini s-au întorsu la casile sale. Așijdirea acum la pace pre lesne stătu, ca să să cunoască că fie la ce îl vor cerca, că-i gata și

la pace și la răzmirițe. Décii pace au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-ajutoriu împotriva fiecărui vrăjmașu, iară pribégii de îmbe părțile să nu să priimească. Iară de s-ari tâmpla vreunui domnu al Moldovei să iasă de nevoia turcilor în Țara Leșască, să-l priimească și în tot chipul să puie nevoință, ca să-l așaze la domnie, iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deșchise dispre turcu, să dea știre craiului de gândurile lor. Iară judecata acelor cu strâmbătăți de la margine să să facă dispre amândoao părțile.

De un Pătru vodă, ce i-au tăiat capul craiul leșăscu vă leato 7009 (1501)

Într-acelaș an trimis-au Ștefan vodă solii săi la craiul leșescu, la săim, poftindu pre tocmala și legătura ce au avut, să dea pre Pătru vodă, feciorul lui Iliașu vodă, că simțise că pre mulți din boierii leșești îi întorsése spre sine și-i îndemna să facă oaste asupra lui Ștefan vodă și să ia domniia de la dânsul și să făgăduia că să pléce țara toată, să fie suptu ascultarea lor. De care lucru multu sfătuiră în săim, că mulți era lui Pătru vodă apărători. Mai apoi socotiră să nu cumva să zădărască pre Ștefan vodă, să le fie a strica pacea, pentru ce că și ei să gătiia să facă oaste, să margă la prusi. Ci i-au tăiat capul lui Pătru vodă, înaintea solilor, la târgu la Cihov.

Acestu Pătru vodă, precum s-au pomenit mai sus că l-au gonitu Ștefan vodă din țară la Țara Ungurească și i-au luatu domniia, iar el au îndemnat pre Mateiașu, craiul ungurescu, de au mersu cu oaste asupra lui Ștefan vodă, ca să-l puie la domnie, unde apoi l-au bătut Ștefan vodă la Bae, cum s-au pomenit mai sus și toată oastea i-au topitu, numai Mateiași cu puținі au scăpatu. Décii daca au muritu Matiiașu craiul ungurescu, pierdu Pătru vodă nădéjdea de a să mai ajutori de la craii ungureşti. Văzându déciia și vrajba ce intrase între léși și intre moldovéni, gândindu-să că întru acéle amestecături că va putea să-și facă și el loc la Moldova și să dobândească țara, au lăsatu ungurii și au fugitu de acolo, trecându în Țara Leșască, unde și moarte i s-au întâmplatu, cum și mai sus s-au pomenitu, că i-au tăiat capul craiul leșescu.

De moartea acestui Pătru vodă nu scriu toți într-un chip, că létopisețul cel moldovenescu scrie că daca au venitu Ștefan vodă cu oastea muntenească, s-au lovitu cu Pătru vodă la Doljăști pre Sirétiu și al doilea

rându la Orbic și tot au izbânditu Ștefan vodă și au prinsu pre Pătru vodă și i-au tăiatu capul.

Iară cronicariul cel leșesc scrie că daca au biruit Ștefan vodă pre Pătru vodă, au scăpatu Pătru vodă la unguri și décii toate pre rându, precum scrie mai sus.

Ci oricum au fostu, tot să tocmescu că izbânda tot au fostu la Ștefan vodă, iară lui Pătru vodă tot să află că i-au tăiat capul.

De moartea lui Olbrihtu, craiul leșăscu, 7009(1501)

Într-acestași an și Olbrihtu, craiul leșescu, gătindu-să cu mare oaste ca să margă asupra prusilor, ce n-au săvârșitu și au muritu. Iară pre urma lui, făcut-au țara sfat pre obicéiul lor și au rădicat pre Alixandru, fratile lui Olbrihtu, la crăie, cu carile pacea ce făcusă Ștefan vodă cu frati-său, Olbrihtu, de nu-l va vrea fi apucat moartea, cum să va arăta mai jos, multă răsipă țărâlor să vrea fi făcut.

Vă leato 7010(1502), pristăvitu-s-au Paisie arhimandritul și egumenul mănăstirii Putnei.

Într-acelaș an curându după Paisie, avgust 4 zile, s-au pristăvitu și Athanasie Bolsun, amândoi lăudați de viiață bună și curată, carii în viiața lor nimica n-au lipsitu ce li s-au căzut păstoriei lor, ca să nu facă.

Cându au luat Ștefan vodă Pocutiia de la leași

Ștefan vodă fiindu gata de războiu ca un leu ce nu-l poate îmblânzi niminea și el odihna altora îi păriia că-i este cu pagubă, au intratu în Țara Leșască cu oaste și au prădatu Pocutiia și o au și luat-o. Și zicea că acel olatu l-au luat léșii de la moldovéni fără cale. Într-acéia craiul, după ce au făcut sfatu pentru Pocutiia ce o luase Ștefan vodă, au strânsu oaste pre bani și au trimis-o de au intratu în țară și au făcut multă pagubă și atâta s-au fostu supăratu ai lor noștri, pănă s-au rugatu cu toții lui Ștefan vodă, de au ieșitu de la Pocutiia, însă mai mult de boală ce au avutu, adecă podagrie, și cetățile ce le luase le-au întorsu.

De moartea lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504)

Nu multă vréme, daca s-au întorsu Ștefan vodă de la Pocutiia la scaunul său, la Suceava, fiindu bolnav și slabu de ani, ca un om ce era într-atâtea războaie și osteneală și neodihnă, în 47 de ani în toate părțile să bătea cu toții și după multe războaie cu noroc ce au făcut, cu mare laudă au muritu, marți, iulie 2 zile.

Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de statu, mânios și de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospéțe omorâea fără județu. Amintrilea era om intreg la fire, neléneșu, și lucrul său îl știia a-l acopieri și unde nu gândiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vârâia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăpteze și pentru acéia raru războí de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădéjdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iese.

Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna care, era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștiia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apărătură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui céle vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după acéia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ștefan vodă într-același anu iarnă grea și geroasă, câtu n-au fostu așa nici odinioară, și décii preste vară au fostu ploi gréle și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnitu Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămâni și au făcut 44 de mănăstiri și însuși țiitoriu preste toată țara.

Iară cându au fost aproape de sfârșitul său, chiemat-au vlădicii și toți sfétnicii săi, boierii cei mari și alți toți câți s-au prilejitu, arătându-le cum nu vor putea ținea țara, cum o au ținut-o el, ci socotindu din toți mai putérnicu pre turcu și mai înțeleptu, au datu învățătură să să închine turcilor. Și décii au stătut la domnie fiiu-său, Bogdan vodă cel Grozav și Orbu.

Povestea și tocmala altor țări, ce suntu pinprejur, cum nu să cade să nu poménim, fiindu-ne vecini de aproape. Întăi, cumu-i Țara Leșască

Țara Leșască, sau cumu-i zicu pre limba lor Polsca Zemlea, adecă țara câmpului îi zicu, pentru loc tinsu i-au pus nume așa, ci nu pentru că doară este câmpie multă, că fără câmpii Dașovului, câmpu slobod și pustiiu în Țara Leșască nu să află, pentru mulțimea de oameni, ce suntu sate pretutinderilea și târguri, ci numai pentru că-i locu tinsu. Pentru acéia îi zicu Țara Leșască, pentru că mai de demultu o au fostu chiemând-o așa dipre numele lui Leh, fiiului lui Elisei, nepotul lui Iavan, carile întăi acela au lăcuitu pre acélea locuri.

Țara Leșască este țară mare dispre miazănoapte, de să chiiamă Borusiia și Pomeria, iară dispre răsăritu Litva și Țara Mazoviei, dispre amiiazăzi Rusiia, ce să hotărăște dispre unguri cu Munții Ungurești, iară dispre apus Lusitaniia și Slijiia și Moraviia, toate acéstea cnézii, daca le-au supus craii lesești suptu ascultarea sa, adecă Mazoviia, Rusia, Prusiia, Litva, au făcut tot un trup, din mădulări multe, tot o țară și o judecată au.

Și némișii carei le zicu șleahtă, nu așa de crai ascultă, cum de lége, carele, le-au făcut ei, de să judecă la scaunile cetăților, cineși la ținutul său. De acolo, cine nu va să-și ție de lége, volnicu-i fieștecine să-și îndelunge légea la alt scaun mai mare, alése în doao locuri, la Liublin vara și la Petricov iarna, unde zic acelor legi tribunal. Acolo, de va avea și de crai ceva asupreală, fără nici o frică are voie să-l tragă la judecată, unde procuratorii vor răspunde pentru crai și de va avea strâmbătate, afla-va județu și direptate. Nici pre un sleahtici nu-l va putea lega cineva, nici craiul singur, pănă nu-l va birui cu légea. Aceia nu dau bir nimărui, nu ascultă de altul, nici în oaste este datoriu să meargă, fără numai de bunăvoie, numai cându va încălica craiul și cu voia tuturora și cu plată.

Și cându le va veni vreo nevoie de undeva, acéia este datoriia lui crai, ca să dea știre la ținuturi, să să strângă la zi, care le va arăta. Și dacă să vor strânge și vor sfătui de lucrul ce le vor da știre, ei vor alége soli și vor trimite la săimu, unde să vor împreuna cu toți solii ținuturilor, de vor sfătui de toate nevoile, ei deosebi și craiul cu sfatul său deosebi. Ce vor isprăvi peste zi, sara să vor împreuna cu sfétnicii ce le zicu sinatori și ce vor așeza

pănă a să săvârși săimul, că stă săimul șase săptămâni, de alta nu vor sfătui, numai de ce va fi pricea întru dânșii, pănă la săvârșitu. Iară în zioa cea de apoi, de multe ori să tâmplă de nu vor putea lesne să tocmească zuoa, toată zioa, uneori adaogă și noaptea, mai apoi pun și aleg dintre dânșii carii vor fi cu sfat mai mare și ce le va părea lor, pre acéia stă.

La oaste nu mergu ei singuri, ci cându tribuieșté oaste, ei slobod la săim bir, de iau de pre vecinii lor, cu cât potu să-și rădice treaba mare ca acéia. Numai atuncea cându vor vedea că tribuiéște, și însuși craiul va mérge, însă numai pănă la margini, să-și apere țara, iară denafară nu suntu datori.

Léșii suntu oameni războinici, oameni învățați de carte, că pentru învățătura și a cărții și a vitejii nu li-i préget, nici de trudă, nici de chieltuială, ce încunjură țările de învață, ca să deprinză tineréțile truda și la bătrânéțe înțelepciunea, de care au nevoință mai mare.

Léșii n-au nevoință să strângă avuție, că avuțiia și strânsura o dau și o răsipescu, lefecii mulți țin, după câtu le este puterea și mai mulți. Nu este la dânșii rușine a fi datoriu, că nici unul, nici cei de frunte, nu este să nu fie datoriu și la jidovi ocinele le zălojăscu și odoarăle lor zălojăscu la niguțători și le orânduiescu altora și mulți și de totu le pierdu, hrănindu gloate după sine, că pre cel ce strânge îl numescu jidov. Stăpânilor cui slujăscu, suntu cu credință și pentru numele lui și pentru cinstea, capul își pune. Pentru ruda sa și pentru semințiia, câtu de departe, stau cu dânsul pănă la moarte.

Au obiceaiu léșii, nu ca grecii, după sfadă și după price, daca-i vor împăca, nu va ținiia pizmă, ci la nevoia lui ca direptu un frate să va pune.

Craii nu ceia ce-s moșnéni crăiescu, ci pre carile îl aleg ei. Nici altă voie mai mare are, fără numai ce suntu boieriile pre mâna lui, cui va vrea să le dea, le va da. Nici acéle date nu poate să le ia, fără numai de viclenie spre țară, de-i va lua întăi capul cu județu, pănă nu va muri. Pentru acéia pogorându putérea și luundu din mâna crailor, n-au voie să facă cui va vrea înaljosul și să poată ațița după pofta sa răotăți țărâi, ci pentru frâu să țin fălcile lor, că ari face multe răotăți. Și pentru acéia rădicându ei intre sine răotățile sale, din puțin au crescut țara mare și să potu apăra de toți

vrăjmașii săi. Și de la alții ce au luat, n-au datu, de la némți Prusiia, de la Moscu nu puțină țară au dobânditu: Severia și Cernihovul și alte ținuturi.

Turcii carii pre la alte țări au izbânditu și au luatu cetăți, iară la léși, de câte ori s-au ispitit, cu rușine s-au întorsu. Și la toate lucrurile suntu gata și cu putérea și cu gura gata suntu să să apere și Dumnezeu îi apără pănă acum, de poate zice fieștecine că suntu ca o fecioară neatinsă și nesilită. Numai tătarii îi cară în toate zilile de grumazi, că umblă la dânșii ca la sită.

Au léșii 2 arhiepiscopi și 11 episcopi și 3 episcopi la cneadzia Litvei, 4 la livoni, fără mitropolitul de Chiev și alți episcopi ce-s pre ruși, de légea grecească, 16 voievozii de scaune în Țara Leșască, 5 la Litva, 3 la prusi și alții cineși pre la scaunile sale și 61 de caștaleani, iarăși boierii de scaun, iară starostii suntu mai multe.

Țara Leșască are ape mari: Visla care tréce pe la Cracău și să pogoară pre la Varșav și la Torunea și la Gdansca dă în Marea Albă și șăici umblă multe pre dânsa. este și San apă mare, care dă în Visla, iară dispre Moscu Niprul, iară apă mare.

De Împărățiia Tătărască și de obicéiul lor și cât loc coprinde Țara Tătărască

Aicea nu multu vom poméni de tătari, carei să află că suntu limbă bătrână și din ceput vitéji și pănă astăzi vedem că s-au ținut tot în ce au apucatu. Tartariia sau cumu-i zicu unii Țara Tătărască, este împărățiie mare, că nu numai ceasta ce este la Crâm, ce în toate părțile să lățéște și cu putére mare, de coprinde loc multu, o parte mare de Evropa și Sarmațiia toată de la Asia cu Sțitiia sau Sireca, ce-i zic acum Cataio. Numele ș-au luat țara de la apa ce-i zic Tartar, care cură într-acélea părți ce-i zic Magog. Iară lăcuitorii își zicu Mongul. Stă această țară spre miazănoapte. Dispre răsăritu au împărățiia cea putérnică a Hinneai, dispre amiazăzio Indiia cu apa Ganghes, ce-i zice cartea noastră Fison și apa Oxus, iară dispre apus Marea Caspium și Țara Leșască, de acolo să apropie de Moscu și dispre apus cu Marea de Ghiață. Văzduhul aceștii țări este neastâmpăratu, că vara acéle tunete de groaznice suntu, cât de frică mulți mor din oameni și suntu călduri mari și aciiași frigu și omeți mari și acélea vânturi suntu de mari, câtu de multe ori

să tâmplă de oprescu pre om călătoriu cu calul și-l surpă jos, copacii din rădăcină oboară și multe pagube fac. Iară niciodată nu ploao, vara foarte puțin și când ploao de-abiia jilăvéște pământul.

Rodéște acéia țară grâu, orezu și de altă pâine, mătase să face, imbir, scoarță dulce, piper, raventu, zahar, mușcatinu, smoală, pre alocurea și aur și argintu scotu, iară vin pre puține locuri să face, că la țara Cataiia nu să face. Află-să și stinci négre de piiatră de facu foc cu dânsa, deaca o sapă și arde în loc de lémne pentru lipsa lémnelor; de toate dobitoacile să află multe.

Află-să scris în cărțile tătarilor că împăratul lor hrănéște 10.000 de iepe albe, numai de mulsu lapte și ține 20.000 de vânători, că zicu că fără de samă să află pasări multe.

Împăratu întăiu au pus de féliul lor pre unul ce l-au chiematu Hanul, ca să fie judecata pre dânsul și acéstu nume Han s-au chiematu în toți hanii dipre numele acestuia, câți au urmatu pre urma lui, cum și la Eghipet Faraon, apoi Potolomeiu, la Râm Chesar. Și din sămânța lui Hanu, toți sultanii s-au tras și au lățitu împărăția aceasta de la Țara Sinarilor până la Ochiianu, până la marea ce-i zicu Caspium. Pre urma lui au stătut loc hanu, carile au născut pre Zain hanu al treilea, împăratu ce-l poreclescu unii Batti, acesta au prădatu Rusiia, Țara Leșască, Slijiia, Moraviia, Țara Ungurească. Al patrulea hanu, ficiorul lui Bati, Temir Cutlu, carele îi zicu Tamerlanu și să află acesta la istorie scris pentru vrăjmășiia carile toată Asiia au prădatu, de au arsu până la Eghipetu. Acesta au biruitu pre Baiazit împăratul turcescu și l-au prinsu viu și în cătuși de aur l-au băgatu și l-au băgat în cușcă, de l-au purtat prin toată Asia. Al cincilea din Temir Cutlu, fiiu-său cel mai mare Temir țaru au stătut împăratu, carile zicu că au pieritu la prusi în războiu, bătându-să cu crijacii. Al șaselea, fiiu-său Mahmetu țar, al șaptelea Ahmetu țariu, acesta au născutu pre Șahmetu, al optulea împăratu. Iar la țara Cataiului întăi au împărățitu Tinhis, al doilea Cui, al treilea Barhim, al patrulea Alam, al cincilea Mongu, al șaselea Cublai.

Tătarii suntu oameni războinici, suferitori la toate nevoile, nu grijăscu de avuție, ci de izbândă și de foame rabdă cu săptămâna. Și unde va să facă oaste de grabu și nu-i locu direptu hrana să să zăbovască și de o săptămână mănâncă, ca să fie sătul, să nu flămânzască. Războiul nu este așa tare câtu-i

de groaznicu, pentru năvala și gâlceava și de ar răbda multu cum li-i năvala, niminea nu le-ar sta înainte; ce din năvală mare, pre lesne dau dosul și din fugă rășchirându-să, de multe ori poftorescu războiul și cumu-i năvala cu groază a o sprijeni, așa și goana cu primejdie a-i goni, că din fugă să întorcu și izbândescu și așa lucrul ce vor să facă de grabu să apucă, că unde-i auzi numele, acolo îl și vezi.

Aceștea nu lăcuiescu în case, fără numai în orașu mare, în carile de multe féliuri de oameni lăcuiescu, niguțătorescu, agonisescu și în câmpi după pășune cu dobitoacile umblă. În loc de case poartă cotigi, ales în Țara Tătărască cea pustie. Că Tartariia în multe să împarte, că țara cea mică, carea stă cătră Evropa, intre Nipru și intre Don să închide și într-însa Crâmul este, unde le zicem la Piericopu. Iară Tartariia cea pustie în care multe oarde suntu, întăi Zagatar, ce este Sțitia, intre Emmaum și Cataio, cu crăiia Tangut și alte multe oarde de coprinde cumu-i Zavolha, Cazanul, nohaii, tumănii, shibénii, hiianii, cosahiianii, astinhaveanii, chirhesarii, baschirdarii, molgomozorii, și altile multe suntu, carile n-am vrut să le mai scriem. Ce Zavolha și Cazanul, Vasilie cneazul Moscului le-au lipitu de împărățiia lui iar nohaii suntu dincolo de Volga împrejurul mării ce-i zic Caspium și apa Iaih și alte locuri ce-s lăcuitori mulți și pre multe locuri suntu și bogați, de nu să țin cu prada, ca aceștiia ce-i vedem noi, ce cu agonisită. Și ape multe să află și bălți nu numai păscoase și cu agonisită, ci într-unile să află atâta mărgăritariu de multu, de nu este nici de un prețu. Ci de acéstea a tătarilor destul am poménitu, ci iarăși de altile să arătăm, că multe am avea a scrie de dânșii, că de multe ori am pățit și nevoie de cătră dânșii și nu numai noi, ce toate țările câte-s pinprejurul lor, mai apoi să nu ne arătămu istorici de lucrurile altor țări.

De împărățiia turcilor și de începutul lor și de adaosul lor, în ce chip s-au început și s-au înmulțitu și s-au lățitu la atâta mărire și cinste și tărie

Aicea de vom scrie și vom poméni de începătura și adaosul turcilor și de împărățiia lor, nu vom greși, că să véde că-i fără cale ca să nu poménim și să nu scriem, că suptu mâna lor și suptu jugul lor suntem șerbi.

Acestu féliu de oameni ce le zicem noi turci, carii întăi din tălhari și din oameni puțini atâta s-au lățitu și s-au înmulțitu, că doao părți de pământ coprindu, adecă Asiia și Africa, s-au tinsu de au apucatu o parte mare și din a treia, din Evropa, de suntu de Dumnezeu lăsați certarea creștinilor și groază tuturor vecinilor de prinprejur.

Numile acesta ce zicem noi turcu, să înțelége om ce este cu viiață sălbatică, iară jidovii ei îi chiamă togarma, iară ei își zicu busurmani, adecă tăiați împrejur sau buni credincioși, că turci să-i chéme nu sufere, că-i de ocară la dânșii acesta nume, că pre limba jidovască să înțelége nemernicu (némérnicu sau prădătoriu). Alții își zicu otomani sau osmanidu, dipre numele împăratului lor cel dintăi, care l-au chiematu Otoman. Iară începătura împărăției lor într-acesta chipu să află să fie:

Otoman împăratul lor cel dintăi au "fostu tătaru, slujitoriu al hanului celui mare, om îndrăznețu și mai mare de trup decât alții. Acesta de nevoie au ieșit din Țara Tătărască și au început întăi la Cappadochia a ținea drumul, avându cu sine numai 50 de oameni. Și s-au adaos după acéia unul câte unul, pănă s-au înglotitu unii din oameni răi adunați, alții și de nevoie, să hălăduiască de moarte, alții în nădéjde de dobândă. Și așa, după adaos ce făciia, întăi pre ascunsu, iară daca s-au înmulțitu, în vedére să apuca de pradă și jefuia. Și décii cu toții s-au pornitu de au luat Capadochiia, Pontul, Bitiniia, Pamfilia, Țilițiia, țări mari. Și acéstea s-au lucratu în anul de la zidirea lumii 6808 (1300). Pre urma acestuia au luatu împărățiia fiiu-său Orhan și iar și acesta cu aceIași meșterșug s-au apucatu ca și tată-său, numai tărie și avére mai multă au avutu, din zi în zi adăogându-să și lățindu împărățiia. Că crescându vrajba intre creștini, au luat Misia, Licaoniia, Frighia, Caria și Nițeia bătutu-o-au și au dobândit-o. Și au lățitu împărățiia pănă la Helespont. Că pre acéia vréme intrasă vrajba intre Paleolog și intre Cantacuzino, carii erau capetile Țarigradului și socoti nepriietenul crucii ca să să arate unii părți cu prietenie și să-l chiieme întru ajutoriu, ce s-au și tâmplat, că au trecut cu oaste la Evropa și au deșchis calea și altora pre urmă la Evropa, să facă multă nevoie. Acesta, aproape de săvârșitul său, au făcut război cu tătarii și au căzut în războiul acel fără norocu și au împărățitu 31 de ani.

Pre urma lui au stătut împăratu fiiu-său, Amurat, om meşter şi ascunsu la inimă, carile n-au fostu mai jos de câtu alţii la vitejie, de a rădbarea nevoile de învăţătura vitejii. Acésta acopierindu gândul său ce vrea să facă, văzându cum s-au pomenitu mai sus vrajba intre greci şi slăbiţi de războaie ce făciia intre ei, năimindu cu leafă vase de la Ghenua şi după ce au dobânditu Helespontul, au trecut la Traţiia în anii 6871 (1363) şi Calipoli la Crâmu au apucatu, ci apoi şi o parte de mai mare a Traţii au luat. După acéia au supus Misiia, Bosna, Rumele, mai apoi, daca au dobânditu scaunul Odriiului, de bulgari, de sirbi s-au apucat. Mai apoi au pieritu de o slugă a lui Lazar dispotu ce au fost mai nainte de la inimă iubit lui şi l-au fostu prinsu în război. Şi i-au rămas pre urma lui doi ficiori, Suliman şi Baezitu. Ci Baiazitu omorându pe frate-său, au apucatu împărăţiia. Şi décii s-au apucatu de toată împărăţiia. Era om bărbatu, de minte ascuţitu şi pohtitoriu de lucruri mari şi îndrăzneţu la fie ce să apuca, la trude răbdătoriu, vrémea cunoştiiţa şi lucrul cum va purta şi stătătoriu la ce să apuca, ca să umple. Décii daca au dobânditu Traţiia toată, ş-au întorsu inima spre Ţarigradu. Şi întăi au socotitu să să apuce de Tesaliia, Machidoniia, Foţida şi de Atica şi Misiia, ce le zicem acum sârbii şi ilirii, ce-i chiemăm Bosna, şi tribalii, ce-i poreclim bulgarii. O parte din célea au luatu şi au ucis şi domnul Bulgariei. Mai apoi au încunjuratu în 8 ani Ţarigradul şi auzindu că vine oastea ungurească şi franţozască, pre carii împăratul creştinescu i-au adus şi i-au chiematu întru ajutoriul, temându-să de atâta oaste, au părăsitu Ţarigradul de a-l baterea şi au sârguitu, de au ieşitu înaintea acei oşti la Nicopolea. Şi dându războiu, au biruitu Baiazitu şi mulţi domni şi hatmani ai franţozilor au pierit. De care lucru cu norocu semeţindu-să Baiazitu, iară s-au vârtejitu la Ţarigrad şi doi ani stându-i asupră, de i-au flămânzitu. Şi era acei închişi pieriţi, de n-ar fi venitu Tamerlanu hatmanul tătărăscu cu mulţime de oaste, de au stropşitu toată Asia şi cu foc o au pârjolitu, oraşile au prădatu. Décii de frica lui di sârgu s-au vârtejit şi la Galaţiia şi Bitiniia de războiu s-au gătitu şi bătându-să păn' au înoptatu, birui Tamerlan hatmanul tătărăsc şi Baiazit fu biruit pentru mulţimea tătarălor, ci nu era deopotrivă. Şi l-au prinsu viu şi ferecându-l în cătuşi de aur şi în cuşcă băgându-l, l-au trecut în Asiia. Ce la Asiia l-au slobozitu şi el de ruşine curându au murit, după ce au împărăţit 13 ani şi 6 luni.

Rămas-au fii de dânsul, Calepiin, Moisi, Mahmet şi Mustafa. Ce Calepin de sârgu au murit, iară fiiu-său Orhan de unchi-său Moisi fu

omorâtu și Moisi de frati-său Mahmet. Acesta Mahmet, Țara Muntenească și Machidoniia au supus și țenchiul sau hotarul turcescu pănă la Marea Ionicum l-au mutat și scaunul ș-au pus la Udriiu. Și după ce au ținut împărățiia 17 ani, au muritu. Décii al doilea Amurat căzu la împărăție, acésta cu ajutoriul ce avea de la Ghenuva, trecându la Trațiia, au bătut pre unchi-său Mustafa, și Thesalonica au fărămat, carile era orașu bătrân, tare și plin de avuție și pre acele vremi Veneției o ținea. Décii au supus Chiprul, Epirul, Etolie. Cunoscându déciia că de va putea să lege prieteșug cu Gheorghie dispotul, domnul sârbilor, că lucrurile lui să vor întări și a creștinilor vor slăbi, cu toată nevoința au silit și au luatu fata lui, să-i fie împărăteasă. Décii și cu putérea socru-său și cu a sa s-au apucat de Beligrad și bătrânu cetatea au pierit 7.000 de turci. După moartea acestuia, stătu împărat al doilea Mehmet, carile au încunjuratu Țarigradul cu multă mulțime de oaste și l-au luat în anii 6961 (1453), în luna lui mai, în treizeci și una de zile. În al doilea an după aceia s-au dus la Beligrad și mulțime de ai săi acolo pierindu și el încă rănit, l-au părăsit. Déciia bulgarii au luat și Dalmațiia și Rastiia au dobânditu, déciia Trapezontul l-au dobândit și Mitelina cu alte ostroave au luat. Apucat-au și Evbeiia și Chefea, ce o ținea ghenuvezii. Și au împărățit 32 de ani. Déciia Baiazit al doilea luundu împărățiia, războiu cu venețienii făcu și le-au luat Naupactul, Methona, Dirahia și toată Dalmațiia au prădatu și au murit otrăvit. Acesta Baiazit au luat Chiliia și Cetatea Albă de la Ștefan vodă cel Bun.

Décii Sélim, fiiu-său, căzu la împărăție ; acesta au luat Alcarul orașu tare la Eghipetu și după ce au omorât pre soltanul, Alexandriia toată cu Eghipetul le-au dogânditu și le-au lipit de împărăția lor și Damascul l-au luatu.

Pre urma lui, fiiu-sau Suliman, țiindu împărățiia, luat-au Beligradul, apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată Creștinătatea, déciia, Rodosul au biruit și Strigoniia și Buda și alte orașă ale Țării Ungurești. Încunjurat-au și Beciul, mai apoi au pieritu la Zighet, împărățindu 47 de ani. Urmat-au al doilea Selim, carile au legat pacea cu némții și au luat vinețiienilor Chiprul și déciia Tunetul și Gouleta au apucat. Și décii au muritu în anii 6983 (1475).

Pre urma lui, Amurat au împărățit și după dânsul al treilea Mahmet, carile au omorâtu 18 frați și au luat împărățiia. Iară alți împărați carii au urmatu de aceea înainte, lăsăm de a-i mai scrie, ca să nu ne arătăm istorici de lucruri turcești, decâtu ale noastre. Ce puțin încă de putére și de obiceiul lor, în ce chip țin împărăția, avem a scrie.

Obicéiu au turcii, în al patrulea an să ia a zécea din copii, parte bărbătească, ca să să adaogă pururea slujba împărăției. Și la vrémea acéia trimit oameni împărătești la greci, la sârbi, carii suntu pre hotarul împărătescu creștini, alegând Țara Moldovei și Țara Muntenească că în locul acela ce dau ei copii, noi suntem datori să fim gata de oaste în toată vrémea, cându va veni cuvântul împăratului și de bani a le darea pururea. Iară oamenii cei împărătești umblă din sat în sat, déciia cumu-i satul, așa le aruncă și copii să dea după putére și cum să pot tocmi cu dânșii și cu bani încă să împacă. Mulți să află și de bună voie de mergu, ca să iasă din șerbiie și mulți din turci netăiați (și nu spun că suntu turci, că nu i-ar priimi), ce-i dau în locul creștinilor că trag nădéjde că dintru-unii ca aceiia ies la cinste mare, ca să dobândească boierie. Pre carii apoi pre unii îi duc la Țarigrad, pre alții la Odriiu și pre la alte scale de-i dau de-i hrănescu, pre unii la Brusiia, pre alții la caraimani, de să învață la țarină, acestora le zic agemoglani (sau iamoglani), adecă nevinovați, coconi. Iară daca crescu de șapte ani, déciia cei mai iscusiți îi bagă la saraiul împărătescu, pănă la 500. Acolo șed pănă de 20 de ani. Unii învață carte, alții la lucruri vitejéști, dintr-aceștia aleg, fără ce-s de treaba saraiului, de-i pun ienicéri, carii să află pururea pre lângă curtea împăratului, pănă la 12 mii. Din ienicéri să aleg mai de frunte spahiioglani, pănă la 3.000, carii mergu dinadireapta împăratului și fieștecarile dentr-înșii cu câte patru sau cu câte cinci slugi slujăscu. Déciia din stânga 3.000 de silihtari, de iară slujăscu în patru sau în cinci cai, după aceștiia 5.000 de olofani așijdirea dinadireapta împăratului și alte 5.000 din stânga, carii sunt aleși din inicéri sau din creștini jurați, carii cu crédință slujbă au arătat begler-beiului sau pașii. După aceștiia cei de apoi mergu carii să chiiamă caripiți, ce să chiiamă mai săraci, carii din toată Țara Turcească nu numai turci, ce și creștini strânși, de au venit de bună voie să slujască împăratului pentru leafa. Iar înaintea împăratului 200 sau și mai mulți mergu, ce să chiiamă mutaferachi, carii pentru slujba lor cea aleasă i-au scos la cinste și iau leafă mare, altul și un taler de zi, alții și mai puțin, cumu-i omul și cumu-i slujba. După aceștiia mergu treizeci de

cauzilieri, carii deșchid calea împăratului și oprescu năvala de la împăratul și iau articéle, céle ce-s de jalbe la împărăție. După aceștiia mai aproape mergu solații, carii poartă arcile pre umăr cu cămăși albe pănă jos, de să vădu de suptu haine și în scofii, pănă câte 200 de oaste. Și denainte și denapoi sunt și paici pănă la 100, aceștiia toți nu lipsescu de lângă curtea împăratului. Iară fără aceștiia și alții mulți de oaste, de mergu fără leafă, cercând să poată arăta slujbă, ca să dobândească pită. Iară la țările împărăției și la margine are împăratul altă oaste de a scoaterea împotriva fieștecărui vrăjmașu al său, că la margine, unde se hotărăscu cu creștinii, au pănă în 10 mii de ienicéri, răsipiți pre la sate, di să hrănescu cu plugul și cu niguțătorii, carii nici de un pașă nu ascultă, fără numai de cuvântul împăratului, cându vor ieși la oaste. Suntu din copii de a zécea, pănă lă 10.000 împrăștiiați pre la târguri, de suntu de umplerea locuri, de vor pieri dintr-aceștiia undeva la războiu. Este și altă curte, ce să chiiamă spahii, carii suntu suptu begler-bei. Aceștia au cinste mare, au sate de la împărăție în loc de leafă și de aceștiia nu suntu puțini, că tot locul, cât ține împărățiia, plinu este de dânșii.

Are împăratul intre alți sfétnici mai aleși trei sau patru, ce le zicu veziri azemi, carii toate trebile împărății poartă și de pace și de oaste și de pășii și de domnii a le schimba și a le da, la mâna lor. Unul dintr-înșii este mai mare, pre carile stă toată credința împăratului, adecă veziriul, iară lui de i se va tâmpla a mérge la oaste, că mai multă grijă este veziriului de oaste decât de alte trebi, el pune în locul său neméstnic, carileș acéia putére ține ce au ținut și el. Ci de Împărățiia Turcească destul am povestit, ci iarăși de altile să povestim și să arătămu înainte.

Pentru Țara Ungurească de jos și Ardealul de sus vom să arătăm, fiindu-ne vecini de aproape și cum au avut și ei crăie mare ca și léșii

Aicea nu vom lăsa și de Ardeal sau Țara Ungurească, cumu-i zicu unii, ca să nu atingem și să nu pomenim de începutul lor și de obicéiul lor, fiindu-ne vecini de aproape și de multe ori năzuia domnii țării Moldovei, de să acioa și să ajutoriia de la dânșii.

Ardealul sau Țara de jos Ungurească să chiamă Țara peste Munte, carea coprinde o parte de Dațiia și piste munte. Direptu acéia-i zicu Țara peste Munte, căci este încunjurată de toate părțile cu munți și cu păduri, cum ar fi îngrădită. Zicu-i și țara de 7 orașă, din limba nemțască, iară lăcuitorii țării își zicu ardéleni, carii să hotărăscu cu ungurimea dispre apus, sau cumu-i zicu unii Panonia. Iară dispre miiazănoapte să hotărăscu cu Țara Leșască, dispre amiazăzi cu Țara Muntenească, dispre răsăritu cu Moldova. Țara Ardealului nu este numai o țară însăși, ci Ardealul să chiamă mijlocul țării, care multe coprinde în toate părțile, în carea stă și scaunul crăiei. Iară pre la marginea ei suntu alte țări mai mici, carile toate de dinsa să țin și suptu ascultarea ei suntu : întăi cumu-i Maramoroșul, dispre Țara Leșască și Țara Săcuiască dispre Moldova și Țara Oltului dispre Țara Muntenească și Țara Bârsei, Țara Hațagului, Țara Aoașului și suntu și altle horde multe, carile toate ascultă de Crăiia Ungurească și să țînu de Ardeal.

În țara Ardealului nu lăcuiescu numai unguri, ce și sasi peste samă de mulți și români peste tot locul, de mai multu-i țara lățită de români decâtu de unguri. Iară în Țara Ungurească de jos, unde să chiiamă Unguriia cea Mare (sau cumu-i zicu unii pre limba nemțască Panoniia), acolo numai unguri trăiescu, iară de să află și români pre alocurea, încă lége ungurească țin.

Ungurii nu țin tot o lége, ce în patru sau în cinci legi suntu împărechiați, că unora le zic calvini, altora lotori, altora calandoș, ce să chiiamă pre limba lor lége direaptă, alții-i chiiamă verăș ianoș, carii credu în Ioan Botezătoriul, iară de Hristos nimica nu să atingu, alții chiiamă sombotași, carii credu légea jidovască, alții-i chiiamă papistași, carii cred pănă în jumătate légea grécească, de aceștiia se află la Ardeal, iară la

Unguriia céa Mare foarte prea puțini. Aceștiia au și icoane în bisérică și cruci pre bisérică, încă și pre la casile lor să află cruci. Aceștia nici la o treabă a biséricii nu poftescu pre aceialalți unguri, nici-i iubescu. Mai bucuroși să margă la bisérica românească decâtu la capiștea aceloralalți unguri.

Rumânii, câți să află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc suntu cu moldovénii și toți de la Râm să trag.

Ieste țara Ardealului plină de toată hrana câtă trebuiește vieții omenești, că pâine peste samă rodéște multă, de niminea nu o cumpără, ci tuturora prisoséște, vin pretutinderea, nimarui nu lipséște, miere multă și bună, de care facu mied, așa de bun, cât să potriveaște marmaziului.

Țara Ungurească mai denainte vréme era foarte mare, de coprindiia o parte mare și din Țara Turcească, că scaunul crăiei nu era la Beligradul cestu nou, unde este acum, ci era la Buda, care o țin acum turcii. Că daca au luat turcii Belgradul cel mare, carele era apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată creștinătatea dispre apus, au dobânditu déciia și Buda, carele era scaunul Crăiei Ungurești. Décii ș-au mutat scaunul la Beligradul cestu nou, di pre Ardeal, ci de-a pururea fără odihnă, avându războiu némții cu turcii și fiindu și ungurii întru ajutoriu asupra turcilor și avându némții priiteșug cu ungurii și mergându asupra turcilor piste dânșii trecea, turcii suindu-să la némți, prin țara lor făcea cale. Ci ungurii văzându atâta stropșitură și nevoie țării, una dispre turci, alta dispre némți, neavându odihnă de oști gréle, li s-au supăratu și s-au sfătuitu cu toții, de s-au închinatu turcilor și au luat de la dânșii domnu, ca și în țările noastre. Iară némții daca au văzut că soțiile i-au viclenitu și s-au închinatu la vrăjmașii lor, au luatu de la unguri jumătate de Țara Ungurească de sus și o țin pănă astăzi.

Așa Țara Ungurească crăie mare ce era, dintr-un trup in multe mădulări s-au întorsu, o parte turcii țin, cu scaunul crăiei cu Buda, némții altă parte, Ardealul de-i cu stăpânu, încă este suptu robiia turcească.

Ungurii suntu oameni iscoditori și necredincioși, vicléni, priiteșugul nu-l țin la loc de nevoie. Prin țara Ardealului nu poate omul pre lesne să treacă fără cărți crăiești. Și taina așa o țînu de bine, că nici de la țărani

cuvântu direptu nu vei afla. Judecata sa foarte pe direptate o judecă și de nu-ți iubești légea într-un loc, volnicu ești să-ți tragi légea la alt scaun, unde vei iubi. Încă și dispre crai, de ver fi avându ceva asupreală și nedireptate, ai voie să-ți intrebi și cu craiul, unde să adună toți domnii la scaunul țării, de să sfătuiescu di trebile țării și de vei avea strâmbătate, afla-vei direptate. Nici craiul are voie să piiarză pre vreun némișu, fără numai de-l va dovedi de viclenie.

De domniia lui Bogdan vodă cel Orbu si Grozav, feciorul lui Ștefan vodă celui Bun, vă leato 7012 (1504) iulie

După moartea lui Ștefan vodă, cu voia tuturor lăcuitorilor țării au stătut domnu fiiu-său Bogdan vodă, puțin dispărțitu de firea tătânesău, că de n-au ajunsu anii, iară lucruri mari apucase.

Bogdan vodă daca stătu la domnie, gândi să-ș întărească lucrurile întăi cu vecinii și să-ș arate nume bun. Pe învățătura tătâne-său, a lui Ștefan vodă, trimis-au la împărățiia turcilor pre Tăutul logofătul cel mare, cu slujitori, pedestrime, dărăbani, de au dus birul, zéce povoară de bani și s-au închinatu cu toată țara la sultan Suleimanu împăratul turcescu. Iară împărățiia de bucurie mare cu dragoste i-au priimit și au dăruit toți banii Tăutului logofătului celui mare și i-au adus în țară și au ziditu pre acei bani o sfântă bisérică în satu în Bălinești, ce este la ținutul Sucévii și trăiește pănă astăzi.

Într-acéiași vréme trimis-au solii săi și la craiul leșescu, intre alte trebi ca să poftească și pre sora lui crai, pre Elisafta și să-i întoarcă Tismenița și Ceșibis, carile oprise tată-său și nu le întorsése. Ci bătrâna, mama lui crai, n-au vrut acésta lucru să-l facă, căci nu era de légea papei. Ci solilor pentru ce le-au întorsu acéle târguri, le-au mulțămitu, iară de logodnă au îndelungat într-altă dată.

Cându au prădat Bogdan vodă Pocutiia

După soliia dintăi ce au fost trimis Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa, n-au pierdut nădéjdea, că oblicindu că muma fétii și a lui au muritu, de iznoavă au poftoritu soliia, gândindu-să că după moartea bătrânii

nu va avea cine să stea împotrivă. Ce craiul încă i-au îndelungatu pănă altă dată, că vediia că soru-sa nu vrea să meargă după dânsul, că au fostu Bogdan vodă grozav la față și orbu de un ochiu. Pentru acéia văzându Bogdan vodă că cu bine nu folosi nimica, gândi rușinea sa să-și răscumpere cu sânge nevinovat și lăsându inima cea priitenească, de arme să apuca și strânsă țara toată și au intratu în Țara Leșască, de au luat Pocutiia și au lăsatu oamenii săi în Pocutiia, iară el prădându s-au învârtejit înapoi.

Cându au prădatu léșii Țara Moldovii

Văzându léșii paguba ce le făcusă Bogdan vodă, nu suferiră, ci de grabu strânsără oaste pre bani și pre oamenii lui Bogdan vodă ce-i lăsase să apere Pocutiia, îi împinseră înapoi. Și întru acel război au pieritu doi frați, ficiori de boieri leșăști, ficiorii lui Strus. Și décii au intratu oastea leșască în Țara Moldovei, de au făcut multă pagubă și pierire și au prădatu până la Botășani, prinzându pre o samă de boieri de frunte de țară. Și pré toți, în mâniia acelor doi frați, i-au dat în Cameniță de i-au tăiat.

A treia solie, cându au trimis Bogdan vodă la craiul leșăscu

După aceia a treia oară, de iznoavă au mai ispitit Bogdanu vodă de au trimis solii săi într-acesta chip, doară putea cumva să-i dea craiul pre soru-sa. Ci craiu au făgăduitu într-acesta chip, că să ție légea lor și să fie plecatu crailor leșești. Ci curundu vréme murindu, Jicmontu craiul pre urmă n-au umplut făgăduința.

Cându au prădat Radul vodă domnul muntenescu

Putna Pre acéia vréme Radul vodă domnul muntenescu, neavându nici o pricină asupra lui Bogdan vodă, sculatu-s-au cu toată putérea sa și cu Roman Pribeagul, de au intratu în țară și au prădatu și au arsu ținutul Putnii și pe de céia parte de Sirétiu, de multă pradă și pierire au făcut. Și décii s-au întorsu înapoi fără de nici o zminteală.

Cându au mersu Bogdan vodă la Țara Muntenească asupra Radului vodă

Vă leatul 7015 (1 506) octomvrie 28, văzându Bogdan vodă câta pagubă i-au făcut Radul vodă în țara sa, nu suferi, ce gândi strâmbătatea sa ca să o răscumpere mai cu asupră, una pentru scârba și paguba ce-i f ăcusă Radul vodă, alta și pentru vitejiia ce avea, că socotindu ca să nu piiae numele cel vitejăscu al tătâne-său, ca să nu zică megiiașii că au muritu și el cu tată-său, sculatu-s-au cu toată putérea sa și au tras într-ajutoriu și pre săcui și s-au dus spre Țara Muntenească și au intratu la locul ce să chiiamă Rătezații, la Movila Căiatii, de céia parte de Râmnicu, octovrie 28. Și au șăzut cu oastea de céia parte de Râmnic 10 zile, de au prădatu și au arsu de la Milcov pănă la Râmnic și în jos pre de amândoao părțile pănă la Sirétiu. Și acolo de la Radul vodă l-au timpinat sol, un călugăr anume Maximian, ficiorul lui Dispotu împăratul grecescu și s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, pentru că suntu creștini și o seminție. Déciia Bogdan vodă, văzându atâta rugăminte de la acel călugăr, au făcut pace pentru voia lui și au trimis cu dânsul solul său la Radul vodă. Și acolo Radul vodă cu boierii săi au jurat pre Sfânta Evanghelie, cum ca să ție pacea neclătită în véci. Și hotarul pre unde au fostu cel bătrânu au lăsat și să întoarcă Radul vodă toată prada și arderea, câtă făcusă în Țara Moldovei, la ținutul Putnii. Și așa, s-au întorsu Bogdan vodă cu pace înapoi. Létopisețul cel leșescu de acéste doao povești, ce au mersu Radul vodă cu Romanu Pribagul de au prădat ținutul Putnii și cum au mersu Bogdan vodă în Țara Românească asupra Radului vodă, nimica nu însemnează, nice să află scris.

De moartea Radului vodă și de moartea lui David mitropolitul și de domniia Mihnii vodă

Vă leato 7016 (1508) după Paște, murit-au Radul vodă, domnul muntenescu și pre urma lui au stătut la domnie Mihnea vodă, carile au tăiatu boierii. După acéia, în anii 7017 (1509) aprilie 1, pristăvitu-s-au David mitropolitul.

Cându au prădat Bogdan vodă Țara Leșască, ajungând pănă la Liov

Vă leatul 7017 (1509), iunie 10, după multe solii ce trimisése Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa Elisafta, pre carea de multe ori o cerșusă și nu-i o didease, văzându că nimica nu poate folosi, socoti că are

vréme ca să-și răscumpere rușinea sa dispre craiul leșescu cu sânge nevinovatu și de iznoavă au început a strânge oaste. Ci văzându craiul ungurescu vrajba ce intrase între dânșii și simțindu că Bogdan vodă de iznoavă face oaste asupra léșilor, au trimis sol pre Ștefan Teleţchi, ca să-i poată împăca. Ci nimica n-au folositu, că Bogdan vodă gătindu-să și armându-să, au pripit cu oaste de au trecut apa Nistrului, vineri, iunie 29 dni și au intrat la ruși, la Podoliia. Și sâmbătă au sosit la Camenița și décii au slobozit oastea să prade țara, dându-le vină că n-au lége pentru strâmbătățile ce fac, alta că va să-și răscumpere Pocutiia, a treia și pentru sora lui craiu, Elisafta, ce i-o giurasă Alixandru craiul. Deci arzându și prădându țara, au tras la Liovu, de au bătut târgul, de puținu nu l-au luatu. Și singur Bogdan vodă cu capul său au lovit cu sulița în poarta Liovului, care lucru și astăzi să cunoaște semnul. Și nici léșii nu tăgăduiescu de aceasta, ci încă ei mai tare mărturisescu că au fost adevărat așa. Și au prădatu împrejur pretitindirilea, și au arsu Rohatinul oraș mare și vestit și multă avuție și bunătate dintr-însa au luat. Luat-au din Rohatinu și clopotul cel mare ce este la mitropolie în Suceava și mulți oameni și boieri au robit și domnii lor încă i-au prinsu și cu mare izbândă s-au întorsu înapoi la scaunul-său, la Suceava, fără de nice o zminteală și robilor ce-i adusése din Țara Leșască le-au împărțitu hotară în țara sa. Și décii ș-au luat doamnă din țară și au făcut pre Ștefan vodă cel Tânăru.

Cându au prădat Țara Moldovii, 7017(1509) iulie 15

După îzbândă cu noroc ce făcusă Bogdan vodă în Țara Leșască, iată-i veni de la Dumnezeu osânda asupră, cum grăiește și prorocul David, psalm 7: „Lac săpă și-l scurmă și căzu în groapa care au făcut", așa petrecu Bogdan vodă, că nu era încă bine ieșit din Țara Leșască, iată craiul strângându oaste degrab, au silit să apuce pre Bogdan vodă încă în țara sa și nu au putut de o boală ce avea. Ci au trimis pre hatmanul său, pre Camenițschii voievodul de Cracău. Ci pănă a sosi hatmanul, iară Bogdan vodă au trecut Nistrul în ceasta parte și s-au așezat la scaun și au slobozit oștile pre acasă, neavând nici o știre de oastea leșască. Iară Camenițschii hatmanul văzându că nu au apucatu pre Bogdan vodă la margine, au intrat fără véste în țară, de au prădatu Cernăuții, Dorohoiul, Botășanii, Ștefăneștii, neavându cine să-i oprească, că Bogdan vodă, neavându nădéjde de una ca aceasta, au lăsatu oastea pre acasă. Iară léșii au prădat cum le-au fostu voia.

Și încă un Vasco oarecarile de ai noștri, avându mânie pre alt Vasco ce i-au fostu luat muierea, s-au închinat la léși, de i-au purtat pretitindirile, știindu că n-are cine le sta împotrivă, de au arsu și au prădatu și pre vrăjmașul său curvariul încă l-au prinsu de l-au înțăpat, iară craiul lui Vasco pentru acea slujbă i-au dat Hotniță, un sat ce este suptu Iaroslavu, pănă la moartea lui. Și daca s-au întorsu oastea leșască înapoi, trimis-au craiul leșăscu Jicmontu la Vladislav craiul unguresc u, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan vodă, știindu că Bogdan vodă va vrea să-și întoarcă mai cu asupră dipre dinșii. Cum s-au și tâmplatu, că léșii încă bine nu ieșisă din țară, Bogdan vodă cu oastea ce putusă o seamă, de strânsése degrabu, au ajunsu pre oastea leșască la trecătoare Nistrului și dându războiu despre amândoao părțile, multă moarte s-au făcut și pre o samă de boieri vii nevătămați i-au prinsu, intrându nesocotiți de oastea leșască, adecă logofătul și un homélnicu, cărora nu le putem afla numile, făr ă numai al Cârstii, Petrica șafariul, Robrostâmpu. Mai apoi s-au dus léșii intregi cătră craiul său și acieș începură a umbla să facă pace și au legat pacea într-acesta chip, ca dispre amândoao părțile să întoarcă pagubile, nici să mai fie zarva întru dânșii.

Cându au prădat Beti Ghirei sultan cu tătarii Țara Moldovii, leatul 7018 (1510)

Beti Ghirei sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără véste cu multă mulțime de tătari pe trei locuri au intrat în țară, de au prădat de la Orheiu pănă la Dorohoiu și pre Prut în sus, de multă pradă și robire de oameni au făcut și plean de dobitoace au luat; mai apoi sultanul fiindu săgetat foarte rău, au murit.

Va leato 7019(1511) fevruarie

Miercuri în săptămâna albă au murit Maria doamna lui Ștefan vodă, fata Radului vodă, muma lui Bogdan vodă și cu cinste au o îngropat-o în mănăstire în Putna. Într-acelaș an au murit și Tăutul logofătul.

(AXINTE URICARIUL)

Carile și mănăstirea Trestiiană au făcut, la vă leat 7004, (1496), precum este scris numele lui pre clopot.

Cându au prădat Mendi Ghirei hanul cu tătarii Litva și Beti Ghirei ficiorul hanului au prădat Moldova

Vă leato 7021 (1513) avgustu 22 de zile, pre aceasta vréme, Mendi Ghirei hanul au prădat Litva, pănă la Vilna, de multă pagubă au făcut și mulți robi au luat.

Așijdirea pre acéiași vréme, Bet Ghirei ficiorul hanului au intratu la Moldova, de au prădat țara pănă la Iași și au arsu târgul și ținutul Cârlegăturii și au ajunsu și pănă la Dorohoiu și pănă la Ștefănești. Iară alții au prădat în jos la Lăpușna și la Chighéciu și de sârgu vrându să iasă cu robii, în Nistru multe suflete au înecatu și robi și și de ai sei. Iară asupra lor trimisează Bogdan vodă pre Corpaciu hatmanul său, de i-au lovitu cu o mie de oameni și nesocotit dându războiu vitejaște, au căzut de ai noștri șapte sute, iară trei sute au scăpat. Iară tătarii cu pagubă mai multă de apă decâtu de oaste au avut, s-au întorsu la Piericop. Iară Bogdan vodă îngrozindu-să de acea pagubă, au trimis la craiul leșăscu soli, de au poftitu ajutor împotriva tătarilor, de vor vrea să vie de iznoavă, ca să să apere, alta pentru ca să-i sloboază solii, să treacă la Moscu și de toate i-au făcut craiul pre voie.

Așijdirea de niște tătari ce au mai prădat de iznoavă Țara Moldovei

Nu multă vréme trecându, ci într-același an, de iznoavă au mai intratu tătarii cu oaste mare în țară și făcându multă pagubă și pradă. Și făcându cale, întorcându-să înapoi, Bogdan vodă i-au lovitu cu oaste proaspătă și au scos tot pleanul de la dânșii.

Cându au venit Trifăilă cu oaste ungurească asupra lui Bogdan vodă

Vă leato 7022 (1514) fevruarie 26, în al zécile an al domnii lui Bogdan vodă, fără véste au intratu în țară un Trifăilă, ce să făciia ficioru de domnu, venindu din Țara Ungurească cu ungurii și iarna, cându era toți oșténii pre

la casile lor. Ci simțindu ai noștri, s-au strânsu degrabă din câți s-au putut și i-au datu războiu la pod, din jos de Vasluiu, fevruarie 27. Și înfrângându-l ai noștri, i-au topitu toată oastea lui și el au pierit, că prinzându-l viu, i-au tăiat capul.

Iară la leatul 7024 (1516) martie 10, au murit Laslău craiul ungurescu.

Vă leato 7025 (1516) noiemvrie 8, semnu mare s-au arătatu pre ceru, că au strălucit dispre miiazănoapte ca un chip de om, de au stătut multă vréme și iară s-au ascunsu în văzduh.

Așijdirea, curundu după același semnu, într-acéiaș lună, au fostu cutremur mare de pământu, într-o luni.

De moartea lui Bogdan vodă cel Grozavu

Bogdan vodă cel Grozavu, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, s-au pristăvitu în anii 7025 (1517), aprilie în zile 18, în ceasul cel dintăi al nopții, în târgu în Huși, nu cu puțină laudă pentru lucrurile céle vitejăști ce făciia, că nu în beții, nici în ospéțe petrecea, ci ca un strejar în toate părțile priveghiia, ca să nu să știrbească țara ce-i rămăsése de la tată-său. Și domnindu 12 ani și 9 luni și 3 săptămâni, multe lucruri bune au făcut. Și décii cu mare cinste l-am îngropat în mănăstire în Putna. Iară ce va fi lucrat înlăuntru sau în țară la noi, dispre partea judéților și a direptății, nu aflăm, ci cunoaștem că unde nu-s pravile, din voia domnilor multe strâmbătăți să faac.

De domniia lui Ștefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, nepotul lui Ștefan vodă cel Bun, 7025 (1517) aprilie

Dupre moartea lui Bogdan vodă, pre urma lui, fiiu-său, Ștefan vodă, ce-i zic cel Tânăr, s-au așezat la domnie.

(AXINTE URICARIUL)

Cum scrie la un létopisețu sârbescu c-au fostu de 9 ani, când s-au așezat la domnie.

Și fu miruit de mitropolitul Theoctist în târgul Sucévii.

Cându au intrat în țară Albu sultanu cu tătarii și l-au bătut Ștefan vodă, leatul 7026 (1518) avgust 8

În al doilea anu a domnii lui Ștefan vodă, în luna lui avgustu, 8 zile, rădicatu-s-au Albu sultan cu tătarii de la Piericop, cu multă oaste tătărască și au trecut Nistrul, fără véste și au tras cătră Prut, de au ajunsu la locul ce să chiamă Șerbanca. Și déciia s-au apucat a prăda țara. Ci norocul cel bun al lui Ștefan vodă, s-au prilejitu cu oaste gata în gura Goroviei și au dat véste și țărâi, de sârgu să să strângă. Și dacă s-au bulucitu, suindu pre Prut în sus, au trimis Ștefan vodă pre Petrea Cărăbățu vornicul și cu toți giosénii să treacă Prutul. Și daca au luatu învățătură și au trecut Prutul, luundu ajutoriu den Dumnezeu, luni dimineața, în răvărsatul zorilor, i-au lovit fără véste, cându ei nici o grijă nu avea și cu norocul lui Ștefan vodă i-au răzbit și mulți din tătari au pieritu, mulți în Prut s-au înecat și s-au fostu înglotindu în Ciuhru. Și pre mulți i-au prinsu vii, așijdirea și pre doi mârzaci mari, anume: Tamizu și Bicazu. Și câți au rămas, i-au gonitu priste câmpi, tăindu-i și săgetându-i, pănă la Nistru. Acolo fiindu obosiți caii de fugă multă, intrându în Nistru s-au înecatu, numai sultanul cu puținí au scăpat, însă și el rănit rău în cap, de s-au întors cu multă pagubă și pierire și rușine. Încă și aceia câți au scăpat, fără arme și fără cai au scăpat.

Iară Ștefan vodă s-au întorsu cu mare laudă și au dat învățătură tuturor boierilor să să strângă la Hârlău, la zioa sfântului mucenic Dimitrie și acolo daca s-au adunat, ospéțe și bucurie mare au fostu, și pre toți vitéjii cei buni i-au dăruit Ștefan vodă. Și décii ș-au luat luiș doamnă.

De moartea lui Basarabă vodă domnul muntenescu

Vă leato 7030 (1521) septevrie 15 zile pristăvitu-s-au Basarabă vodă, domnul muntenescu și au apucatu în locul lui să domnească un turcu, pre nume Mahmetu, ce să trăgea din semințiia lui. Ci pentru légea lui cea întunecată să oscârbiră oamenii de dânsul și mulți dintru dânșii să cerca să apuce domniia, ales pribégii carii era de păziia de multă vréme una ca aceasta. Și intre multe amestecături, au așezatu la domnie pre Radu vodă.

Vă leato 7031 (1523) martie în 20 de zile, pribegit-au Șarpe-postélnicul, de frica lui Ștefan vodă, în Țara Leșască.

Cându au pierit Arbure hatmanul cu ficiorii lui

Într-acest an, în luna lui aprilie, în cetatea Hârlăului, Ștefan vodă au tăiat pre Arburie hatmanul, pe carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucrul adevărat nu să știe. Numai atâta putem cunoaște că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescut Ștefan vodă pre palmile lui, avându atâta credință și în tineréțile lui Ștefan vodă toată țara otcârmuia, unde mulți vrăjmași i s-au aflatu, cu multe cuvinte réle l-au îmbucat în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă și cred cuvintele céle réle (a puhlibuitorilor). Și acea plată au luat de la dânsul, în loc de dulceață amar, pentru nevoința lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au pierit. De care lucru mulți înspăimântați din lăcuitorii țării au început a gândi cum vor lua și ei plată ca și Arburie, că nu multă vréme după acéia, într-același an, au tăiat și pe ficiorii lui Arburie, pre Toader și pre Nichita.

Cându s-au rădicatu boierii Moldovei asupra domnu-său, Ștefan vodă cel Tânăr, 7032 (1523) septevrie 7 zile

Văzându boierii și lăcuitorii țărâi Moldovei moartea lui Arburie hatmanul, mai apoi și a ficiorilor lui, știind ce bine au avut Ștefan vodă de la dânșii și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții s-au întristat de vrăjmășiia lui Ștefan vodă, socotind că și ei vor lua acea plată, care au luat și Arbure, cu toții s-au rădicat asupra lui, septevrie șapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos și înspăimat, știindu-și moartea de-a pururea înaintea ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de război. Și văzându că lui Ștefan vodă i-au venit țara întru ajutoriu, s-au răsipitu printr-alte țări, lăsându-și ocinele și moșiile. Iară pre Costea pârcălabul și pre Ivanco logofătul și pre Sima vistiiernicul și pre alții pre mulți, i-au prinsu vii și le-au tăiat capetile în târgu în Roman.

De o oaste turcească

Întru acelaşi an, întorcându-să o samă de oaste turcească de la Ţara Leşască, din pradă, pre apa Prutului, la Tarasăuţi, le-au ieşit Ştefan vodă înainte şi din 4 mii de oameni, puţini au hălăduit la locurile sale.

Pentru legătura păcilor ce au tocmit Ştefan vodă cu craiul cel lesescu

Pre acéia vréme Jicmontu craiul leşescu au trimis la Ştefan vodă soli, poftindu ca să poată avea niguţătorii lor cale deşchisă la turci şi să fie întru una asupra tătarilor. Iară Ştefan vodă aşijdirea au trimis solii săi, ca să-i întărească priiteşugul şi să trimiţă la margine, să facă légea celor cu strâmbătăţi şi să-i sloboază solii săi, să treacă la Moscu. Ci de a facerea légea marginii, au făgăduit, iară la Moscu să treacă solii prin ţara lui, nu au suferit, nici au lăsat, pentru neaşezarea ce avea cu Moscul.

Când au prădat Ştefan vodă cel Tânăr, Ţara Muntenească, pănă la Târguşor, 7034 (1526) fevruarie 5 dni

Semeţindu-să Ştefan vodă pentru vâlhva ce-i mergea cu noroc la războaie, strâns-au ţara şi cu mare urgie au intrat în Ţara Muntenească asupra Radului vodă, fevruarie în cinci zile, şi au prădat ţara pănă la Târgşoru şi nicăirea nu i-au cutezatu a-i sta împotrivă Radul vodă, ci cu pace au nevoitu de i-au potolit semeţiia şi déciia s-au întorsu Ştefan vodă înapoi, fără de nici o zminteală.

Vă leato 7035 (1526) septevrie 20 zile, pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratile lui Ştefan vodă cel Tânăr.

De moartea lui Ştefan vodă cel Tânăr, 7035 (1527) ghenarie 14

Aşijdirea într-acestaş an, ghenuarie patrusprăzéce zile, pristăvitus-au Ştefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, în citatea Hotinului şi cu cinste l-au îngropat în mănăstirea în Putna, carea este zidită de moşu-său, Ştefan vodă cel Bun, şi au domnit 9 ani şi 9 luni.

Scrie la un létopiseţ moldovenescu de zice că pre acesta Ştefan vodă l-au otrăvit doamnă sa.

Acestu Ștefan vodă întru tot simăna cu firea moșu-său, lui Ștefan vodă cel Bun, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândiia și lucrul său îl știia purta, măcară că era tânăr de zile, amintrilea era om mânios și pre lesne vărsa sânge.

De domniia lui Pătru vodă Rareș, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, vă leatul 7035 (1527) ghenuarie 20

După moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, strânsu-s-au boierii și țara de s-au sfătuit pre cine vor alége să puie domnu, că pre obicéiul țării nu să cădiia altuia domniia, fără carile nu vrea fi sămânță de domnu. Și iscodindu unul de la altul, aflatu-s-au unul de au mărturisit că au înțeles din rostul mitropolitului, carile s-au fostu săvârșit mai nainte de Ștefan vodă și fiindu Ștefan vodă bolnav la Hotin, au lăsat cuvântu, ca de să va săvârși el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru Măjariul, ce l-au poreclit Rareș, dipre numele muierii ce au fostu după alt bărbat, târgoveț din Hârlău, de l-au chiemat Rareș. Așa pre Pătru aflându-l și adeverindu-l că este de osul lui Ștefan vodă, cu toții l-au rădicatu domnu, ghenuarie 20. Carile apucândusă de domnie, niminea de nădéjde nu s-au scăpatu, că pace și odihnă era tuturora și ca un păstoriu bun ci străjuiește turma sa, așa în toate părțile străjuia și priveghiia și nevoia ca să lățască ce au apucat. Că nimica după ce au dobândit domniia n-au zăbovit, ci de războaie s-au apucat și la toate îi mergiia cu noroc.

Cându au prădat Pătru vodă întâi Țara Săcuiască, vă leatul 7036 (1528)

Pătru vodă Rareș în al doilea an al domniei sale, rădicat-au oaste mare asupra săcuilor, la Țara Ungurească și au împărțitu oastea în doao polcuri, și pre doao poteci și-au trecut oastea. Și deaca au intrat la dânșii, în toate părțile i-au spartu și i-au răsipitu și orașile le-au jăfuit și pe toți i-au supus și i-au plecat lui și cu pace s-au vârtejit înapoi, la scaunul său, la Suceava.

Pre acéle vremi Pătru vodă au urzit mănăstirea Pobrata și o au zidit-o pănă în jumătate.

Al doilea războiu ce au făcut Pătru vodă cu săcuii la Țara Ungurească, din sus de Brașov, 7036 (1528) iunie

Într-acestaș an, după ce au prădat Pătru vodă Țara Săcuiască, trimis-au Ianoș craiul ungurescu solii săi la Pătru vodă, de l-au poftit ca să-i fie întru ajutoriu împotriva a o samă de domni unguręști, carii nu vrea ca să i să pléce și-i făgădui orașul Bistrița cu tot ținutul dintru acéia țară și încă și alte făgăduințe mai multe i-au adeverit că-i va da, numai de-i va birui și să-i pléce supt ascultarea lui. Văzându Pătru vodă pofta lui Ianoș craiul, una pentru făgăduința, alta pentru prieteșugul ce avea împreună, îndată au gătit oaste și au trimis pre Grozea vornicul cel mare și pre Barbovschii hatmanul, carii era mai credincioși din boierii săi și au învățat o samă de oaste să treacă pre drumul Brașovului, iară o samă pre drumul Sucévii mai pre sus să intre în Țara Ungurească. Iară ungurii degrabă deșteptându-să ca din somnu, simțind că-i acopere vrăjmașii, degrabu s-au gătit de războiu, că nu așa să-ngrijiia de oastea din sus, cum de cea din jos, auzindu că vine asupra lor. Și sculându-să mulți domni din Ardeal și alții carii era gata să moară pentru moșiile sale și multe pușci și arme luund cu sine și apropiindu-să din sus de Brașovu oaste de oaste și înhierbântați, ascuțindu unii spre alalți armile și să aräta groaznici vrăjmașilor săi. Și bulucindu-să cineș la ai săi și gătindu-să sacuii de războiu, iară moldovénii ajutoriu știind numai de la Dumnezeu și așa s-au lovit cu dânșii. Și dând războiu vitejaște, mare moarte s-au făcut dispre amândoao părțile. Mai apoi, văzându săracii dintru atâta pierire că pierdură războiul, lăsându toate armile și și pușcile cu carile avea nădéjde să-și amistuiască capetile, au dat dosul a fugi și mulți din domni au picat la apa Bârseii. Și după războiu, multă pradă făcându, s-au întorsu cu izbândă la domnu său, Pătru vodă.

Iară cei din sus ce au intrat pre drumul Sucévii, mai puțină izbândă au făcut, prădându și arzând și cu pace s-au întorsu înapoi. Auzindu Ianoșu craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat și pre lângă făgăduința dintăi, ce-i făgăduise Bistrița, și alte orașă, i-au mai dat lui Pătru vodă.

Întru acestu an Pătru vodă trimis-au oamenii săi ca să ia acele cetăți ce-i făgăduise, ce bistricénii nu suferiră să ia ei loruș strein mai mare și încă îndemnară și alte cetăți, adecă Brașovul și altele de prinprejur, lepădându-să de Ianoșu craiul.

Cându au prădat Pătru vodă al treia oară Țara Săcuiască

Văzându Pătru vodă că bistricénii nu-l poftescu pre el, nici vor să priimască județe de la dânsul, încă și de craiul loru lepădându-să, însuși capul său s-au pornit cu toată oastea sa, cu mare urgie asupra lor. Și strângându-i cu nevoi din toate părțile și cu foc îngrozindu-i, iară ei văzându nevoia lor ce le-au venitu asupra lor, s-au închinat și de la dânsul mai mare au priimitu. Mai apoi cu multe daruri fu dăruitu și cu mare dobândă, el și toată oastea lui s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Cându au prădatu Pătru vodă Pocutiia în Țara Leșască, 7037 (1529) avgust

Printr-acéste războaie cu noroc, semețindu-să Pătru vodă, gândi ca să facă războiu și cu léșii. Și pentru pricină, ca să nu zică că este fără cale, trimise soli de pofti ca să-i întoarcă moșiia sa, Pocutiia, care o au fostu vândut-o domnilor, moșilor săi. Ce léșii nu socotiia că cere cu cale, ci zădărăște loc de price, nici i-au dat ce au poftit, ci s-au întorsu solii fără ispravă. Văzându Pătru vodă că cu rugăminte nu poate scoate moșiia sa, gândi cu sabiia să o ia. De care lucru aprinzându-să de mânie inima lui Pătru vodă de războiu, degrabu strângânduș oastea, au intratu în Țara Leșască, de au prădat Pocutiia și au arsu satele și târgurile: Colomăia, Sneatinul, Tismenița, pănă la Halici și pretitindirea prinprejur au prădatu. Déciia cu mare izbândă s-au întorsu înapoi, fără de nici o zminteală.

Războiul dintăi ce au făcut Pătru vodă cu léșii la Pocutiia

Într-acéia auzindu-să la craiul această pradă ce au prădat Pătru vodă, au trimis craiul pre hatmanul său, pre Tarnovschii, cu oastea. Într-acéia vréme mare semnu s-au arătat pre ceriu, carile multă vréme au stătut. Și atuncea au trecut léșii Nistrul spre Pocutiia și ca să scoață pre moldovéni, pré carii lăsase Pătru vodă, să ție orașele, să fie de apărare. Și în 12 locuri au avut războiu. Ci văzându ai noștri mulțimea léșilor, au trimis la domnu-său, Pătru vodă, să le vie într-ajutoriu, că au nevoie de oaste leșască. Și fiind supt Obertin oastea leșască, de sârgu au sosit și Pătru vodă cu oastea sa cea proaspătă. Atuncea înțelegându hatmanul Tarnovschie de Pătru vodă, multu

au stătut în gânduri, ca să lase tabăra cu pușci cu tot și el să fugă. Mai apoi, legându tabără, de rușine s-au apucat de războiu (de care lucru de multe ori unde piierde omul nădéjdea, de frică mai apoi să întoarce în vitejie) și multă vréme bătându-să, cu multă moarte dintru amândoao părțile, moldovénii mai cu multe rane încruntați, n-au mai putut suferi, ci le-au datu cale și s-au întorsu înapoi.

Al doilea războiu, cându s-au bătut moldovenii cu leșii

Iară Tarnovschii hatmanul leșăscu, după izbândă ce făcu, au lăsatu oastea sa la Pocutiia și el s-au dus la craiul. Temându-să de iznoavă să nu intre moldovénii să prade, au socotitu ei să intre mai nainte să prade. Și așa au intratu o samă de léși ca să prade, den carii puțini au hălăduit, că prinzându-le de veste moldovénii, au datu asupra lor, de i-au tăiatu și i-au răsipit. Al treilea războiu al moldovenilor cu léșii Într-acéia Ianoșu craiul ungurescu, văzându acéste amestecături intre léși și intre moldovéni, umbla la mijlocul lor să-i împace, ce nimica n-au folositu, că nu i-au putut împăca, pănă nu au mai intrat oastea leșască să prade, pre carii i-au acopierit oastea moldovenească la Tarasăuți, de nu au scăpat niminia dintre aceia.

Atuncea de iznoavă Ianoșu craiul, umblându la mijlocul lor, i-au împăcatu pănă în 5 luni, mai apoi au mai îndelungat pacea pănă s-au umplut anul.

Cându au prădat léșii la Moldova și moldovénii la léși

Îndelungându-să pacea din zi în zi intre léși și intre moldovéni, nu răbdară oastea leșască ce era la margine lăsată de strajă, ci au intrat în țară la Moldova, de au prădatu și au arsu Cernăuții și alte sate, pănă la Botășani, neavându moldovénii nici o grijă, fiindu pacea legată.

Văzându moldovénii această călcătură de lége și amăgitură, nu suferiră, ci cu toții să gătiră să intre la Podoliia, să prade. Și ș-au dat cuvântu să-și potcovască caii, că au fostu iarnă goală și ghețoasă. Și daca au intratu, au arsu Cernova și Iaghelnița și s-au apucatu de Ciarnocojinți.

Al patrulea războiu ce au avut moldovénii cu léșii

Prinzându de véste léșii cum moldovénii au intrat la dânșii să prade, de sârgu s-au gătit de războiu și s-au bulucit și au ieșit înaintea moldovénilor la apa Sirétiului. Și dându războiu vitejaște, așa au strânsu pre léși, cât niminea de arme nu să apuca, ci de fugă, să scape. Și dându în Sirétiu, mulți s-au înecat, mulți tăiați și împușcați, de au pierit mai mulți de 2.000 într-acel războiu, fără robiți și răniți. Pierit-au boieri aleși dintru dânșii: Venglinschii, Pilețchii, iară pe Vlodec l-au prinsu viu, fără alți mulți necunoscuți. Și așa iară fu izbânda la moldovéni.

Cându au venit asupra lui Pătru vodă Suleiman împăratul turcescu cu toată putérea sa și munténii cu domnu său și sultanul cu tătarii dimpreună și Tarnovschii hatmanulcu oastea leșască, vă leato 7046 (1537) septevrie 20

Văzându léșii multă neîngăduință și mare zarvă ce este intre domnii Moldovei și intre crăiia lor și știindu că Țara Moldovei este suptu mâna turcului, strânsu-s-au cu toții, de s-au sfătuit să trimiță soli la împărăție cu jalbă, să-și ceară judecată cu Pătru vodă. Și aléseră de trimiseră sol mare pre Cretcovschii cațtaleanul de Brescu, ca să spuie împăratului că, de nu-l va rădica și din țară și din domnie, îl vor scoate ei cu oaste, că nu mai potu suferi răotățile ce s-au iscat intre dânșii. Ci turcul după puțină vréme, înțelegându că léșii să rădică cu tărie mare asupra lui Pătru vodă și temându-să ca să nu ia țara, să aibă mai multă gâlceavă și pagubă apoi cu dânșii decât cu Pătru vodă, de oaste au învățatu să să grijască și la tătari au trimis ca pre o vréme să intre în Țara Moldovei, așijdirea și la munténi, să să găteaze de oaste. Zic că și din țară au mersu jalbă pentru dânsul pre taină la împărăție, de care lucru împăratul mai vârtos socoti să-l scoață, ca să nu să lipască lăcuitorii la alte părți și să închine țara.

Și toate acéste pre o vréme s-au tâmplatu cându Tarnovschi hatmanul leșescu, cu mare oaste trecusă Nistrul la Hotin și cetatea începusă a bate în anii 7074 (1539), așteptându și pre Avgust craiul, carile au venit pănă la Liov, nu cu puțină putére. Tătarii de altă parte umpluse țara, de robiia și ardea, turcii trecea Dunărea, mai dântru înlăuntru boierii și țara cunoscându la ce vine lucrul, să sfătuia și unul de la altul cerea sfat, ce vor face, ca să poată hălădui de atâta nevoi ce s-au ațâțatu pen țări, de s-au strânsu o grămadă de răotăți și răsipă asupra țărilor.

Acéstea toate daca i-au venit la urechile lui Pătru vodă și mai vârtos Hârea chielariul i-au spus cum că și țara să vorovéște să-l părăsească, multă scârbă intră la inima lui, că încătro vrea întoarce oastea mai naintea, nu putea cunoaște, că léșii venise cu tărie, putérea turcului mare, mulțimea și iuțimea tătarălor neoprită, ce și dinlăuntru slabi și plin de vicleșug. Ce din toate ș-au ales cu ai său de au sfătuitu ca să ajungă la Ianoșu craiul ungurescu, să-i împace și să întoarcă oastea asupra tătarilor, ca de-i va birui, pre turcu pre lesne îl va împăca. Ci sfatul, măcară câtu-i de bun, un lucru ce este din voia lui Dumnezeu nu să poate schimba. Măcară că Avgustu craiu leșescu l-au împăcat Ianoșu craiul și fu slobod dintr-acolo, iară oastea tătărască și putérea împărăției turcești ca un puhoiu degrabu ce vine acopieritu-l-au, de i-au căutat a lăsa tot și s-au dat spre munți, părăsitu de toată slujba ce avea.

Cându au pribegit Pătru vodă de multe nevoi în Țara Ungurească

Văzându Pătru vodă că-l împresoară vrăjmașii săi de toate părțile și ai săi l-au părăsit toți, lăsat-au scaunul și s-au dat spre munți, unde cunoscându că nici Țara Ungurească. Și așa aflându-ș calea deschisă pin acolo nu să va putea amistui, au gânditu să treacă la târgu, prin Piatră, au trecut pre lângă mănăstirea Bistrița și să lăsă ca să poată ceva odihni, deasupra mănăstirii în munte, văzu unde ca un roiu di pretitinderile încunjurară mănăstirea, ca să-l poată prinde. El cunoscându acéstea, au încălicat de sârgu pre cal și singur au fugit să hălăduiască, în 18 zile ale lui septevrie. Și intrându în munte, întradâncu, fără drum, fără povață, au dat la strimtori ca acélea de nu era nici de cal, nici de pedestru, ci i-au căutat a lăsa calul. Și așa 6 zile învăluindu-să prin munte, flămându și truditu, au nemerit la un râu ce cura spre săcui. Și mergându pre părâu în jos, au datu priste niște păscari, carii daca i-au luat sama, cu dragoste l-au priimit. Iară Pătru vodă înfricoșindu-să de dânșii, s-au spieriiatu. Iară ei cu jurământu s-au jurat înaintea lui, cumu-i vor fi cu direptate și nimica să nu să teamă. Iară el le-au dat lor 70 de galbeni și daca au văzut ei galbenii, cu bucurie l-au priimitu și l-au dus la otacul lor, de l-au ospătat cu pâine și cu péște friptu, ospățu păscărescu, de ce au avut și ei. Și daca au înserat, l-au îmbrăcat cu haine proaste de a lor și cu comănac în cap și décii l-au scos la Ardeal. Și fiindu oastea ungurească tocmită de strajă, la margine, i-au intrebatu pre

dânșii: „Ce oameni sunteți. ?" Ei au zis: „Suntem păscari". Și așa au trecut prin straja ungurească și niminea nu l-au cunoscut.

Décii păscarii l-au dus la casa unui boierin ungurescu, carile au fostu avându priiteșug mare cu Pătru vodă, ci pre domnu nu l-au aflatu acasă, numai pre jupâneasa lui și pre taină i-au spus ei de Pătru vodă. Înțelegându de Pătru vodă, cu dragoste l-au priimit la casa sa și i-au făcut ospățu. Și un voinic oarecarele, ce fusése aprod la Pătru vodă, prilejindu-să întru acel sat, fiindu scăpatu și el dintru acéle răotăți, îi spuseră lui de păscarii ceia ce venise din munte. Și știindu el că Pătru vodă este în munți intrat și nimica de dânsul nu să știe și cugetându întru inima sa ca doară va putea ști ceva de domnu său, au mersu la păscari, ca să poată înțelége ceva, pre un cuvântu dintru dânșii. Și daca i-au văzut, îndată au cunoscut pre domnu-său, Pătru vodă, și au căzut de i-au sărutat picioarile. Văzându Pătru vodă pre credincioasă sluga sa, multu s-au bucurat și s-au mângâiatu și multe cuvinte de taină au lăsat cătră dânsul. Și îmblânzindu-i-să inima, au adormit puținel. Nici zăbavă multă n-au făcut, că pănă a odihni Pătru vodă, iară acea jupâneasă au gătit leagăn cu cai și 12 voinici într-armați. Și daca l-au deșteptat, au șăzut în leagăn, numai cu aprodul și au mersu pre locuri fără drum, pănă au sosit la casa altui boierin ungurescu, ce și acela era priieten lui Pătru vodă, carile daca l-au văzut, cu dragoste l-au priimitu și l-au ospătatu. Și îndată i-au gătitu leagănu cu 6 cai, că loc de a să zăbovi nu era, că dindărătu dupre urmă prinsése de véste oastea de la straja ungurească, cum Pătru vodă au trecut pintre dânșii și nu l-au cunoscut. Și décii s-au pornitu după dânsul, a-l cerca, ca să-l poată ajunge undeva. Ci Dumnezeu, cela ce-i otcârmuitoriu tuturor celora ce i să roagă cu credință, au acopieritu pe Pătru vodă și i-au datu cale deșchisă. Și mergându cu nevoință, au sosit la Ciceu și sămbătă în răsărita soarelui, septevrie 28 de zile, au intratu Pătru vodă în cetatea Ciceului și au închis porțile. Iară aceia ce-l goniia dindărătu, văzându că au hălăduit Pătru vodă denaintea lor, s-au întorsu înapoi. Acolo multă plângere și tânguire era de doamnă-sa Elena și de fii săi, de Iliiașu și de Ștefan și de fiică-sa, Roxanda și de alți căsași, pentru multă scârbă și nevoie ce le venise asupră, știindu din câtă mărire au căzut la atâta pedeapsă. Décii Pătru vodă au intrat în biserică, de s-au închinat, mulțămindu lui Dumnezeu că l-au izbăvitu din mânule vrăjmașilor săi.

Iară S uleiman împăratul turcescu cu oștile sale în urma lui Pătru vodă, la Moldova, multă pradă și scădére făcându țărâi și călcându țara, au ajunsu pănă la Suceava.

De domniia lui Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă, 7047 (1538), septemvrie

Prădându și stropșindu Țara Moldovei, împăratul Suleiman și fiindu țara bejenită spre munți, strânsu-s-au vlădicii și boierii țărâi, la sat la Badeuți, de s-au sfătuit cu toții, ce vor face de acea nevoie ce le venise asupră. Mai apoi din toate ș-au ales sfat ca să trimiță sol la împăratul, cu mare rugăminte și plângere, să-i ierte. Și așa au ales dintru dânșii pre Trifan Ciolpan, de l-au trimis sol în Suceava, la împăratul, de să rugară de pace și-și cerură domnu. De care lucru văzându împăratul rugămintea lor, s-au milostivit și i-au iertat și au trimis la dânșii cu Ciolpanu pre un ceauș mare cu credință, de i-au chiematu pre toți la împăratul în Suceava. Carii cu mare frică au mersu și au căzut la picioarile împăratului, pre carii i-au iertat împăratul și cu dragoste i-au priimitu, ca pre niște robi ai săi. Mai apoi le-au pus domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Alixandru vodă și el s-au întorsu înapoi cu multă dobândă dimpreună cu toată oastea sa. Décii Ștefan vodă cu vlădicii și cu toți boierii au petrecut pe împăratul pănă la Dunăre și acolo au întorsu împăratul tot pleanul și robii, câți s-au aflatu de față și birul încă le-au iertatu. Și décii au trecut Dunărea, iară Ștefan vodă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

De multe nevoi ce au petrecut Pătru vodă la Ardeal de unguri în cetatea Ciceului, după ce au scăpat și s-au închis acolo

Petrecându Pătru vodă Rareșu la Ardeal, în cetatea Ciceului, multe pedepse și nevoi îi veniia asupră-i de la nepriietenii săi, că nu numai de la cei streini, ce și de la ai săi avea pedepse, de la carii miluise și-i boierise la binile lui, de la care nu vrea avea nădéjde să petreacă nevoie.

Că întăi Simeon pârcălabul, carele îl pusése Pătru vodă mai denainte vréme tocmitoriu și socotitoriu și judecatoriu cetății aceiia, dimpreună și cu vlădica Anastasie, gândind la inima lor rău asupra domnului său, Pătru vodă, s-au sfătuit dimpreună, ca să prinză pe Pătru vodă și să-l ucigă și

capul lui să-l trimiță la Ștefan vodă, pe carile îl lăsase sultan Suleiman împăratul la scaunul Moldovei, gândindu și cugetându întru inimile sale că vor dobândi cinste de la Ștefan vodă. Ci Dumnezeu cel direptu, carile știe inimile tuturor, știut-au și acesta sfat (de care lucru niminea fără voia lui Dumnezeu nimica nu poate face), că prinzându de véste Pătru vodă și înțelegându acesta sfatu, că vor să-l ucigă, silit-au cu meșterșug, de i-au scos din cetate și i-au gonit Pătru vodă pentru aceasta.

De noroc era Pătru vodă de a pățirea nevoi dispre vrăjmașii săi, că bine de una nu să curățiia, alta sosiia. Că scăpându de vrăjmașii săi de la Moldova, preste straja ungurească déderă și de acolo strecurându-să pre taină și intrându în cetatea Ciceului, spre vrăjmașii săi nemeri, bine de aceștea nu să mântui, iată sosi fără véste de la Ianoșu craiul ungurescu oaste, care au încunjuratu cetatea de toate părțile. Văzându Pătru vodă vicleșugul lor și nevoia ce i-au venitu asupră, s-au închinatu lor și au dat cetatea ungurilor. Carii daca au dobânditu cetatea pre mâna lor, multă pacoste și pedeapsă făciia lui Pătru vodă, că ce era al lui le ținiia toate ei și nu era volnicu cu nimica, ales de Maelatu, domnul Ardealului, multă nevoie avea de dânsul.

Cându au trimis Pătru vodă din Ciceu carte pre ascunsu la Suleiman împăratul turcesc, cu rugăminte să-l ierte, 7048 (1540)

Petrecându Pătru vodă în cetatea Ciceiului un an și 6 luni, cu multe nevoi și pedepse de la unguri și nu mai putu suferi răotățile și nevoile ce petrecea la dânșii, au socotit să să dezbată de suptu mâna ungurilor și s-au sfătuitu cu doamnă-sa ca să trimită carte cu mare jalbă și plângere la Suleimanu împăratul turcescu, ca să i să facă milă, să-l ierte, plecându-și capul suptu sabiia împăratului și să trimiță cărți la Ianoșu craiul ungurescu, ca să-l sloboază din țară, să margă la împărăție, să slujască porții împăratului. Și știindu carte sârbască Elena, doamnă-sa, au scris la împăratul cu mare jalobă și plângere, poftindu ca să să milostivască, să-i ierte. Și o au pecetluit-o și o au dat-o la Pătru vodă, iar Pătru vodă o au slobozit-o pre o zebrea din cetate de sus și au căzut jos, dinafară, lângă zidul cetății. Și décii au chiematu pre o slugă a sa credincioasă, ce era sârbu și i-au arătat cartea și i-au zis în taină să o ia și să o ducă la mâna împăratului. El luundu învățătură, s-au dus și au luat cartea și o au dus-o în

Țarigrad și o au tins-o la mâna împăratului. Ci împăratul cetindu cartea și văzându atâta jalbă și plângere a lui Pătru vodă (sau cum zic unii, pentru lăcomiia turcească, că turcul bucurosu-i pe fieștecarele să-l priimască, numai să i să pléce, și să-i dea bani), s-au milostivit împăratul și l-au iertat și cu bucurie l-au priimit, văzându că i să pleacă. Și de sârgu au învățatu să scrie carte la Ianoșu craiul ungurescu, ca să sloboadză pre Pătru vodă, să margă la împărăție. Și au trimis sol de olac la Ianoșu craiul ungurescu, ca să facă pre cuvântul împăratului, ci craiul n-au băgat în samă, nici l-au slobozitu. Ducându olăcariul această solie la împărăție, de iznoavă, pănă în 6 ori au mai trimis împăratul la craiul, poftind să lase pre Pătru vodă să margă la împărăție. Ci ungurii nici într-un chip n-au vrut să-l lase, dându-i vină că țiind scaunul la Moldova, multă asupreală au avut de cătră însul. Și încă adăogea, de-l făcea notceagoșu, zicându că are moșii și ocine cu dânșii împreună. Mai apoi, a șaptea oară au trimis împăratul soli cu hochimuri la craiul, aducându-i aminte și de unile și de altile și de-abiia l-au slobozit pre zisa împăratului, ca să fie deplinu. Décii au trimis împăratul hochim la Pătru vodă, ca să margă cu-ncredințare, să nu să teamă.

Cându au purces Pătru vodă din Ciceu la împărăție la Țarigrad vă leatul 7048 (1540) ghenarie

Văzându Pătru vodă atâta adeverință de la împăratul, fu bucuros foarte și inima i să veseli, cunoscându că cum să rădică o negură întunecată și să răsipéște, așa și el să curăți de scârba ce-i zăcea la inimă. Și décii să găti de cale și au ieșit din Ciceu, în luna lui ghenuarie, într-o duminecă, lăsându-și doamna și coconii și au purces spre Țarigrad, acolo era multă jălanie și plângere la împărțitul lor. Décii Pătru vodă, daca au trecut Dunărea, au mulțămitu Domnului că l-au izbăvit den mâinile ungurilor. Și décii s-au dus la Țarigrad, de ș-au plecat capul suptu talpele împăratului. Pre carile cu mare bucurie l-au priimitu împăratul Suleimanu.

Cându au omorât pre Ștefan vodă boierii țării, Găneștii cu Arbureștii, în târgu în Suceava

Ștefan vodă domnind la Moldova, nu puțină grijă au avut, știindu pre vrăjmașul său, pre Pătru vodă viu, carile avusése mai di demult avuțiia sa

scoasă la Ciceu și doamna cu coconii la Țara Ungurească, cum s-au pomenit mai sus. Mai apoi oblicind că și daca au mersu la împăratul, este la cinste mare, acéstea toate îi era ca o ghiață la inimă lui Ștefan vodă. Mai apoi în zilele acestui Ștefan vodă, fost-au foamete mare și în Țara Moldovei și la unguri, că au venit lăcuste multe, de au mâncat toată roada, pentru acéia l-au poreclit de i-au zis Lăcustă vodă.

Mai apoi urându-l curtea toată, s-au vorovit o samă de boieri din curtea lui, anume: Găneștii și Arbureștii și la așternutul lui, unde odihniia, l-au omorât în cetatea Sucévii. Începătoriu și ațâțătoriu acestui lucru au fostu Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, de s-au vorovitu într-o sară, ca niște lupi gata spre vânat, ca să înéce oaia cea nezlobivă, adecă pre Ștefan vodă și dându învățătură slugilor sale, ca toți să să într-armeaze și dându-le și jurământu, ca să le fie cu direptate, s-au pornitu cu toți. Și într-un foișor, sus în cetate, unde odihniia la așternutul lui, au răsipit ușa și neștiind Ștefan vodă nimica de aceasta, s-au sculat, fiind numai cu cămeașa, iară ei cu toții, ca niște lei sălbatici au năvălit asupră-i și multe rane făcându-i, l-au omorâtu și l-au scos afară. Aceasta plată au luat Ștefan vodă de la acei ce-i miluise. Mai apoi de la Dumnezeu curându, peste puțină vréme, le-au venit și lor osânda asupră, de au luat și ei plată pentru moartea lui Ștefan vodă. Acestu Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă vodă au domnit doi ani și trei luni.

De domniia lui Alexandru vodă Cornea

Acei lei sălbatici și lupi încruntați, anume Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, dimpreună și cu alții carii era, de le pristăniia lor, daca omorâră pre Ștefan vodă, cu toții au rădicat domnu pre Alixandru vodă, ce-i ziciia Cornea, carile fusease atuncea portariu la cetatea Sucévii, iară mai denainte vréme fusése slugă la Mihul hatmanul. Și daca l-au rădicatu domnu, i-au pus numele Alexandru vodă.

Într-acéia vréme, sultan Suleiman împăratul turcescu, gătindu-să să margă la Odriiu, au purces cu toată putérea sa și daca au sosit la Odriiu, înțelegându împăratul de atâta amestecături ce să făcuse în Țara Moldovei și nu să putea așeza țara, știind pre Pătru vodă că este în socotință la împărăție, atuncea socotind împăratul ce va face, ca să poată așeza țara, iată

avu vréme și Pătru vodă, de-și cerșu la împăratul domnia la moșiia sa, la Moldova, care i-o făgăduisă împăratul mai denainte vréme, încă când venise Pătru vodă la Țarigrad din Țara Ungurească. Și de aceasta pre voie i-au fostu, că îndată i-au dat steag și domnia la Moldova și au trimis pre credinciosul său, pre Imbrea aga cu ienicéri și cu multă oaste turcească, ca să ducă pre Pătru vodă la scaun.

Și luundu ajutoriu de la Dumnezeu, în zioa de bogoiavlenie, ghenuarie 6, au purces Pătru vodă pre Dristor și de acolo s-au sculat și au trecut Dunărea și au sosit la Brăila. Acolo tocmindu-și oastea ca să margă asupra lui Alexandru vodă Cornea, iată boierii țărâi Moldovei prinseră de véste cum domniia este dată lui Pătru vodă și au venitu la Brăila. Înțelegându de aceasta, cu toții au părăsitu pre Alixandru vodă și l-au lăsat în Cetatea Noao dimpreună cu Mihul hatmanul și cu Trotușanul logofătul și cu Pătrașco și Crasneșu și Cozma și ei cu toții s-au dus la Brăila, de s-au închinatu la domnu său, Pătru vodă și s-au rugat să-i ierte de greșala lor. Văzându Pătru vodă atâta rugăminte de la țară, i-au iertatu pre toți și cu dragoste i-au priimitu și le-au grăit lor : „Fiți în pace și iertați de greșalile voastre, câte mii-ați făcut oarecând". Iară ei cu toții strigară: „În mulți ani să domnești, cu pace", și iarăși ziseră: „Bine ai venit la scaunul tău domnul nostru cel dintăi".

Și multă bucurie și veselie era tuturora, că toți îl iubiia ca pre un părinte al său și era bucuroși toți de venirea lui, căci că li să supărase de amestecăturile ce să ațâțasă în țară și de răotatea acelor lei cumpliți și fără suflet.

De moartea lui Alexandru vodă Cornea

Pătru vodă, dacă ș-au tocmitu oastea bine la Brăila, au purces dimpreună cu toți boierii săi. Și daca au sosit la Galați, s-au tăbărât la țărmurile apei. Iară Alixandru vodă prinzându de véste, s-au gătit degrabă cu oastea, de câtă avea și au ieșit înaintea lui Pătru vodă la Galați. Ci nimica nu au folosit, că părăsindu-l ai săi toți, au căzut în mânule vrăjmașului său, lui Pătru vodă și de sârgu au învățat Pătru vodă de i-au tăiat capul, dimpreună cu Pătrașco, carile să ținea de dânsul, într-o miercuri, în luna lui fevruarie. Acest Alexandru vodă au domnit numai 2 luni și 3 săptămâni.

Când s-au așezat Pătru vodă de a doao domnie la scaunul său, 7049 (1541) fevruarie 19 zile

Pătru vodă, daca au tăiatu capul lui Alixandru vodă la Galați, cu toată putérea sa s-au pornit spre scaunul său, spre Suceava. Ce cându au sosit la Bârlad, acolo mare ospățu și cinste i-au făcut credinciosul și cinstit boierinul său, Huru vornicul. De acolo purcezându, au venit la târgul Romanului și de acolo cu multă bucurie năzuindu, au intrat în Suceava, fevruarie noaosprăzéce zile, luni după sfeti Theodor, în a doao săptămână în postul cel mare, dimpreună cu Imbrea aga și au șăzut în scaun.

Cându au pierit Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul și Crasneș și Cozma

Pătru vodă, daca au sosit la Suceava și s-au așezat la scaunul său, acolo au aflatu în viclenie și pe Mihul hatmanul și pre Trotușanul logofătul și pre Crasneș și pre Cozma, de carii multă pedeapsă și nevoie avusese Pătru vodă în domniia dintăi, pre carii, cându au pribegitu Pătru Vodă din țară, i-au fostu închis în cetatea Romanului, avându prepus de viclenie, cum s-au și arătatu mai apoi adevărat că au fost vicleni. Și décii îndată au învățat de i-au prinsu și cu gréle munci i-au muncitu, mai apoi le-au tăiat și capetile.

Învățătură și certare

Iani socotéște cum plătéște Dumnezeu celora ce fac rău, aceștia fiindu lei sălbateci și lupi încruntați multe supărări au făcut lui Pătru vodă în domniia dintăi. Mai apoi stâmpărându-și mâniia inimilor sale asupra lui Ștefan vodă, neavându nici o vină, cu rea moarte l-au omorât, cum s-au poménit mai sus la domniia lui Ștefan vodă. Iată dară după fapta lor cea rea, curândă vréme le trimisă Dumnezeu osândă asupră, de luară și ei plată cu sabiia, ca și Ștefan vodă. Și într-acéiași zi, Pătru vodă au pus pe Petre, ficiorul lui Vartic, hatman și pârcălabu de Suceava.

Când au venit Elena doamna lui Pătru vodă și cu fiii săi din Țara Ungurească

Întru acestaș anu, daca s-au așezat al doilea rând Pătru vodă la domnie, trimis-au de ș-au adus pre doamnă-sa, pre Elena, și pre fii săi pre Iliiașu și pre Ștefan și pre fiică-sa, Roxanda, de la Ciceu. Și sosindu la Suceava, mai 25 de zile, le-au ieșit Pătru vodă înainte trei mile. Acolo multă bucurie și veselie era la adunarea lor, că pre câtă jale era când să despărțisă de la Ciceu, de să dusése Pătru vodă la Țarigrad, mai multă bucurie și veselie era acum la împreunarea lor.

Décii, daca să așăzară cu toții la scaun, nu uită Pătru vodă datoriia sa, cu care mai nainte pre toți îi îngrădiia, ci ca un păstor bun grijiia de oile sale céle pierite, ca să le afle. Trimisă solii săi la craiul leșescu, de-și ceriia robii, ceia ce-i luase Tarnovschii hatmanul cu oaste cându venise la Hotin. Ci nimica nu au folositu, că nici cu o ispravă nu s-au întorsu solii săi înapoi.

Iar deacă s-au aședzat Pătru vodă la domnie, nemica de alta nu-i era grijă, numai cu toată casa sa a petrece în ospețe și în dezmierdăciuni.

Aceste povești ce spun de Pătru vodă Rareș că au lăsat scaunul și au pribegit preste munți, la Țara Ungurească și de multe nevoi ce au petrecut acolo și cum s-au dus acolo la Țarigrad, mai apoi iarăși cum au dobândit domniia la moșiia sa, la Moldova, cronicariul leșescu de acéste povești foarte pre scurt scrie, că poate fi că nu au știut di toate. Iară létopisețul cestu moldovenescu de ajunsu și deșchis, toate pre rându le însemnează, carile toate, daca le-am luat sama, le-am socotit a fi adevărate și le-am tocmit careleș la locurile sale.

Cându s-au bătut Pătru vodă cu Maelat voievodul Ardealului, în Țara Ungurească, cu ungurii, 7049 (1541)

Călcând ungurii priiteșugul ce avea cu Pătru vodă, daca s-au așezat al doilea rând, venit-au hochim împărătescu de la sultan Suleiman la Pătru vodă, ca să margă asupra ungurilor și să prinză pre Maelat voievodul Ardealului și i-au trimis într-ajutor pre Cuciuc Bali bei, cu oaste turcească, așijderea și pre Radul vodă cu munténii. Vrându Pătru vodă ca să umple voia stăpânu-său împăratului, în anii 7049 (1541) iunie 8, s-au pornitu cu toată putérea sa, de au trecut pre Oituzu, la Ardeal, dimpreună și Radul vodă cu munténii și Chiuciuc bei cu turcii și mergându cu toți asupra lui

Maelat voievodul Ardealului. Încă n-au ajunsu la Făgărași, acolo i-au timpinat și Maelat, domnul Ardealului, cu oaste ungurească și dându războiu vitejaște dispre amândoao părțile, iulie 20, pierdu Maelat războiul și pre însul încă l-au prinsu viu Pătru vodă și l-au ferecat în obezi și décii l-au trimis Pătru vodă la Suleiman împăratul turcescu. Iar Pătru vodă, prădându țara și arzându și multă pradă făcându, s-au întorsu înapoi, fără de nici o sminteală.

Cându au prădat Pătru vodă a cincea oară Țara Ungurească, 7050 (1541) septevrie în 12 dni

Dupe ce au prinsu Pătru vodă pre Maelat voievodul Ardealului și l-au ferecat în obezi de l-au trimis la împăratul, în al doilea an de iznoavă au venit carte de la împăratul sultan Suleiman, la Pătru vodă, ca să margă să prade de iznoavă Țara Ungurească pentru multe neîngăduințe și amestecături ce să ațâța. Și umplându Pătru vodă zisa împăratului, ca să fie deplin, alta pentru că și el avea scârbă mare spre unguri, pentru multe nevoi ce-i făcuse, încă cându era la Ciceu, de nu-și era volnic cu nimica, mai apoi și priieteșugul ce avea împreună îl călcase, rădicatu-s-au cu toată putérea sa și au trecut la Țara Ungurească de au prădatu și au arsu pănă la Cetatea de Baltă. Acolo au șăzut 6 zile și multă pagubă făcându, s-au întorsu pre la Bistriță, fără de nici o zminteală și trecându muntele au ieșit la Câmpul Lungu și s-au pogorât la Bae și décii cu mare laudă s-au dus la scaunul său, la Suceava.

Cronicariul cel leșescu de această pradă ce au făcut Pătru vodă al cincilea rându la Țara Ungurească, nimica nu scrie, că poate fi că de au mersu Pătru vodă, nici un războiu cu niminea nu au făcut, că nu au fostu niminea ca să-i stea cineva împotrivă, ci au prădatu țara și s-au întorsu, pentru acéia n-au însémnatu cronicariul cel leșescu. Iară létopisețul cestu moldovenescu arată cu adevărat cum au mersu și al cincilea rându Pătru vodă la unguri, de au prădat și au arsu, iară războiu cu niminea nu au făcut. Pentru acéia noi n-am lăsat aicea ca să nu pomenim.

Iară daca să întoarse Pătru vodă de la Țara Ungurească, într-acéia laudă au sfârșit mănăstirea Pobrata, carea era zidită de dânsul și o au sfințit. Așijderea și mănăstirea Râșca au început. Din Dobrovățul încă au săvârșitu,

de la Căpriiana mănăstirea au lucrat, încă și alte lucruri bune multe să află făcute de dânsul, cumu-i la mitropoliia de Roman și la mitropoliia de Suceava și la mănăstirea de Bistriță și biserici de piiatră în Hârlău și în Bae și încă și alte lucruri bune multe să află în țară de dânsul făcute. Cu adevărat era ficior lui Ștefan vodă celui Bun, că întru tot simăna tătâne-său, că la războaie îi mergea cu noroc; că tot izbândiia, lucruri bune făcea, țara și moșiia sa ca un păstor bun o socotiia, judecată pre direptate făcea.

Almintrilea de stat era om cuvios și la toate lucrurile îndrăznețu și la cuvântu gata, de-l cunoștea toți că este harnic să domnească țara.

În luna lui mai, în 15 zile, au purces Iliiașu vodă, ficiorul lui Pătru vodă, la Țarigrad.

Cându au murit Pătru vodă vleat 7054 (1545)

Pătru vodă fiindu bătrân de zile și căzându în boală grea, au plătitu datoriia sa, ce au fostu dator lumii și s-au săvârșit septemvrie 2, vineri, la miiazănoapte și cu cinste l-au îngropat în mănăstire în Pobrată ce este făcută de dânsul, cu multă jale și plângere, ca după un părinte al său, carile n-au fostu mai jos decât alții, ci au lățit hotarul țării, că pre săcui de multe ori i-au arsu și i-au prădat și luundu-le cetățile și orașile supt putérea sa i-au supus. Și atâta groază le dideasе că la vrémea norocului celui prostu, ce era și pribeag la dânșii și să scăpasă de domnie și după ce să dusése la turci, lăsându-ș doamna sa cu coconii și avuțiia în Ciceu, necum să să bage să-i jefuiască, ce încă i-au păzit și i-au socotit până la venirea sa al doilea rându. Așijdirea și cu léșii de multe ori s-au bătut și Pocutiia încă le-au fostu luatu.

Mai apoi, după atâta trudă a sa, creștinéște în țara sa s-au săvârșit, după ce s-au umplut domniei lui cei dintăi și acei de apoi 17 de ani.

De domniia lui Iliiaș vodă, ficiorul lui Pătru vodă Rareș, carele mai apoi s-au turcit, 7055 (1546) septevrie

Pre urma lui Pătru vodă Rareș cu dragoste rădicară boierii cu toată țara pre Iliașu, fiiu-său cel mai mare, la domnie, sâmbătă septevrie 3, că și firea și fața îl lăuda să fie blându, milostivu și așăzătoriu, gândindu-să că va

sămăna tătâne-său. Ci nădéjdea pre toți i-au amăgitu, că dinafară să vedea pom înflorit, iară dinlăuntru lac împuțit. Că avându lângă sine sfétnici tineri turci, cu carii zioa petrecea și să dezmierda, iar noaptea cu turcoaie curvind, din obicéele creștinéști s-au depărtat. În védere să arăta creștinu, iară noaptea în slobozenie mahmetenească să dideasă. Și atâta să călcasă légea creștinească, cât de-l vrea cruța Dumnezeu mult, pre toți îi vrea duce din lumină la întunéric. Ci Dumnezeu în zilele lui atâta certare lăsase, că și copacii și pomii și viile secase de geruri mari. Și în domniia lui, sâmbătă după Paști, au tăiat capul lui Vartic hatmanul în târgu în Huși și l-au dus de l-au îngropatu în mănăstire, în Pobrata, în anii 7056 (1548) aprilie 7.

Mai apoi intre multe făr'delegi ce făciia Iliașu vodă, umplându-l satana de învățătura lui, au lăsatu domniia la mâna frăține-său, lui Ștefan vodă și a mâni-sa, în anii 7059 (1551) mai 1 și el s-au dus la împăratul Suleiman, de au priimitu légea lui Moamethu, lepădându-să de Hristos, gândindu-să că va dobândi cinste mare de la împăratul. Ci mai apoi rău s-au înșelatu, că după ce s-au turcitu, apucându-l și îndulcindu-l cu bine, l-au pus pașă la Dârstor, nume puindu-i Mahmet. Nici într-acea boierie ce-i dedeasă împăratul, n-au trăit multă vréme și îndelungată, ce după doi ani, îmbucându-l mulți din nepriietenii lui cu multe cuvinte réle cătră împăratul, au căzut la închisoare, că au trimis împăratul de l-au legat și i-au luat toată avuțiia. Și décii l-au trimis peste mare la Brusa, de l-au închis. Mai apoi de inimă rea, peste scurtă vréme au murit și rău ș-au dat sufletul său în mâinile diiavolului, în légea turcească. Acest Iliaș vodă au domnit la Moldova 4 ani și 8 luni și décii s-au turcit, cum am scris mai sus.

De domniia lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliiașu vodă, 7059 (1551) iunie 15 zile

După ce au părăsit Iliașu vodă și țara și légea, iară boierii și lăcuitorii țării să sfătuiră și puseră domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, în anii 7059 (1551) iunie 15, gândindu-să că de n-au simănatu lui Pătru vodă cel dintăi, doară va face datoriia și obicéiul părinților acesta. De care lucru și el s-au apucatu cu osârdie și spre toți blându și milostivu și nevoitor spre lucruri bune, biséricilor s-au arătat cu dumnezeire mare, ca să poată stinge numele cel rău al frăține-său. Și ca să nu să vază ceva că este răsărit de la pravoslavie, toți eriticii din țara sa vrea, au să-l întoarcă, să fie la o lége, au

să iasă din țară. Pre arméni, pre unii din bună voie, cu făgăduințe umplându-i, pre alții cu sila i-au botezatu și i-au întorsu spre pravoslavie, mulți din țară au ieșitu la turci și la léși și printr-alte țări, vrându să-și ție légea sa. Cu aceasta vrându Ștefan vodă să astupe faptele frăține-său, de lucruri ce făciia, cu nevoință siliia. Iară ce cerea pravoslaviia și légea creștinească nu ținea, că mai apoi nu numai lăcomiia și asupreală făciia, ce și curvie nespusă era într-însul, nu răbda de muieri cu bărbați, nu era fecioarile nebatjocurite, nu jupânésile boierilor săi neasuprite. Mai apoi, de-i vrea fi a domni multu, nu vrea putea fi să nu urmeaze frăține-său.

De moartea lui Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, fratele lui Iliaș vodă, care au pierit la Țuțora, v leato 7060 (1552) septevrie

Petrecându acéste nevoi réle boierii și lăcuitorii țării dispre domnu său, Ștefan vodă, n-au mai putut suferi fărădelegile și răotățile lui, ce întăi s-au sfătuit cu taină ce vor face, ca să să poată curăți de dânsul. Și sfătuindu-să, aciiași aflară sfat ca să ajungă degrabu la boierii cei pribégi, carii era în Țara Leșască ieșiți de multe nevoi. Décii, daca au avut știre și răspunsu de la dânșii, cum ei vor veni fără zăbavă, noaptea cu toții s-au rădicat la podul de la Țuțora și au tăiatu ațile cortului asupra lui Ștefan vodă și cu multe rane pătrunzându-l, au muritu, după ce au domnit doi ani și patru luni.

Certare și învățătură

Mulți vor să zică cum au fostu boierii și capetile ficléni, de au omorât pre cel mai mare, că pre cel mare Dumnezeu l-au lăsat și județul său cel cerescu pre pământu i-au datu, cum iubéște să vază judecătoriu blându în ceriu, așa să să arate blându și el pre pământu acelora ai săi și cum nu sufere Dumnezeu strâmbătatea, așa și el să nu facă altuia. Carele poate să fie om ca acela, să-și vază muierea sa silită și batjocurită și să sufere, carile nu va suspina văzându ficioara sa din sânul său, ce o au cruțat-o, să o ia și să-și râză de dânsa, carile mai apoi slujitoriu și boierinu va priimi să-i ia făméia spre pofta sa cea nestâmpărată și nu-i va gândi rău ? Ci vom putea da vină aceluia ce nu va putea suferi amarul inimii sale, că nu el, ce Dumnezeu îi semețéște pre unii ca aceia, umblători și cercetători de păcate ca acéla, ci nu ei de la sine, ci Dumnezeu i-au trimis sfârșenie, ca să nu să mai adaogă

păcatul. Că cei buni vedem că s-au săvârșitu bine și lăudat, iară cei răi rău s-au săvârșitu. (După cuvântul prorocului la Psalom 33, zicându: „Moartea păcătoșilor este cumplită".)

Domniia lui Joldea vodă, carile au domnit 3 zile, vă leatul 7060 (1551) septevrie

Daca uciseră boierii pre Ștefăniță vodă la Țuțora, cu toții s-au sfătuitu și au rădicatu domnu pre Joldea și i-au datu pre Roxanda să-i fie doamnă fata lui Pătru vodă, sora lui Ștefăniță vodă. Și deciia au purces Joldea vodă pre Jijiia în sus, să meargă la Suceava, să facă nuntă și au mersu pănă la Șipote, neștiindu nimica de venirea altui domnu. Înțelegându acesta boierii carii fiindu pribégi în Țara Leșască ce s-au lucrat la Moldova, degrabu s-au adunatu cu toții de au sfătuit în pripă și au aflat cum au vréme prin-demână să-și margă la moșii. Și îndată au căzut după Sinévschii voievodul rusescu și hatmanul coruniei, ca să le dea ajutoriu, să vie în țară. Ce voievodul înțelegându-ș cu craiul, nimica nu au zăbovit, ci au strânsu oastea degrabă și au purces spre țară. Ci sfătuindu-să boierii pribégi carii era acolo, ca să nu vie fără cap, au rădicat domnu pre Petrea stolnicul, în Terebulea și i-au pus nume Alexandru vodă, pe carile l-au poreclit Lăpușneanul și l-au ales pribégii dintru sine. Și au intratu în țară cu oaste leșască, pre cuvântul boierilor celor de țară, ce trimisése mai denainte vréme la pribégii în Țara Leșască, că să vie fără zăbavă cu cap, că ei vor sili să să curățească de Ștefan vodă, cum s-au și tâmplatu. Că gătindu-să pribégii cu oaste leșască, să intre în țară, boierii cei de țară aflară vréme să să curățască de Ștefan vodă și tăindu-i ațele cortului la Țuțora, l-au omorât, cum s-au pomenit mai sus.

Décii n-au așteptat pre cuvântul ce trimisése la pribégi, ca să vie cu cap, ci îndată au rădicatu la domnie pre Joldea, cum s-au zis mai sus, și au mersu pănă la Șipote pre Jijiia.

Într-acéia vréme intrându și pribégii cu Alixandru vodă în țară și de sârgu oblicindu că țara au rădicat cap pre Joldea la domnie, carile mergea spre Suceava să facă nuntă cu Roxanda, de sârgu au trimis Alexandru vodă pre Moțoc vornicul cu o samă de oaste înainte, ca să prinză pre Joldea vodă. Și prinzându-i calea la Șipote, neavându el nici o știre de nicăirea, l-au

împresurat oastea cea leșască și l-au prinsu viu. Pre carele mai apoi, daca au sosit Alexandru vodă, l-au însemnat la nas și l-au dat la călugărie.

De domniia lui Alexandru vodă Lăpușneanul, cându s-au așezat în scaun la Suceava, vă leato 7060 (1552)

Deaca veni Alixandru vodă Lăpușneanul în țară și însemnă pre Joldea la nas și-l déde la călugărie, décii luo pre Roxanda, fata lui Pătru vodă, să-i fie doamnă iui, care era mai nainte să o ia Joldea. Și cu dragoste îl priimiră boierii și mergându pre la Hârlău, au tras la Suceava și au șăzut în scaun. Décii s-au cununat cu Roxanda și au făcut nuntă.

Într-acelaș an fu omor mare și iarnă grea. Décii daca să așeză Alixandru vodă la domnie, nu grijiia de alta, numai de pace în toate părțile și așezarea țării. Iară cu doamna sa, Roxanda, au avut doi ficiori, pe Bogdan și pre Pătru.

De mănăstirea Slatina și de Pângărați

Mai apoi, domnind Alixandru vodă țara, întru lauda lui Dumnezeu au zidit mănăstirea Slatina, cu multă chieltuială și osârdie și o au sfințit-o Grigorie mitropolitul și la sfințenie zic să fie fost preoți cu diiaconi 116. Aceasta s-au lucrat în anul 7066 (1557) și o au sfințit-o octovrie 14. Mai apoi și Pângărațul au făcut, mai mult de frică, decât de bună voie, că de multe ori arătându-i-să în vis sfântul mucenic Dimitrie, de-l îngroziia ca să-i facă bisérică pre acel loc, s-au apucat cu toată osârdiia și o au făcut.

Acéste povești ce suntu scrise mai sus, carile spun de Iliașu vodă și de Ștefăniță vodă și de Joldea vodă și de Alixandru vodă, cronicariul cel leșescu tinde povéstea mai deșchis, iară nu aduce aminte de toate sémnile pre rându câte s-au făcut. Iar létopisețul moldovenescu măcară că este scris pre scurt, însă arată toate sémnile pre rându, carile toate le-am tocmit prin povéste, careleș la locurile sale.

Cându s-au așezat la scaun Ștefan craiul ungurescu, ficiorul lui Ianoșu craiul

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru vodă, trimis-au împăratul Suleimanu hochim la Alixandru vodă și la Pătru vodă domnul muntenesc, ca să margă cu oaste în Țara Ungurească, dupe pohta lor, să le puie craiu pre Ștefan, ficiorul lui Ianoș craiului, la scaunul cel de moșie al tătâne-său.

Umplând voia domnii și zisa mai marelui său, dusu-l-au și l-au așezat la domnie, sau cumu-i zic ei, la crăie. Și décii să plecară ungurii a da bir turcului. Iară domnii să întoarseră cu toată oastea lor, cineși la locul său, aducându mult jaf și dobândă de la unguri.

Pre acéia vréme fost-au iarnă grea, mare și friguroasă, de au înghiețat dobitoace și heri pin păduri.

Vă leato 7066 (1558) ghenarie 1, pristăvitu-s-au Macarie episcopul de Roman, ziditoriul și începătoriul mănăstirii Rișcăi, carile au fost la scaunul Romanului 27 de ani și cu cinste l-au îngropat la mănăstirea sa, la Râșca. Pre locul lui fu sfințit Anastasie, om destoinic a umplea slujba păstoriei sale, carile 14 ani au fostu episcop, mai apoi și la mitropolie au ajunsu.

De domniia lui Dispot vodă ereticul vă leatul 7069 (1560) noiemvrie 18

După al noaolea an a domnii lui Alixandru vodă Lăpușneanul, s-au ivit Dispot pre poreclă, iar numele i-au fost Heraclu Vasilicu, ce au fost de nașterea sa din ostrovul Samos, carile fiind italian au fostu știind multe limbi, frâncéște, latinéște, grecéște și nemțéște. Acesta fiind nemerit la Țara Leșască și intre slujitori la războiu umblându, avându-și viiață intre soții, s-au încleștat cu o samă de evangheliți (că el încă nau fostu pravoslavnic) și s-au făcut ficioru de domnu. Și nu putea aievea să să apuce să vie în țară, căci Alixandru vodă viețuia bine cu léșii și léșii avea legătura tare cu turcii pentru amistecături ca acéstea. Iară Dispot pre ascunsu cu protivnicii săi să gătiia și intre cazaci ș-au făcut priieteni. Acéstea înțelegându starostei de la margine, au datu știre la craiul, craiul au trimis cărțile sale pretitinderea, de cap îngrozindu, carile să va băga să treacă piste învățătura lui și pre Dispot să-l oprească la Pomoranu. Ci măcar că deodată au alinat lucrul, iară mai apoi Dispot de iznoavă mai bine s-au gătit, luund într-ajutoriu pre Albrihtu

Laschii și au intrat în țară cu némții, cu șvezii și cu șpanioli și cu léși și cu cazaci.

Războiul lui Alixandru vodă Lăpușneanul, cându s-au bătut cu Dispot vodă la Verbie, noiemvrie 18, 7069 (1560)

Alexandru vodă, daca au înțeles un lucru așa degrab', cum Dispot vodă fără véste au intrat în țară, de-l împresură cu oaste streină, neavându de ce să apuca, ca dintr-un somnu deșteptându-să, degrabu și cu puțini negata i-au ieșit înainte la Jijiia. Că țara pizmuind lui Alixandru vodă, n-au vrut să saie la oaste. Și întâmpinându-să cu Dispot vodă la Verbie, i-au datu războiu, noiemvrie 18 zile, în anii 7069 (1560). Ci cei puțini di cei mulți și cei negata de cei gata n-au putut suferi, ce au dat dosul. Și Alixandru vodă au fugit în jos.

Învățătură și certare

Zic unii că și acolea să fie fostu războiul cu viclenie, că cela ce piierde, fiește cându nu va să afle vina sa, ci mută la altul, iară acéstea de la Dumnezeu suntu tocmite ca nimica să nu fie stătătoare pre lume, ci toate de răsipă și trecătoare: pre cei de jos îi suie și pre cei suiți îl pogoară, ca să fie de pildă și de învățătură noao, să cunoaștem că nu avem nimica pre lume, fără numai lucruri bune.

Cându s-au dus Alexandru vodă Lăpușneanul la Țarigrad vă leatu 7069 (1560) noiemvrie

Alixandru vodă, daca să bătu cu Dispot și pierdu războiul, fugi în jos spre Iași și de acolo își luo doamna și fugi la Huși. Acolo să grijia să strângă țara și să ia ajutoriu de la turci, să să întoarcă asupra lui Dispot vodă, ci nimica nu au folosit. Că Dispot vodă daca s-au bătut cu Alixandru vodă la Verbie și l-au răzbit pre Alixandru vodă, nu s-au pornitu după dânsul, ci s-au întorsu spre Suceava și au apucat scaunul și cetatea Sucévii cu toată avérea lui Alixandru vodă. Décii pre slujitori îi umplu cu bani, pe boieri cu cuvinte dulci îi îmblânziia și să făgăduia să le facă bine mai mult decât vor pofti ei. Așa umplându pre toți de nădéjde, i s-au închinat Țara de Sus toată

și s-au gătit de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Și au pogorât la Iași, apoi la Huși, ca să poată apuca pre Alixandru vodă acolo. Ci Alixandru vodă auzindu și văzând că este golit de tot ajutoriul său, s-au pogorât la Chiliia și de acolo s-au dus la împărăție, ca de acolo să să ajutorească.

Când au trimis Dispot vodă la împărăție pentru steag

Dispot vodă după goană ce au gonit pre Alixandru vodă pănă la Huși, s-au întorsu înapoi și au venit pănă la Iași, unde au poftit vlădicii, pre Grigorie mitropolitul și Anastasie episcopul de Romanul și episcopul Evthimie de Rădăuți și toți boierii țărâi, de i-au cetit molitva de domnie și i-au pus nume Ion vodă Dispot. Décii Dispot vodă au trimis boieri de țară la Țarigrad, la împărăție pentru steag. Și cu bani umplându gurile vrăjmașilor și ș-au așezat domniia și i-au trimis și steag. Iară daca i-au sosit steagul la Iași, décii s-au dus la Suceava, cu mare bucurie. Iară Alixandru vodă, daca s-au dus la împărăție, fu trimis la Iconiia.

Cându s-au așezat Dispot vodă la scaun la Țara Moldovei

Dispot vodă, daca au dobândit domniia și i-au venit steagul de la împărăție și s-au așezat la scaun, blând să arăta și tuturor cuvios și aievea pravoslavnic, iară la taină eretic și avea sfétnici de ai săi, de o lége cu dânsul. Mai apoi ș-au ivit și necredința lui.

Trimis-au după acéia soli la craiul leșesc și la împăratul nemțescu, dându-le știre că s-au așezat la domnie și pre soli bine i-au priimit și au fost bucuroși unuia ca aceluia ce slujâse și la curtea împăratului nemțescu și la corona leșască. Mai apoi puse pre țară greotăți mari, biséricile dezbrăca, argintурile le lua, de făcea bani și altile câte nu au zis țara că va vedea. Făcându acéstea Dispot vodă, iară Laschii carile venise cu dânsul, cunoscându că va veni asupra lor rău, s-au dus înapoi.

(SIMION DASCĂLUL) Pentru acest Dispot vodă, de unde s-au ijdărât și în ce chip s-au scos nume de domnie

Pentru domniia acestui Dispot vodă létopisețul acest moldovenescu foarte pre scurt scrie, că numai ce arată cum au venit Dispot din Țara Leșască cu oaste leșască streină și s-au lovit cu Alixandru vodă la Verbie și au biruit pre Alixandru vodă și l-au gonit pănă la Huși și décii s-au întorsu la Iași, unde i-au citit vlădicii molitva de domnie și i-au pus nume Ion vodă. Și arată câți ani au domnit, iară de lucrurile și războaiele ce s-au făcut în zilele lui, nimica nu însemnează, nici arată de ce rudă este.

Iară răposatul Uréche vornicul, vrându să arate această povéste a lui Dispot mai deșchis și mai adevărat, împreunându izvoadile, au cetit la cronicul leșescu, carile este izvodit de cronicariul Bielschii și de acolo aflându mai ales de Dispot, au scos această povéste ce mai sus scrie, că este Dispot de la ostrovul Samos de nașterea sa și cum s-au împrietenit cu Laschii și au venit cu oaste spre Moldova și au gonit pre Alexandru vodă și au apucat scaunul și décii, toate pre rându, cum spune mai sus. Însă mai adevărat nu-l arată de unde s-au ijdărât și cum ș-au scos nume de domnie.

Iară eu Simion Dascalul, vrându cu adevărat ca să pociu dovedi acest lucru mai ales și mai deșchis pentru Dispot vodă, cetindu izvoadile, am cercat și cu la cronicul leșescu și am aflatu izvodul carile este chizmitu mai denainte vréme de Alixandru Gvagnin pre limba latinească și décii dipre acela izvod l-au izvodit Marțin Pașcovschii, din limbă latinească pre limba leșască, de acolo și eu am silit cu nevoință de am izvodit dipre acela izvod, pre limba românească această povéste lui Dispot, de unde s-au ijdărât și în ce chip ș-au scos nume de domnie.

Marțin Pașcovschii

Pentru acesta Dispot vodă, scrie Marțin Pașcovschii, cronicariul leșescu, că oarecându au fost un Dispot oarecarile, lăcuind la Moldova, om de cinste și de folos foarte, carile întru nimica n-au fostu mai de jos decât cei de frunte, avându și un nepot anume Vasilicu. Acesta Dispot și cu nepotu-său, viind Alixandru vodă la domnie, de frica lui, cu toată avérea lui au pribegit din țară și au tras spre Râm, unde nu multă vréme trecându, au pierit nepotul lui Dispot la un războiu. Și de acolo mutându-să Dispot la alt ostrov, ș-au cumpărat ocine și s-au așezat. Unde nu după multă vréme au murit și Dispot, rămâindu-i toată avuțiia lui pre mâna slugilor sale. Și fiind

unul dintre slugi de rudă grecu, anume Heraclu, carile era de folos și mai de cinste decât toți și mai credincios la Dispot decât toate slugile, fiindu și om istețu la fire și ascuțit la minte, au chiematu pre toți tovaroșii săi, pre slugile lui Dispot și le zise: "Fraților, iată stăpânul nostru muri și avérea lui toată pre mâinile noastre rămasă. Și iată cumu-i obicéiul la acesta loc, că daca moare omul și nu are ficiori sau altă rudă, iau judecătorii rămășița toată a mortului. Și acmu de vor oblici de moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuțiia stăpânu-nostru și noi vom rămânea cu nimica. Iară de veți vrea ca să mă ascultați pre mine și să faceți precum voiu zice eu, noi fără grijă vom fi dintr-acolo și avuțiia stăpânului nostru noi o vom pojivăi, numai să priimiți un cuvântu, să mă mărturisiți pre mine că suntu nepot lui Dispot și Dispot au murit și avuțiia lui pre mâna mea au rămas. Și să mă mărturisiți la judecători, cum nu voiu să vă plătescu simbriile, că ei nu știu că Vasilicu, nepotul lui Dispot, au murit la războiu. Ci văzându ei că mă mărturisiți că suntu nepot lui Dispot și mă pârâți pentru simbrii, vor créde cu adevărat că sunt nepot lui Dispot și nu vor lua avuțiia stăpânu-nostru, ci-m vor zice să plătescu simbriile. Décii vom împărți toată avuțiia stăpânului nostru dimpreună și eu voiu lăsa să luați voi tot ce va fi, numai să-mi dați mie catastișile și zapisile, câte suntu, toate, și ceva bani de cheltuială, cât vă veți îndura, că voao nu vă suntu de nimica acéle hârtii, nici vă suntu nici de o treabă. Și décii ne vom rășchira, carile încătro îl va îndrepta Dumnezeu."

Deci ei cu toții priimiră acéste cuvinte și i să jurară cum, nu numai înaintea judecătorilor sau cătră alți oameni, ce și pintr-alte țări îl vor mărturisi cum este Vasilicu, nepotul lui Dispot. Așa meșterșuguindu-i într-acestași chip Heraclu cu tovaroșii săi, au împărțitu avuțiia lui Dispot și el au apucat catastișile și zapisile întru carile au fostu și dirésile cele de domnie a lui Vasilic, nepotului său, al lui Dispot, carile pierise la războiu. Și au luat și din bani oarece, ca să-i fie de cheltuială. Și împreunându-i tovarășii numele său, i-au zis Heraclu Vasilic, nepotul lui Dispot, luundu numele celuia ce pierisă la războiu.

Și décii rășchirându-să toți în toate părțile, Dispot au apucat nume de domnie și au trecut la Țara Nemțască. Căruia daca i-au luat sama chesariul nemțescu, cu dragoste l-au priimitu, daca ș-au arătat dirésile céle de domnie, l-au crezut cu adevărat că este nepot lui Dispot și era la cinste mare. Însă lui nu-i era de cinste, ci socotiia cum ar putiia face cumva să

dobândească domniia la moșiia sa, la Moldova. Carile umblându pentru domnie, au lăsat némții și au trecut la léși și slujindu coruniei leșești și umblându intre voinici la războaie, s-au împrietenit cu Albrihtu Laschii voievodul Siraschii, carile daca i-au luat sama, cu toată nevoința au silitu ca să-l ducă la domnie, adeverindu-să Dispot că oricât va cheltui pentru dânsul, li va întoarce mai cu asupră chieltuiala. Acéstea cuvinte înțelegându-le Laschii, s-au înfârtățit cu dânsul.

Când au otrăvit Alexandru vodă pre Dispot

Înțelegând Laschii și cu Dispot de multe asupreale ce făciia Alixandru vodă boierilor săi, gândiră că pe lesne să vor împrieteni cu o samă de boieri de țară. Și sfătuindu-să amândoi, au lăsat Dispot ca să strângă Laschii oaste, iară el făcându-să om prostu, fiind necunoscut, s-au dus în țara, la Moldova. Că fiindu om cu minte mare, umblându cu taină pre la boieri, pre toți i-au făcut priieteni. Mai apoi umblându cu înțelepciune mare, s-au apropiiatu de au grăit și cu Roxanda, doamna lui Alixandru vodă, care i-au fost soră bună. Roxanda au spus lui Alixandru vodă de dânsul și s-au rugatu să aibă socotință, nici Alixandru vodă i-au frântu voia, ci l-au priimitu. Mai apoi, după multă vréme, prepuindu-ș Alixandru vodă pre Dispot, l-au otrăvit pre ascunsu. Carile daca s-au priceput într-acesta chip otrăvit s-au dat la doftori, de s-au păzit și nimica nu i-au fost. Iar Laschii în Țara Leșască, zălojindu-și multe sate și ocine și luundu bani dupre la alții și strângiia oaste. Iar Dispot daca au ieșit de la doftor, îndată au fugit în Țara Leșască și s-au dus la priietinul său, la Laschii și i-au povestitu de toate câte petrecuse la Moldova.

Când au purces Dispot și cu Laschii întăi spre Țara Moldovei cu oaste

Laschii voievoda Siraschii, daca au strânsu vreo 4.000 de oameni pre leafă luundu pre Dispot cu sine, au tras spre hranița Moldovei unde sosindu la Nistru și gătindu-să sa intre în țară, au prinsu véste Alixandru vodă, cum Dispot vine cu oaste leșască asupra lui și au sosit la margine. Așa Alixandru vodă degrabu se gătează cu vreo patru zeci de mii și le-au ieșitu înainte la Nistru, așteptându pre Laschii și pre Dispotu.

Cându au venit véste la Alexandru vodă, cum că au murit Dispot

Înțelegându Albrihtu Laschii și cu Dispot cum Alexandru vodă le-au ieșit înainte la margine cu atâta putére, n-au cutezat să intre în țară, ci s-au întorsu înapoi, cruțându-să pre altă dată și au rășchirat oastea toată pre la sate, lăsândule cuvântu, cându le va da știre, să fie cu toți gata. Iară pre Dispot l-au închis Laschii într-o taină a sa, unde niminea nu intra acolo, fără numai Laschii și au scos cuvântu la gloate cum Dispot s-au războlit.

Și așa din zi în zi, arătându-să Laschii cu voie rea cătră toți pentru boala lui Dispot și umblându tristu, nu după multă vreme într-una de zile au ieșit Laschii afară la gloate, arătându-să posomorât la fată și cu haine négre, arătându-să jalnicu și cu voie rea, mărturisindu cătră toți cum Dispot au murit. Și au învățat să grijască ce trebuie la pogrebanie și au poruncitu de au făcut un sicreiu și l-au băgat în taină, unde era Dispot și au pus în sicriiu o piiatră mare și au smolit sicriiul bine, cum ar fi om mortu întrânsul, zicându că au smolit pre Dispot într-însul. Și décii aducându preoți mulți cu toate gloatile sale și cu multă jale au făcut îngroparea și au astrucat acel sicriiu.

Decii vrându Laschii ca să crează cu toții că au murit Dispot, au trimis cuvântu și scrisori în toate părțile, dându știre de moartea lui Dispot. Iară pre ascunsu cum putea vitejaște să gătiia. Și fiindu acolo și iscoadile lui Alixandru vodă și văzându ei cu ochii lor, cum Dispot au murit și l-au îngropat, de sârgu au alergat la Alixandru vodă, ducându-i véste bună, cum Dispot au murit și au văzut cu ochii săi unde l-au îngropat și cum este Laschii jalnic pentru moartea lui Dispot. Crezându Alixandru vodă aceste cuvinte cu adevărat, cum au murit Dispot, cu mare dar au dăruit pre vestitorul acela și bucurându-să că s-au mântuit de vrăjmașul său, au slobozit oștile pre acasă.

Cându au mersu al doilea rându Laschii cu Dispot cu oaste spre Țara Moldovei, asupra lui Alixandru vodă și s-au dat războiu la Verbiia, 7069 (1560) noiemvrie 18

Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, scoțându cuvântu în toate laturile cum Dispot au murit și înțelegându cum Alixandru vodă oștile sale le-au răschirat, află vréme prin demână ca să lovască fără véste de iznoavă asupra

lui Alixandru vodă. Și de sârgu au trimis la porușnici, cum mai curându ca să să strângă oastea toată launloc. Unde dac-au adunat oastea, s-au aflat de toată 12.000 de oameni. Și décii au zis Laschii lui Dispot să să scoale din morți, adecă să iasă de la taină unde era închis. Și de sârgu mergându spre hranița Moldovei, făr' véste au trecut Nistrul. Unde înțelegându așa degrabu socotitorii lui Alixandru vodă ce era la margine, de sârgu au alergatu la domnu său, la Alixandru vodă, de i-au dat știre cum Dispot îl împresoară fără véste și au intrat în țară. De care lucru cu adevăratu știind Alixandru vodă că Dispot au murit, n-au crezut, ci au învățat să taie capul aceluia ce au adus această véste, dându-i vină că face spaimă țării, că el știe bine cum Dispot au murit. Însă nesăvârșindu-să olăcarii viind unul după altul și tot o véste spun, cum Dispot soséște, înțelegându aceasta Alixandru vodă, deșteptându-să ca dintr-un somnu, un lucru așa degrabu neavându di ce să apuca, fiind oastea rășchirată cineși pre acasă, au apucat pușcile cu vreo 1.500 de oameni, ce au putut strânge degrabu și au ieșit înaintea lui Dispot, la Jijiia, la sat la Verbie. Și au tocmit pușcile împotriva podului, ca să poată sprijini pre Dispot. Unde făcându năvală mare pedestrașii lui Laschii, au apucat pușcile și le-au întorsu spre oastea lui Alixandru vodă. Unde împresurându pre moldovéni cu focul pușcilor și din sineațe cu gloanțile ce pica ca ploaia, de multe rane n-au mai putut suferi moldovénii, părăsindu pre domnu-său, pre Alixandru vodă, au dat dosul a fugi și au rămas izbânda la léși.

Iară Alixandru vodă, văzându-se golit și părăsit de tot ajutoriul, au fugit în jos spre Huși și de acolo s-au dus la turci. Iar Laschii au tras la Suceava și au așizatu pre Dispot la scaun. Iară el nu după multă vréme s-au dus înapoi, lăsându lui Dispot oaste, joimiri și némți și unguri, ca să-i fie de apărare, dincătro va avea nevoie, iară lui să-i întoarcă toată chieltuiala ce au făcut pănă l-au așezat la domnie.

Pentru izvodul amânduror cronicarilor leșăști și de tocmeala lor

Pentru acestu Dispot vodă létopisețul cest moldovenescu foarte pre scurtu scrie, iară cronicarii cei leșăști spun mai deșchis și de ajunsu, măcar din ceputul lui Dispot nu spun amândoi într-un chip. Iar mai apoi tot să tocmescu, că cu această dată tot au fostu izbânda la Dispot vodă, că au bătut pre Alixandru vodă și au apucatu scaunul. Unde daca s-au așezat la domnie,

multe răotăți făciia priste voia țării, pre carile mai apoi nu l-au putut suferi boierii și țara, văzându de la dânsul atâta pedeapsă și strâmbătate asupra lor, carile de-l vrea cruța Dumnezeu îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-altu chip, ca să nu primenească légea și să nu răsipască țara.

Pentru aceia și eu, văzând că de aicea înainte să tocmesc scrisorile la povéste amânduror cronicarilor, am silit de am împreunat scrisorile lor launloc; cronicarii aleg carele au scris.

Cându s-au sfătuit Laschii ca să scoață pre Dispot vodă din domnie

De această povéste scrie cronicariul Marțin Pașcovschii, cum Albrihtu Laschii voievoda Siraschii, daca au așezat pre Dispot vodă la domnie cu multă a sa chieltuială, s-au dus înapoi la Țara Leșască lăsându cuvântu lui Dispot vodă ca să-i trimiță tot ce au chieltuit pentru dânsul, să-și răscumpere satile și ocinile carile zălojise pentru Dispot. Ci Dispot daca s-au văzut așezat la domnie, nimica de aceasta nu grijiia, ci numai de a prădarea și a face răotăți în țară, cele-și făciia. Așa întrându scârba intre dânșii, ințelegându Laschii de atâtea asupréle și strâmbătăți ce face Țării și lui nu-i plătéște chieltuiala gândi ca să-l scoață din domnie. De care lucru daca s-au adunat la seim, la Petricov cu Dumitrașco Vișnovețschii, carile și acela era om cu putére mare și sfătuindu-să amândoi, au tocmit Laschii ca să-l ducă la domnie și să scoață pre Dispot. De care lucru încredințându-să amândoi, nu după multă vréme s-au rădicat Vișnovețschii cu oaste căzăcească și au venit la Nistru, așteptându acolo și pre Laschii, ca să margă asupra lui Dispot.

Când s-au sfătuit boierii Țării Moldovei să scoață pre Dispot vodă din domnie

Într-acéia vréme sfătuindu-să boierii țării dimpreună cu episcopii, ce vor face cu acel risipitor de lége, că nu numa că calcă obicéele țării și face și jafuri, ce și légea cu totul rămăsése de batjocură. De care lucru cu toții, mai cu denadinsul sfătuindu-să cu Tomșa hatmanul, ca să scoată pre Dispot din domnie și așa jurară pre Tomșa carile era cu inimă mare, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

(SIMION DASCĂLUL)

Într-acéia vréme înțelegându boierii cum Dumitrașco Vișnovețschii au venit la Nistru cu oaste căzăcească și așteaptă pre Laschii, vrându să vie asupra lui Dispot vodă și s-au sfătuit cu toții și au ales ca să trimiță la dânsul, să-l pohtească să vie la domnie și să nu zăbovească, nici să vie cu oaste multe, că pot ei cu țara să-i dea domniia fără oaste, nici să aștepte pre Laschii, zicând că de va veni Laschii, va fi slava lui, iară nu a lui Vișnovețschii. Văzându acéste cuvinte Vișnovețschii și adeverința boierilor de țară, au intrebat sfat de Pisatcenschii porușnicul său, cum va face, aștepta-va și pre Laschii au ba, că boierii cei de țară îl poftescu. Deci Pisatceschii negândindu-să de vicleșug, văzându atâta adeverință de la boierii țării, i-au zis să nu aștépte pre Laschii, ci să margă la domnie, deaca îl poftescu boierii, să nu fie lauda lui Laschii, ci a lor. Ascultându acesta sfat Vișnovețschii s-au gătit cu vreo 500 de oameni, ca să vie spre țară.

Cându au prinsu de véste Dispot vodă că vine Vișnovețschii asupra lui

Scrie Bielschii cronicariul leșesc aceasta povéste:

Tomșa hatmanul vrându să amăgească pre Dispot vodă, să-i rășchire oastea, ca să nu aibă cu ce să sprijini dispre vrăjmașii săi, arătându-să priietin, au spus lui Dispot vodă, cum Vișnovețschii să găteaște și vine asupra lui și au sosit la Nistru și au chiematu întru ajutoriu și pre tătari și încă adăogea de zicea că tătarii stau gata la margine și vor să intre în țară.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Dispot vodă la Vișnovețschii pentru pace

Scrie cronicariul leșescu Marțin Pașcovschii că deaca au înțeles Dispot vodă de venirea lui Vișnovețschii, știindu că dispre Laschii, de unde-i era toată nădéjdea, are scârbă mare, pentru ce nu-i întorsése chieltuiala, socoti că de acolo nu să va putea ajutori, înțelegându că și Laschii va să fie cu Vișnovețschii asupra lui, neștiind nimica de vicleșugul boierilor săi, au trimis sol la Dumitrașco Vișnovețschii pentru pace, giuruindu-i 1.000 de cai și câteva mii de boi, numai să facă pace și să să întoarcă înapoi. De care

lucru intrebându Vișnovețschii sfat de Pisacenschii porușnicul său, de la carile pentru sfatul lui mai apoi i-au venit toată răotatea asupra capului lui, că vrând Vișnovețschii să facă pace pre cuvântul lui Dispot și să să întoarcă înapoi, iară Pisacenschii tot l-au îndemnat ca să margă, zicându că deaca îl pohtesc boierii și țara, mai bine să fie el stăpân decât altul. Și așa Vișnovețschii ascultându sfatul lui Pisatcenschii, nu făcu pace cu solii lui Dispot, ci s-au pornitu spre țară, unde mai apoi și capul ș-au pus.

Cându au trimis Dispot vodă să facă pace cu Laschii

Văzându Dispot vodă că dispre Vișnovețschii nimica nu foloséște, au trimis iarăși la priietinul său, la Laschi, cu multă rugăminte, ca să-și întoarcă scârba dinspre dânsul și să nu-l lase la nevoia lui, ci să-i vie întru ajutor, să-l sprijinească dispre vrăjmașii săi și ce va fi pohta și chieltuiala lui, și de întăi și de apoi, toată să i-o întoarcă și încă și alte daruri multe i-au adeverit. Unde văzându Laschii rugămintea lui Dispot, fiindu și Laschii atuncea sosit la Nistru, la marginea țării, au chiematu pre toți porușnicii săi și au cetit cartea lui Dispot înaintea lor a tuturora. De care lucru intrebând sfat de dânșii: scoate-va pre Dispot din domnie, au sprijini-l-va dispre vrăjmașii săi ? Înțelegându porușnicii acéstea cuvinte, văzând că și Vișnovețschii nu i-au așteptatu, precum le era tocmeala, ci au intrat în țară, au sfătuit pre Laschii să nu lase pre Dispot la nevoie, de vréme că mai nainte cu ajutoriul lui l-au așezat pre Dispot la domnie, zicându că de va ieși Dispot din domnie și chieltuiala lui Laschii va fi pierită. Iară de va fi Dispot la domnie, tot este cu nădéjde că-i să va întoarce cheltuiala. De care lucru luundu Laschii acesta sfat, au purces ca să apere pre Dispot vodă. Unde au venit Laschii la țermurile Sirétiului cu patrusprăzéce mii de oameni.

Cându au viclenit Tomșa hatmanul pre domnu-său, Dispot vodă și oastea i-au răsipit

Simion Dascălul: De această povéste scrie Bielschii cronicariul leșescu.

Într-acéia vréme înțelegându Tomșa hatmanul cum Vișnovețschii au intrat în țară, află vréme ca să vicleanească pre domnu-său, Dispot vodă, și mérse de-i spuse de venirea lui Vișnovețschii, zicându că au chiemat și pre

tătari într-ajutoriu și au intratu în țară. Așa spăimântându-l cu acéstea cuvinte, au poftit să-i dea lefecii lui ce avea, că era némți, unguri, léși și oameni streini, ca să iasă cu dânșii împotriva tătarilor, zicându că de va putea opri tătarii, să va întoarce de sârgu înapoi și pre Vișnovețschii pre lesne va sprijini, că pănă la acéia vréme să va strânge și țara și pre lesne să vor curăți de vrăjmașii săi. Crezându Dispot acéstea cuvinte, datu-i-au slujitorii săi némții, fără pedestrime, carii i-au oprit lângă sine, pre carii era nedéjdea.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au pierit némții lui Dispot

Aicea nu să potrivesc la povéste cronicarii leșești. Cronicariul leșescu Marțin Pașcovschii scrie că s-au rădicat Ianoșu craiul ungurescu întracéia vréme cu câtăva oaste și apropiindu-să la hranița Ardealului suptu munți, înțelegându de aceasta boierii moldovenești, fiindu vicléni domnusău, avură prileju ca să împuțineze oastea lui Dispot vodă, ca să trimiță oastea dispre hranița ungurească, să fie de strajă. Și așa au trimis Dispot némții săi, carii era slujitori la dânsul și pre o samă de moldovéni. Și cu dânșii au trimis pre Tomșa hatmanul și pre Moțoc vornicul și alții cu dânșii, carii avându viclenie ascunsă la inima sa asupra domnului său, au învățatu cu taină pre moldoveni, carii noaptea, daca au adormit némții, i-au împresuratu moldovénii și pre toți i-au tăiatu, ne avându ei nici o grijă dispre soțiile sale.

Într-acéia vréme fiindu Dispot vodă închis în cetatea Sucévii de frica lui Vișnovețschii, că nici Vișnovețschii nu era departe, de sârgu s-au vârtejit Tomșa cu Moțoc și cu moldovénii și au încunjurat cetatea, că ungurii lui Dispot încă-i plecase Tomșa spre sine. Iară Dispot vodă numai ce rămăsése cu pedestrași. Și puindu Tomșa strajă pregiur cetate, au ieșit înaintea lui Vișnovețschii la Sirétiu, cum să va pomeni mai jos. ==Simion Dascălul: Bielschii cronicariul leșescu această povéste ce scrie mai sus pentru moartea acestor némți nu o scrie așa precum o scrie Marțin Pașcovschii, ce scrie ==într-alt chip, de să tocméște cu létopisețul cestu moldovenescu, cum vei vedea, cetin du înainte

Tomșa hatmanul, daca ș-au tocmitu lucrurile sale céle de viclenie dispre domnu-său, Dispot vodă, înțelegându că Vișnovețschii va să intre în țară, datu-i-au știre de Vișnovețschii cum vine, zicându că au chiemat într-

ajutoriu și pre tătari, carii au intratu în țară și au poftitu să-i dea lefecii lui, némții, ca să iasă cu dânșii împotriva tătarălor și apoi să va întoarce împotriva lui Vișnovețschii. De care lucru ascultându-l Dispot vodă, datu-i-au lefecii săi, némții, pe carii daca i-au apucat Tomșa la mâna sa, au purces cu oaste în jos și au trecut Prutul pre la Frățiléni și tabăra ș-au pus la sat la Săpoténi. Și daca s-au așezat acolo, la vréme de mas, Tomșa și cu alți împotrivitori ai săi au sfătuit în ce chip vor putea pleca némții, ca să fie întru una cu dânșii asupra lui Dispot. Ce știind că némții unde slujăscu, cu direptate slujăsc domnu-său și nu pre lesne îi vor pleca, ci aflară să trimiță iscoade pre ascunsu, să nu știe némții, să să facă a să duce împotriva tătarilor, mai apoi întorcându-să, să aducă véste bună, cum tătarii s-au întorsu înapoi. Și cându fu a doao zi, făcură véste că s-au întorsu tătarii și pentru bucurie ziseră boierii să să veselească toți și cinstiră pre némți, până îi îmbătară și priste noapte îi uciseră pre toți.

De domniia lui Ștefan vodă Tomșea, 7071 (1563) avgust

Iară a doao zi dimineața, după sfatul ce sfătuisă boierii și uciseră pre acei némți ai lui Dispot vodă, cu toții rădicară domnu pre Tomșa hatmanul și-i puseră nume Ștefan vodă. Décii degrabu purcésiră spre Suceava, ca să încunjure cetatea, până nu prinde de véste Dispot vodă. Și daca sosiră la cetate, avându știre cum sosește și Vișnovețschii, puse strajă pre lângă cetate și încă de acéstea Dispot vodă nimica nu știia. Tomșa au ieșitu înaintea lui Vișnovețschii, la podu la Vercicani, pre Sirétiu.

(SIMION DASCĂLUL) Cronicariul Marțin Pașcovschii

Acolea tocmindu-și Tomșa oastea sa în doao polcuri, vrându să înșale pre cazaci, au pus un polcu de o parte de pod, altu polcu de altă parte de pod, dându-le învățătură într-acesta chip: daca să vor înșira cazacii la pod, atuncea să-i lovască fără véste de doao părți, cum s-au și tâmplatu. Însă mai nainte cu o zi au trimis Tomșa olăcari înaintea lui Vișnovețschii, dându-i véste cu înșelăciune cum mâine dimineață vor ieși boierii toți înainte-i, de i să vor închina și vor mérge cu toții asupra lui Dispot. De care lucru înțelegându Vișnovețschii această véste, cu mare bucurie au purces a doao

zi, așteptându să-i iasă boierii înainte, să i să închine. Unde mai apoi, cu mare înșălăciune s-au înșelat.

Simion Dascălul: Bielschi și Marțin Pașcovschii amândoi cronicarii leșăști scriu

Așteptând Tomșa pre Vișnovețschii cu oaste tocmită la pod, la Vercicani, iată au sosit și Vișnovețschii cu cazacii săi. Ci Vișnovețschii nu veniia ca la un răz boiu, ci ca la o domniie deșartă de stăpâni, cu puțini și încă el fiind bolnav de sănătate. Și acopierindu-i negura deodată, Tomșa cu oastea sa cea tocmită făr' véste i-au lovit, de i-au spart și i-au răsipit. Și pe mulți i-au prinsu vii, unora le-au tăiat urechile și i-au slobozit, pre alții dimpreună cu domnu său, Dumitrașco Vișnovețschii, i-au trimis la împărăție. Că Vișnovețschii neavând nădéjde de o poticală ca acéia și fiind negata, lovindu-i Tomșa fără véste, pierdu Vișnovețschii războiul și au dat dosul a fugi. Și văzându că nu va scăpa, că era slabu de boală, au intrat într-o căpiță de fân, la un sat la Botășani. Viindu un popă la fân, să-l încarce, l-au aflat ascunsu și l-au dus la Tomșa, de l-au închinatu. Mai apoi, precum s-au pomenitu mai sus, l-au trimis la împărăție dimpreună cu cumnatu-său, Pisatcenschii, de i-au închinat.

De moartea lui Dumitrașco Vișnovețschii

Aducându oamenii Tomșii pe Dumitrașco Vișnovețschii și pre cumnatu-său Pisatcenschii la împărăție, au dat peste oamenii lui Alixandru vodă, carii veniia să ia țara cu cărțile împăratului. Că împăratul auzindu de atâtea amestecături ce să fac în țară și să scoală unul preste altul, nu suferi, ci déde domniia iarăși lui Alixandru vodă Lăpușneanul, și scaunul cel dintăi. Așa daca timpinară ducându pre Dumitrașco și pe Pisacenschii la Țarigrad, îi luară din mâinile oamenilor Tomșii și-i trimiseră de i-au închinat de la Alexandru vodă, zicându că țara pohtéște pre dânsul și în nădéjdea lui au făcut slujba împăratului. Iară împăratul pre Vișno vețschii și pré Pisacenschii i-au pus în cârlige dispre Galata și acolo au trăit vii, pănă a treia zi, cu multe sudălmi și ocări spre Mehmet. Mai apoi turcii, ca într-o proșcă săgita într-înșii, de-i umplea de săgeți și așa s-au sfârșit viiața lor.

Cându au mersu Ștefan vodă Tomșa asupra domnului său, Dispot vodă

Ștefan vodă Tomșa, după izbândă cu noroc ce au bătut pre Vișnovețschii, de iznoavă s-au întorsu spre Suceava. Și strângându țara, au încunjurat cetatea unde era închis Dispot vodă și au apropiiat pușcile, de o bătiia. Într-acéia multă gâlceavă și hreamăt să auziia dinlontru, că Dispot prepuind de viclenie pe căpitanul pedestrașilor, anume Dervici Pătru, că s-au ajunsu cu Tomșa și va să-i dea cetatea, au scos sabiia și l-au omorât. Într-acéia slujitorii văzându năpastea și moartea căpitanului lor, mare zarvă făcură și întăi să ispitiia să omoară pre Dispot vodă, apoi să sfătuiră că vor zice că nu pentru căpitanul l-au omorât, ce au viclenit pre domnu-său și s-au lăcomit de au luat bani de la Tomșa vodă. Și așa rupseră sfat ca să trimiță să le jure Tomșa să fie ei slobozi, iară ei să-i deșchiză cetatea și să hălăduiască ei și de nume de viclenie să să curățască. Așa luundu adeverință de la Tomșa, au deșchis cetatea.

De moartea lui Dispot vodă eriticul

Dispot vodă, dacă văzu că l-au viclenitu toți boierii și l-au părăsit toți slujitorii și țara s-au rădicat asupra lui și ajutoriu de unde avea nădéjde, de la priietinul său, de la Laschii, nu-i vine, așa văzându pierirea lui sosită la capul său, îmbrăcatu domnéște au ieșit afară din cetate, mai sus de Suceava, la Aréni, unde era țara adunată și să închină Tomșii. Iară Tomșa cu multe cuvinte l-au mustrat, aducându-i aminte de multe lucruri fărădelége ce făciia, că nu numai țara pustiiește și biséricile dizbrăca, ce și de lége își râdea. Cu acéstea cuvinte mustrându-l Tomșa, l-au lovit cu buzduganul și décii toată oastea s-au lăsat la dânsul, unde acopierindu-l mulțimea, cu multe rane i-au pătrunsu trupul. Și așa au fost sfârșitul lui Dispot vodă, după ce au domnitu trei ani, noiemvrie. Décii s-au lăsat în pedestrime, de i-au tăiat și i-au snopit, unora le-au tăiat urechile și nasurile.

(SIMION DASCĂLUL) Cându au trimis Ștefan vodă Tomșa la Laschii voievoda Siraschii să să întoarcă înapoi. Marțin Pașcovschie cronicariul scrie:

Într-acéia vréme cându au pierit Dispot vodă la Suceava, iată sosise și Albrihtu Laschi voievoda Siraschi la țermurile Sirétiului, carile veniia întru ajutoriu lui Dispot vodă cu 14.000 de oameni, ci nimica nu i-au folosit, că cumu-ș suntu léșii de să gătează princet, pănă a veni Laschi să apere pre Dispot vodă, iară Tomșa au înșelat pre Dispot vodă, de i-au împărțit oastea și i-au omorât némții și décii au bătut pre Vișnovețschi, mai apoi i-au omorât și pre Dispot. Décii înțelegându Tomșa de venirea lui Laschi, au prinsu pre căpitanul némților celor pedestri, de i-au tăiat nasul și urechile și l-au dezbrăcat de haine și l-au trimis la Laschi, să-i spuie că au pierit Dispot vodă, iar el de va mai veni, cum au pățit Vișnovețschi, așa va păți și el și cum au pățit oamenii lui Dispot, așa vor păți oamenii lui, că țara nu este fără cap, cumu-i pare lui. Iar de-i este voia să-i fie oamenii fără nas și fără urechi, cumu-i acel neamțu el să vie. Acéstea toate daca le-au spus neamțul lui Laschi, au intrebat sfat de porușnicii săi, cum va face. Ci porușnicii i-au zis lui că, daca au pierit Dispot vodă, pentru carile mergea ei să-l apere, și chieltuiala lui Laschi au pierit: "N-avem noi ce căuta, să umblăm pe la Suceava, ci să ne întoarcem înapoi". Însă nu-și putură afla cale curată să să întoarcă, pre urmă pre unde venise să temea de vicleșug, să nu le iasă înainte oamenii Tomșii, să pață mai rău decâtu Vișnovețschii. Pre la Codrul Cozminului să temea să treacă de țărani, înțelegându de dânșii, să nu săciuiască pădurea asupra lor, să pață mai rău decât Albert craiu. Mai apoi ș-au aflatu cale, să să întoarcă pre urmă, pre unde au venit. Socotiră de vor și ieși vrăjmașii lor înainte, să vor apăra din sinéțe și să vor sprijini din arme și vor hălădui. Carii daca s-au întorsu înapoi, pre multe lucruri le făcea țăranii năvală cu îmblăcie și cu coase. Ci nimica nu le-au stricat, intregi au hălăduit în țara sa, numai unul dintr-înșii au pierit. Această dobândă au făcut Laschi de la Dispot vodă, pentru mult bine ce-i făcuse și-l așezase la domnie.

Războiul lui Ștefan vodă Tomșa, cându s-au bătut cu Mircea vodă, domnul muntenescu, la Milcov, vă leatul 7072 (1564)

Într-acéia vréme Mircea vodă, domnul muntenescu, înțelegându de atâta amestecături ce să făcea intre domnii Moldovei, gândi ca să să ispitească să apuce țara, să fie suptu ascultarea sa, socotindu că pre lesne o va dobândi, pentru împărechiierea ce era intre călărași și intre pedestrași, alta și pentru supărarea țării ce făcuse Dispot vodă. Gândi că fiindu slăbită

de răotăți, nu va avea cine să-i stea împotrivă, alta că și domniia Tomșiei este neașezată, că steag de la împărăție încă nu-i venise. Așa Mircea vodă cu toată oastea sa s-au pornit asupra Tomșii. Ci Tomșa prinzându de véste, de sârgu s-au gătit și i-au ieșit înainte la Milcov și dându războiu, au bătut pre Mircea vodă și décii s-au întorsu la Ieși.

De această povéste ce au bătut Tomșa spre Mircea vodă, cronicariul cel leșesc nu scrie, ce-n létopisețul acestu moldovenescu să află această povéste.

A doa domnie a lui Alixandru vodă Lăpușneanul, carile apoi au tăiat 47 de boieri, 7072 (1564)

Într-acéia vréme înțelegându sultan Suleiman împăratul turcescu de atâta amestecături ce să fac în Țara Moldovei și să scoală unii spre alții, nu suferi, ci déde domniia iarăși lui Alixandru vodă Lăpușneanul. Iară Ștefan vodă, daca omorî pre Dispot vodă la Suceava și bătu pre Mircea vodă la Milcov, să întoarse la Iași și gătind ca să trimiță boieri și oameni de țară la împăratul, să-i ceaie steag, veniră-i olăcarii de-i déde de domniie véste, cum este dată lui Alixandru vodă și el au venit la Brăilă și să gătéște ca să intre în țară. Înțelegându dé aceasta, Ștefan Tomșa vodă să sfătui cu boierii săi ce vor face și aflară ca să trimiță să margă la Alixandru vodă oameni jurați de la țară, să-i spuie că țara nu-l va, nici-l iubescu și de acolo să treacă la împărăție și pănă nu le va veni răspunsul, să nu-l lase pe Alixandru vodă ca să intre în țară.

Deaca au mersu solii Tomșii și i-au spus, zic să le fie zis Alixandru vodă: „De nu mă vor, eu îi voiu pre ei și de nu mă iubescu, eu îi iubescu pre dânșii și tot voiu mérge, ori cu voie, ori fără voie". Décii pre soli i-au oprit și au trimis hochimurile împăratului la tătari, de au acopierit țara ca un roiu, prădându și arzându. De altă parte el au intrat cu turcii și cu oastea ce au avut lângă sine. Văzându Tomșa vodă că împotriva acei puteri nu va putea sta, cu sfétnicii săi, cu Moțoc vornicul și Véveriță postélnicul și cu Spanciog spătar, au trecut în Țara Leșască și s-au așezat la Liov, după ce au domnitu 5 săptămâni.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la un létopisețu sârbescu scrie păn' la patru luni că au fostu domniia lui.

După ce s-au așezat Alixandru vodă al doilea rându la scaun și de moartea lui Ștefan vodă Tomșa

Alixandru vodă Lăpușneanul, daca au dobândit scaunul său la Iași și s-au așezat al doilea rând la domnie, scos-au ceaușu împărătescu pre un turc mare, de au trimis cu pâră la craiul leșescu, pohtindu pre viclénii săi, pre Tomșa și pre soțiile lui. Craiul pentru pacea ce avea cu turcul, a doao și pentru multă pâră ce-l părâia léșii pentru moartea lui Vișnovețschi și pentru sluțiia a mulți ce făcuse, au trimis pre sluga sa, pre Crasițschii la Liov, de i-au tăiatu capul Tomșii și lui Moțoc, vornicul și lui Spanciog spătariul și lui Véveriță postélnicul, pre carii i-au îngropat afară din târgu, la mănăstirea lui sfeti Onofrie. Și așa au fost sfârșitul Tomșei.

Cându au omorât Alixandru vodă 47 de boieri

Alexandru vodă daca s-au curățit de toată grijă denafară și au adus pre doamna să Roxanda și pre fii săi din Țara Muntenească, au vrut să să curățască și de vrăjmașii săi cei din casă, pre carii prepusése el că pentru vicleșugul lor au fost scos din domnie ș-au învățatu cu taină într-o zi lefecii săi, pe carii au avut streini, de i-au supus în curte cea domnească, în Iași. Și i-au chiematu pre obicéiul boierilor la curte, carii făr nici o grijă și de primejdie ca acéia negândindu-să, daca au intrat în curte, slujitorii, după învățătură ce au avut, închis-au poarta și ca niște lupi într-o turmă făr' de nici un păstor, au intrat într-înșii, de-i snopiia și-i junghiia, nu numai boierii, ce și slujitorii. Nici alegea pre cei vinovați, ci unul ca altul îi puneau suptu sabie, cădea mulțime, dipre zăbréle săriia afară, de-și frângiia picioarile. Și au pierit atuncea 47 de boieri, fără altă curte, ce nu s-au băgat în samă. Și așa după atâta nedumnezeire, îi păriia că ș-au răscumpărat inima.

Nacazanie, adecă învățătură și certare celor mari și puternici

Pre Moldova este acest obicéiu de pier făr' de număr, făr' de judecată, făr' de leac de vină, însăș păraște, însăși umple légea și de acesta noroc

Moldova nu scapă, că mai mulți suntu de le este drag a vărsa sânge nevinovat. Apoi zicu și dau vina lăcuitorilor că suntu vicléni. Dară cui nu este urât a muri, cine n-ar pofti să viețuiască ? Place-le lor viața, alții încă nu o ar lepăda; crezu, mai bine pentru dragostea decât de frică să-i slujască. Iani, de s-ar învăța cei mari de pre niște muște fără minte, cumu-ș țin domniia, cum este albina, că toate-și apără cășcioara și hrana lor cu acile și cu veninul său. Iară domnul lor, ce să chiiamă matca, pre niminea nu vatămă, ci toate de învățătura ei ascultă. Mai bine ar fi pentru blândéțe să-l asculte și să-l iubască și cu dragoste să-l slujască, decât de frică și de groază să i se pléce. Că cela ce-i este voia să să teamă atâta norod di un om, trebuiește și el să să teamă de toți, că tot vărsătoriul de sânge de frică face să-i ia spaima și să să teamă toți de dânsul, ci ar putea face cu blândéțe. Ci de acéstea destulu-i.

Când au răsipit Alexandru vodă cetățile din Țara Moldovei

Alixandru vodă vrându să intre în voia turcilor, precum să făgăduisă înaintea împăratului că va răsipi toate citățile din Țara Moldovei, numai să-i dea domniia, văzându împăratul atâta amestecături ce să făcea în țară, gândi ca să slăbească țara din temelie, să nu să afle apărături și lăsă cuvântu că cine va răsipi cetățile din Țara Moldovei, aceluia va da domniia. Deci Alixandru vodă făcându pre cuvântul împăratului, umplându toate cetățile de lémne, le-au aprinsu de au arsu și s-au răsipit, numai Hotinul l-au lăsat, ca să-i fie apărătură dispre leași.

Învățătură și certare

De acesta lucru cunoaștem că nici un bine nu au făcut țărâi, că vasul cel fără de fund, măcară câtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poți umpléa, așa și turcul, de ce dai mai mult, de acéia îți face mai multă nevoie, că el darul îl scrie obicină, mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ți caută ca să-i dai.

Vă leato 7073 (1564) septevrie 23, Theofan ucenicul lui Macarie, ce era din tineréțe episcop, l-au pus Alixandru vodă mitropolit la Suceava.

7074 (1565) iunie, într-acest an s-au rădicat din Țara Ungurească asupra lui Alixandru vodă un Ștefan pe poreclă Mâzgă cu mulți haiduci de s-au fost făcând os de domnu, strângându și păstori și altă adunătură, au intrat în țară smomindu pe oameni, ca să i se închine și să-l ducă la domnie. Ci Alixandru vodă daca au înțeles, au trimis împotriva lui slujitorii săi, carii l-au timpinat mai din sus de Cetate Neamțului și dându-i războiu, l-au bătut și oamenii i-au răsipit, iară pe carii i-au prinsu vii, le-au tăiat nasul și urechile, iară el au scăpat prin munți, pedestru.

De moartea lui Suleiman împăratul turcescu, 7075 (1566) septevrie 26

Suleiman împăratul turcescu s-au rădicat cu mulțime de oaste și s-au dus asupra némților în anii 7075, iar de la Hristos 1566 și multă pradă au făcut. Mai apoi fiind acolo apucat de boală, au murit, după ce au împărățit 44 de ani.

(AXINTE URICARIUL)

Iară la hronograful grecescu scrie că au împărățit 47 de ani și este mai de crezut.

Și după moartea lui au stătut împărat fiiu său sultan Selim.

De moartea lui Alixandru vodă Lăpușneanul, 7076 (1568)

Alixandru vodă căzu în boală grea și-și cunoscu moartea și chiemă episcopii și boierii și toată curtea, de i-au învățat înaintea morții și le-au arătat moșan pre fiiu-său Bogdan vodă, ca să-l puie pre urma lui la domnie. Iar el, daca au umplut treisprăzéce ani i pol a domniei sale, și cei dintăi și cei de apoi, au răposat.

Zic unii că și moartea lui Alixandru vodă au fost cu înșălăciune, că el mai nainte de moartea lui, văzându-să în boală grea ce zăcuse și neavându nădéjde de a mai firea viu, au lăsatu cuvântu episcopilor și boierilor, de-l vor vedea că este spre moarte, iară ei să-l că lugărească. Décii văzându-l ei leșinându și mai multu mort decât viu, după cuvântul lui, l-au călugărit și i-

au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, daca s-au trezit și s-au văzut călugăr, zic să fie zis că de să va scula, vă popi și el pre unii. Mai apoi episcopii și boierii înțelegându acestu cuvântu și mai cu denadinsul Roxanda, doamnă-sa, temându-să de un cuvântu ca acesta, carile era de a-l și créderea, știind câtă groază și moarte făcusă mai nainte în boierii săi, temândusă doamnă-sa să nu pață mai rău decâtu alții, l-au otrăvit și au murit. Și cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, Slatina, ce este de dânsul zidită.

Acestu Alixandru vodă, zic cum că au fost scoțându ochii oamenilor și pre mulți au sluțit în domniia lui.

De domniia lui Bogdan vodă ficiorul lui Alixandru vodă Lăpușnéanul, 7076 (1568) mart

După moartea lui Alixandru vodă, fiind cocon brudiu Bogdan vodă, de 15 ani, cu toții l-au rădicat domn. Lucrurile țării le otcârmuia mumă-sa, Roxanda, că era o fămée destoinică, înțeleaptă, cu dumnezeire, milostivă și la toate bunătățile plecată. Și au domnit cu fiiu-său dinpreună, doi ani și noao luni și asuprind-o boala, au mersu și ia pe urma moșilor săi, în anii 7078 (1570) noiemvrie 12, și s-au îngropat în mănăstirea Slatinii, unde și domnu-său Alixandru vodă.

Cându au clevetit pre Bogdan vodă vrăjmașii săi la împărăție, de l-au mazilit împăratul

Daca muri Roxanda doamna lui Alixandru vodă și rămasă domniia pre fiiu-său Bogdan vodă sângur, el cumu-ș era blându și cucérnic așa tuturora arăta direptate, de să vedea că nimica nu s-au dipărtat de obicéiul tătâne-său. Nici de carte era prost, la călărie sprinten, cu sulița la halca nu pre lesne vrea avea protivnic, a săgita din arc tare nu putea fi mai bine. Numai ce era mai di treabă domnii lipsiia, că nu cerca bătrânii la sfat, ci de la acei tineri din casă lua învățătură, iubiia glumile și măscăriile și jocuri copilărești. Mai apoi lipi de sine léși de-i era și de sfat și de a bate halcao cu sulița, răsipind avérea domnească. Deprinzându den zi în zi așa, năpusti trebile țărâi, că pre cât îl iubiia întâi, pre atâta îl urâsă apoi. Mai pre urmă acéste lucruri cu hulă trăgându-să la urechile vrăjmașilor la împărăție, nu

cum era, ci mai pre sus le adăogea. Intrându în urechile svétnicilor împărătești, aflându vréme și ei să-și umple pungile, dat-au știre împăratului. De care lucru mai cu deadinsul daca au înțeles împăratul de niște cuvinte ca acéstea, au socotit să-l scoață și au trimis la Rodos, de au adus pre Ion vodă, carile era de minte ascuțit, de cuvântu gata și să vediia că-i harnic, nu numai de domnie, ce și altor țări să fie cap mai mare.

De domniia lui Ion vodă, ce-i zic Armeanul, carile mai apoi turcii l-au rupt cu doao cămile, 7078 (1570)

Acest Ion vodă unii zic că au fost ficior de armean, alții zic că au fost ficior unui Ștefan vodă.

(AXINTE URICARIUL)

Așa să află el scris la uricile lui.

(SIMION DASCĂLUL)

Iară Marțin Pașcovschii cronicariul leșescu scrie că au fost acest Ion vodă din Mazoviia, din Țara Leșască.

Iar cu adevărat nu să știe, nici-l arată al cui ficior este. Într-acéia vréme, Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman împăratul turcescu, înțelegându de Bogdan vodă că s-au împrietenit cu léșii și va să-și mărite surorile dupre léși și el încă va să ia fată de leah, socoti să nu să cumva lépede dispre dânsul și să să lipască spre acéia parte și să închine țara, mai apoi să nu aibă mai multă gâlceavă cu léșii. Ci mai cu deadinsul socoti să mazilească pre Bogdan vodă și au trimis de au adus pre Ioan vodă de la Rodos și i-au dat domniia la Moldova.

Carile daca au luat steag de la împărăție, au purces spre țară cu oaste turcească. Iar Bogdan vodă, daca au înțeles de venirea lui Ion vodă, îndată au trimis la boieri în Țara Leșască, pre care și-i făcusă priietini, ca să-i trimiță oaste, să nu lase pre vrăjmașul său să intre în țară. Și de nu vrea fi pripit și Ioan vodă cu oastea turcească și tătărască, nu pre lesne s-ar fi așăzat

la domnie, că pănă a veni ajutoriul leșescu, Ioan vodă au căzut cu oaste în țară. Iar Bogdan vodă văzându că-l împresoară vrăjmașul său, i-au dat cale și s-au dus la Hotin.

Iară Ion vodă pre postul cel mare au venit în Iași și au șăzut în scaun în luna lui martie, în anii 7080 (1572). Și arătându-să groaznic ca să-i ia spaima toți, nu de alta să apuca, ci de cazne groaznice și vărsări de sânge și tăie pre Ionașco Zbiera în zioa de Paște și multe cazne făciia.

Războiul lui Ion vodă cu Bogdan vodă

Ion vodă știind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme, ci strânge oaste împotriva lui, strâns-au și el țara și oaste turcească încă avea. Iar Bogdan vodă au tras ajutoriu din Țara Léșască, că mulți priieteni avea, că și cumnați își făcusă, că o soră o dideasă după Panevschii, alta o tocmisă după Zborovschii și el încă tocmisă să ia fata lui Tarlo, de nu ar hi schimbatu-să norocul. Și așa daca au dobânditu la vreo 2.000 de léși și Mielițschii hatmanul venise cu capul său, de era oaste pre mâna lui și Sinavschii voievod rusescu și alții, ș-au trimis de au intrat în țară și s-au lăsat spre Prut. De acolo au trimis de au adus pușcile de la Hotin și s-au pogorât la Ștefănești. Acolo au prinsu de véste că și straja lui Ion vodă nu este departe și au trimis o samă de dânșii înainte să vază, carii au dat la Prut spre moldovéni. Ei după învățătură ce au avut, războiu n-au dat, ci au trecut Prutul pre de céia parte și s-au lăsat în jos, de mergea moldovénii de pe ceasta parte de Prut, léșii pe de céia parte. A doao zi și de harțu s-au ispitit. Ce moldovénii tot s-au dat înapoi spre teméiu, unde era cu turcii launloc strânși. Și apropiindu-să spre Iași, s-au arătat oastea toată a lui Ion vodă și era vréme atuncea joi după Rusalii. Văzându Mielițschii hatmanul atâta mulțime de oaste nainte, să făciia într-o zi a cerca vadul la Prut, să treacă spre oastea lui Ion vodă. Și daca au înserat, s-au întorsu înapoi. A doao zi, daca au dat moldovénii că léșii au dat dos a fugi, s-au lăsat după dânșii a-i goni. Și daca i-au ajunsu, în multe locuri s-au bătut și mulți au pierit de îmbe părțile și din moldovéni și din léși. Iară a-i răsipi nu i-a putut. Mai apoi cu toată nevoința au silit să-i spargă și nu i-au putut, nici la trecătoare, nici la Nistru suptu cetate nimica nu le-au putut strica, că cetatea fiind pre mâna lor, pre dânșii îi rășchira, iară pre sine să apăra. Acolo le venise léșilor într-ajutor Iazlovețschii hatmanul cu 800 de oameni, ci i-au întâmpinat la

trecătoare. Ci văzându că nu le-au slujit norocul, s-au lăsat atuncea ca să să găteaze mai bine pre altă dată. Ci Bogdan vodă, bolnăvind de ochi, de nu gândiia de domnie, ci de nevoia sa, s-au tras la Moscu, unde și moarte i s-au prilejit acolo. Toată domniia lui Bogdan vodă au fost un an și trei luni, fără cât au mai domnit și cu mumă-sa, doamna Roxanda.

(SIMION DASCĂLUL)

Această poveste ce scrie mai sus, că au venit léșii cu oaste asupra lui Ion vodă, scrie mai deșchis și de ajunsu Marțin Pașcovschii cronicarul leșăscu, însă noi n-am vrut să însemnăm aicea, iară cui va tribui să știe mai cu adevărat, acolo sa citească și va afla.

Cându s-au așezat Ion vodă la scaun

Ion vodă, după izbândă cu noroc ce goni pre vrăjmașii săi din țară, să așeză la domnie, carele dintăi la toate era pre voia țărâi, iară mai apoi pre toți i-au covârșit cu vrăjmășiia lui și cu morți groaznice ce făciia. Și vrându să ia agonisita tuturora, nu cu alt meșteșug, ci cu vărsare de sânge și din zi în zi izvodiia féliuri de munci noao. Băgat-au în foc de viu pre vlădica Gheorghie, de au arsu, dându-i vină de sodomie, auzind că are strânsură de avuție. Mitropolitul Theofan n-ar fi ieșit intreg de dânsul, de nu ar fi fugit prin munți de groaza lui. Temnițile pline de călugări. Și îngropă de vii pre Véveriță și pre popa Cozma și pre Molodețu călugărul, iar din boieri și din cei de cinste sabiia lui nu mai știia și cu toate féliurile de morți îi omoriia. Și asta socotiia că niminea n-au fostu mai destoinic decât dânsul. De lége își râdiia, că în postul cel mare s-au însurat și alte călcături de lége multe făciia.

Cându au venit véste lui Ion vodă că l-au mazilit împăratul și au dat domniia lui Pătru vodă Schiopul și când s-au sfătuit Ion vodă cu țara să să rădice asupra turcilor, 7081 (1573)

Într-acéle belituri și morți groaznice fără dumnezeire ce făciia Ion vodă în domniia sa și nimica nu-și aducea aminte, cum va veni la cea de apoi, iată i-au venit véste că l-au mazilit împăratul și domniia este dată lui Pătru

vodă Șchiiopul. Acestu Pătru vodă era din Țara Muntenească, ficior Mircii vodă și nepot de soră Mihnii vodă.

Ion vodă, daca să văzu înstreinat de mila stăpânu-său, împăratului turcescu, gândi ca să ție țara cu sabiia și de sârgu trimisă la cazaci, de i-au poftitu să vie cu leafă într-ajutor.

Și strângându țara, cătră carei să ruga cu multe cuvinte blânde, ca să le poată întoarce inimile spre dânsul și arăta nesațiul turcescu și lăcomiia lor (că a lui nu o vedea), zicându că turcii toate schimburile le fac pentru mâzda, de-i îngreuiază ca să-i sărăcească și să-i slăbească. Și le arăta cum poate de lesne să dipărteaze mâna turcului de pe dânșii, de vor vrea și ei, că pre léși îi are spre sine plecați, cazacii s-au făgăduit că cât le va da știre, vor veni, la carii au trimis, cărora nu le pot sta înainte niciodată turcii, ci numai țara îi lipséște, că de să vor pleca și ei să fie întru una, nici oaste nu vor trimite, ci vor face țărâi pre voie. Iară dispre sine, să nu-l știe ca pre un vrăjmașu, ci ca pre un părinte să-l ție, iară de au făcut cuiva și înaljosul, tot pentru turci au făcut, să le intre în voie și să-i umple și nu i-au putut sătura. De care lucru, pre cât l-au cunoscut de rău, să-l cunoască mai mult spre folosul lor. Așa Ion vodă umplându pre toți cu nădéjde, cu glas mare strigară că lângă dânsul vor pieri, cum s-au și tâmplat.

Cându s-au gătit Ion vodă cu oaste să iasă înaintea turcilor Ion vodă, daca au luat credința țării, să gătiia de războiu și în toată țara trimisă în grab, să iasă toți la oaste. Trimisă și la Henric craiul leșăscu, pohtindu-l să-i dea oaste într-ajutor, ci de acolo nu s-au folosit. Craiul s-au mântuit cum că cu turcul are legătură țara lor, mai mult de 100 de ani și stă neclătită. Iară cazacii, cumu-și suntu ei gata de a să amestecarea la toate, neintrebându, s-au strânsu 1.200 de oameni și au venit și la Ion vodă. Pre carii văzându-i Ion vodă, nu într-alt chip, ci ca când ar fi văzut îngerul din cer cu véste bună și de izbândă pogorât și cu multe daruri pe capitile, cine era, i-au dăruit.

Cându au bătut straja lui Ion vodă pre straja lui Pătru vodă și a lui Alixandru vodă

Ion vodă daca ș-au strânsu oastea toată și s-au bulucit la un loc toți, iată i-au venit véste cum Pătru vodă și cu Alixandru vodă au intrat în țară cu

mulți oameni și de la Țara Ungurească și munténii și turcii. Așa au ales Ion vodă cap dintre cazaci pre Sfirciovschii cu câțiva cazaci și cu o samă de oaste de țară cu Dumbravă vornicul și i-au trimis înainte, de strajă, să vază cu ochii. Și el cu altă oaste au purces după dânșii. Iar Sfirciovschi și cu Dumbravă vornicul cu acea samă de oameni au nemerit 400 de oameni, straja lui Pătru vodă și fără véste i-au încunjurat și i-au prinsu pe toți.

Războiul dintăi, cându au bătut Ion vodă pe Pătru vodă Schiopul

Sfirciovschi și cu Dumbravă vornicul, daca au biruit acea strajă și au prinsu de véste cum Pătru vodă nimica nu știe de oastea lui Ion vodă, îndată au răpezit oameni de țară, să dea știre lui Ion vodă, să sârguiască să-i lovască fără véste, că are vréme, de-i este voia să-i bată. Și i-au dat știre cum este oaste foarte multă. Înțelegându aceasta Ion vodă, cum au putut mai tare au sârguit. Și daca s-au împreunat toți, împărțindu-să în trei polcuri, i-au lovit cându ei dormiia fără grijă. Așa nimini de nimica nu să putea apuca, fiind dezbrăcați și fără cai, căci caii le era slobozi la păjune în nădéjdea strejii. Așa împresurându-i fără véste și multă moarte făcând într-înșii, birui Ion vodă. Iară domnii amândoi de-abiia au scăpat, lăsând tot în tabără și au hălăduit numai cu trupurile la Brăila.

Cându au prădat Ion vodă Țara Muntenească și au pus acolo domnu pre Vintilă vodă

Ion vodă, daca au bătut pre Pătru vodă Șchiopul și pe Alixandru vodă, s-au lăsat în goană după dânșii și au slobozit oastea în pradă, de au jăcuit Țara Muntenească mai mult di jumătate. Și puse domnu în Țara Muntenească pre Vintilă vodă și el s-au întorsu înapoi.

Când au arsu târgul Brăila Ion vodă

Daca s-au întorsu oastea lui Ion vodă din pradă de la Țara Muntenească, apucatu-s-au de Brăila, de au ars târgul cu totul, numai cetatea au rămas. Și gătindu-să ca să bată cetatea, să o ia, ci nu-i era greu a o lua, de nu-i vrea fi venit véste dindărăt, cum tătarii au intrat în țară. Ci lăsându céle streine, s-au întorsu la ale sale, ca să le apére.

Al doilea războiu, cându au bătut Ion vodă pre oastea turcească și tătărască

Înțelegându Ion vodă că turcii și tătarii de iznoavă s-au rădicat asupra lui, îndată au răpezit, cum mai degrab să să bulucească oastea di pre unde au fost rășchirată, dându-le știre că turcii de pre la cetăți și tătarii din Bugeac să strânsése. Pre carii daca i-au lovit Ion vodă cu oastea sa și pre aceia pre lesne i-au spart.

Cându au arsu Ion vodă Tighina și Cetatea Albă

Ion vodă, văzându atâta supărare dispre turci, umplându-să de mânie, cu foc au arsu Tighina și Cetatea Albă și multă pradă au făcut și mulți robi și plean au scos. Décii Ion vodă, curățindu-să de vrăjmașii săi, au dat țărâi puținea odihnă, să să răsufle. Iar cazacii nu să leniia, ci câmpii Bugeacului pururea cerca și multă pradă făciia.

Al treilea războiu, cându au bătut oastea lui Ion vodă pre o samă de oaste turcească

Călcându cazacii câmpii Bugeacului și multă pradă făcându, au dat spre o samă de oaste turcească, ce să strânsése și mergea să lovască pre Ioan vodă fără véste. Și de sârgu au trimis cazacii la Ion vodă, de au cerșut să le trimiță ajutoriu, ca să dea războiu acelor turci. Și daca le-au trimis, pre lesne i-au biruit și i-au răsipit cu ajutoriul proaspăt. Că pănă a veni ajutoriul de la Ion vodă, aproape au fostu cazacii să piarză războiul de mulțimea turcilor. Ci apoi moldovénii proaspeți și odihniți, dându războiu vitejește, pre lesne i-au spart.

Al patrulea râzboiu cându s-au bătut Ion vodă cu turcii la Cahul, unde i s-au prilejit moarte, și groaznică, nu ca altor creștini, 7082 (1574), iunie

Auzind împăratul turcescu, sultan Selim, de semețiia lui Ion vodă și câtă pagubă i-au făcut, au gândit ca să stropșască toată Țara Moldovei și pre hainul său, pre Ion vodă, să-l prinză. Și degrabu trimisă în toate părțile, la

toți sangeagii, să să găteaze de oaste și să treacă Dunărea asupra lui Ion vodă. Iară Ion vodă, daca au înțeles, cu oastea sa, cu toată, s-au pornit și au supus oastea sa suptu Tighina și au trimis o samă de oaste cu Ieremiia pârcălabul de Hotin, ca să apere trecătoarea turcilor, să nu treacă Dunărea. Ci nevoie este a opri cei puțini pre cei mulți și cei slabi pre acei tari, că trecându întăi pușcile cu inicérii și cu pedestrimea, să apere vasile, aciiași și oastea toată au sosit. Văzându Ieremiia pârcălabul că nu-i poate opri, s-au întorsu și de sârgu au dat știre lui Ion vodă. Ci Ion vodă altă zăbavă n-au făcut, ci îndată au purces spre oastea turceasca. Însă întăi au trimis spre Sfirciovschii cu o samă de cazaci și cu 6.000 de oameni de țară, să poată prinde limbă. Și fără zăbavă au dat pre oastea turcească, unde nu era mai puțini decât oastea moldovenească și dându-i războiu, au fugit turcii. Nici altă limbă n-au putut prinde, fără numai un turc rău rănit, de n-au putut nimica dintr-însul să înțeleagă. Décii sângur Ion vodă cu vro 600 de oameni s-au lipit la baltă, la Cahul, unde era oastea turcească și s-au suit într-un piscu de deal, să poată cunoaște câtă samă de oaste va fi de cea turcească, ci nimica n-au cunoscut, că oastea era pre văi, de nu să vedea, numai străjile în patru locuri au văzut. Și décii s-au întorsu Ion vodă la tabără.

Și acolo o samă de boieri cei mari, anume vornicul Murgul cel mare și Bilăi vornicul cel mare și Slăvilă hatmanul, văzându atâta putére de oastea turcească ce venise cu Pătru vodă, temându-să ca să nu cază în preajma vrăjmașului său, au părăsit pre Ion vodă și au fugit la turci, de s-au închinat lui Pătru vodă.

Cându s-au lovit ostile

Décii Ion vodă au împărțit oastea sa în 30 de polcuri și la tot polcul au dat câte o pușcă, era și 80 de pușci hușnițe. Iară toată oastea lui era 30.000, fără prostime și adunătură ce era pre lângă Ion vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldovéni să să fie închinat la turci și turcii i-au pus în frunte, de s-au oprit focul într-înșii, de au pierit cu totul. Décii cazacii cu focul, moldovénii cu fușturile arunca turcii, de nu să știia ce vor face. Văzându turcii pre moldovéni că vor să moară, decât să nu biruiască, cu multe meșterșuguri au nevoit să-i amăgească pre moldovéni, să-i ducă asupra pușcilor. Ci văzându moldovénii meșterșugurile lor, nu-i goniia mult, ce numai pănă da dos, că vediia că fuga lor este cu înșălăciune, că de

mulțimea lor tot locul acopierisă. Décii lăsându turcii partea dispre cazaci, cu toată putérea s-au întorsu spre moldovéni și pușcile toate le sloboziia întrânșii. Ci moldovénii așa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbândească. Și multă moarte s-au făcut intre amândoao părțile, că nu era loc a călca pre pământu, ci pre trupuri de om. Așa mai apoi să bătiia de aproape, cât și mâinile le obosisă și armile scăpa. Acela praf să făcusă, cât nu sa cunoștiia care de care-i este, de săneațe și di trăsnetul pușcilor nu să auziia dispre amândoao părțile, nici pușcașii nu mai știia în cine dau.

Décii Ion vodă au îndireptat pre ai săi dinapoia pușcilor, să să odihnească puținel și turcii așijderea. Așa stându și privind unii la alții, au dat o ploaie mare, de li s-au muiat praful. Ci nu au fost moldovénilor nici o îndemână, că pușcile li s-au muiat, de unde avea ajutor mare s-au scăpat. Ci de-a mână le-au căutat a să bate și nu putea să sprijinească de mulțimea turcilor. Mai apoi oastea tătărască proaspătă i-au lovit de le-au căutat a da dos și tătarii a-i goni și a-i arunca. Numai pedéstrimea și oastea cea di strânsură au rămas și 300 de cazaci. Ce fiind și turcii osteniți, nu năvăliia.

Așa scăpându-să de oastea cea călărășască, Ion vodă ș-au dat glas cu cazacii, să să pédéstrească toți, că pedestrimea moldovenească, ce era adunați în dobândă decât pre leafă, era aproape de 20.000 de oameni. Și năvălind cu dânșii însuși Ion vodă, au luat pușci ușoară de la turci și legându tabăra, s-au dus înapoi și s-au tras înapoi, la un sat, la Roșcani, de s-au îngropat, unde mare nevoie avea de apă. Iar turcii, daca s-au strânsu cu toții, cu cei de la goană, i-au încunjurat, mai nainte de apusul soarelui și toată noaptea i-au străjuit, să nu iasă dintr-acela loc. Daca s-au făcut zioă, cu toate pușcile au început a bate într-înșii, ci nimica nu le strica, că să îngropasă bine în șanțuri, unde trei zile s-au apărat.

Văzându Ion vodă că flămânzescu și mor de séte și praful încă îl împuținasă, să fugă să scape, loc nu era, doară să zboare, că coprinsése turcii tot locul, gândi ca doară cu blândețe și cu jurământu făcându cu turcii, doară să va scoate de la moarte. Începu a trimite la dânșii că să va închina, de vor trimite un om ca acela ca să-i jure lui, de ce va pohti el, că-i va face pre voie. Turcii bucuroși fură la una ca acéia, decât arme și cu sânge, mai bine cu înșălăciune să-l dobândească. Așa décii trimiseră la Ion vodă, de-i jurară pre pofta lui, ca să-l ducă viu la împăratul, pre cazaci să-i lase

neatinși, să să ducă de unde au venit, iară de acéialaltă adunătură să-i slăboază volnici, să să ducă la casile lor, că nu va fi paguba lui, ce a împăratului, căci suntu robi împărătești.

De moartea lui Ion vodă

Văzându Ion vodă tocmala și făgăduința mare și jurământul tare de la turci că-i vor face pre voie de toate câte scrie mai sus, cum au pohtit el, s-au gătitu să meargă la pașa, în tabăra turcească și au împărțit tot al său ce au avut intre cazaci și di către toți s-au luat iertăciune și însuș al treilea la tabăra turcească au mersu. Acolo, daca l-au dobânditu, cu multă mânie l-au mustrat și l-au dat de viu, de l-au legat de coadile a doao cămile și l-au slobozit prin tabără di l-au fărămat (atuncea zic să fie zis Ion vodă: "Caută că eu multe féliuri de morți groaznice am făcut, iară aceasta moarte n-am știut să o fiu făcut"). Mai apoi s-au lăsat la céialaltă spuză, de i-au snopit și i-au sfărămat. Văzându cazacii spre ce stă lucrul și viiața lor, au silit să intre iară în șanțuri, ci n-au putut, căci coprinsése turcii. Ci văzându așa, au intrat în tabără și în grămada turcească, tăindu și oborându, de au pierit pănă într-unul. Așa au fostu sfârșitul lui Ion vodă. Acest Ion vodă au domnit trei ani.

De prada tătarilor

Iară daca au pierit Ion vodă, tătarii s-au lăsat în pradă piste toată țara, de au robit, de n-au fost niciodată mai mare pustietate în țară decât atuncea, că pre toți i-au coprinsu făr' grijă pre la casile lor, unde pănă astăzi intre Prut și intre Nistru au rămas pustiitate, de nu s-au mai discălicat oameni.

De domniia lui Pătru vodă Schiopul, ficiorul Mircii vodă, 7082 (1574) iunie 25 dni

Turcii deaca ș-au dostoit inimile sale și omorâră pre Ion vodă, déderă domniia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Șchiopul și ei s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au trimis pre Bilăi vornicul de prinse scaunul Sucévii și déde véste de pace și de domnu tânăr și scoasă băjăniile pre acasă. Iară Pătru vodă în luna lui iunie 25 de zile au șăzut în scaun și pre toți i-a tras către sine.

Vă leato 7083 (1575) dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit, carile au împărățit 8 ani și 6 luni și au fostu băutor de vin, iară strașnic la războaie. Și pre urma lui stătu împărat sultan Amurat.

(AXINTE URICARIUL)

Iară în anii 7084 (1576) sultan Amurat trimis-au multe întunérice de oști turcești, de au trecut marea și s-au oștit asupra Vavilonului, care este la răsărit și vârtoase războaie au făcut cu haldei, ce să numescu acum cazâlbași și multă vréme s-au luptat cu dânșii și nimica nu au isprăvit și mulți turci fără samă au pierit. Vă leato 7085(1577) aprilie 15 răposat-au Alixandru vodă domnul muntenescu, fratile lui Pătru vodă Șchiopul și l-au astrucat în mănăstirea Ostrovul aproape de București, ce este zidită de dânsul, carile au domnit 9 ani și o lună și au rămas domniia Mihnii vodă, fiiu-său. Într-acesta an s-au arătat în văzduh stea cu coadă sau cumu-i zic unii cometha, noiembrie.

De Ivan Potcoavă, ce l-au poreclit și Crețul, care ș-au pusu nume de domnie Ion vodă, vă leato 7085 (1577)

Pre acéia vréme, fiind în al patrulea an a domnii lui Pătru vodă, oarecare un Ivan Potcoavă pe poreclă, pentru că au fostu rumpând potcoavele, iară unii i-au zis Crețul, ce s-au fostu făcând frate lui Ion vodă, răspunzându-să de moșie și de nașterea sa de la Mazoviia, Simion Dascălul: (de unde și Ion vodă era), acestu Potcoavă ș-au scos nume de domnie. Și intre cazaci avându cunoștință, pre mulți au măglit lângă sine. Și vrându să vie spre țară, au vrut cu meșterșug să aibă slobozenie și de la cei mai mari și făcându scrisori cu multe peceți de la boieri și curténii din Țara Moldovei, au doară să fie fostu și cu voia unora, cum zic unii, că s-au dus Crețul Potcoavă cu cărțile la voievoda Chievschii, ce era pre acéle vremi cneazul Costantin și la starostea de Bar, de le-au arătat cumu-l pohtescu boierii și țara să-și margă la moșiia sa, la Moldova. Și făgădui mult să le dea, numai să-i fie întru ajutoriu. Ce starostile de Bar oaste au zis că nu i să cade să-i dea fără știrea craiului și mai cu deadinsul și pentru așăzarea păcilor. Iar craiului s-au făgăduit că-i va da știre, ca să ia învățătură.

Cându au purces întăi Crețul Potcoavă cu oaste căzăcească spre Țara Moldovei

Într-acéia vréme sfătuindu-să Potcoavă Crețul cu starostea de Bar, iată și un Copițchii oarecarile, fiind atuncea nemerit la Bar, carile venise de curând de la câmp, înțelegându de Potcoavă, s-au adunat și vorovind cu dânsul, cu multă giuruință l-au umplut Crețul, de-l va duce la domnie, la scaunul Moldovei. Décii Copițchi avându mare cunoștință intre cazaci, s-au dus la dânșii, pre unii cu făgăduințe umplându-i, pre alții cu bani ungându-le ochii, din ce au avut și el, din agonisita sa, i-au plecat și au mai lipit lângă sine pre un moldovan ce-l chema Ceapă, ce să însurasă intre cazaci. Și cu nevoința lor s-au strâns 330 de cazaci și au pus hatman pre dânșii pre Șah și au intrat în țară. Așa oblicind Pătru vodă, au strânsu țara și s-au gătit de dânșii și luund pușcile, au ieșit să meargă împotriva lor. Auzind cazacii de aceasta, au apucat ce au putut de la margine și s-au întorsu înapoi, cruțindu-să pe altă dată, să să gătéască mai bine.

Cându au mersu ponoslu de la Pătru vodă la craiul leșescu pentru zarva ce face Potcoavă Crețul cu cazacii și cându au mersu Crețul al doilea rându lă Țara Moldovei cu oaste căzăcească și au apucat scaunul

Avându Pătru vodă greu de Crețul și de cazacii ce era cu dânsul, ca să nu intre iarăși de iznoavă în țară, să prade, trimis-au cărți la cașțalanul de Halici, carile era să margă sol la împărăție, să lége pace, deci au dat știre cum cazacii s-au rădicat și vor să puie pre Crețul la domnie, de care lucru, de nu-l vor prinde și de nu vor face pace cu dânsul și de nu să vor certa ceia ce sunt cu dânsul, pacea cu împărățiia nu va putea să stea. Acéstea toate au scris cașțalanul la craiul.

Înțelegându craiul leșăscu de Potcoavă Crețul, cum s-au rădicat cu cazacii și face zarve și va să scoață pre Pătru vodă din domnie, îndată au scris la hatmanul și la o samă de boieri, la margine, sa puie nevoință ca să-l dobândească și pre dânsul și pre cazaci. Hatmanul, daca i-au venit cărțile crăiești, au trimis trei roate de ...(loc alb în manuscris) Bobolețschii, ca să-l afle la Nemirov, că acolea se ținea mai nainte. Acolo daca au venit, l-au aflat, ci Crețul au prinsu de véste, au ieșit din târgu cu 50 de cazaci pedestri cu sinéțe și au venit la un vad, unde au intrat în apă până în pântecile calului

și au pus cazacii denainte. Iar Bobolețschi, daca au sosit la vad după el, văzându pre Crețul că este gata a să baterea și la loc strâmtu, nu s-au apucat de război, ci s-au întorsu înapoi și aciiaș Crețul după dânsul în târgu. Bobolețschi la curte, iar Crețul în târgu la gazdă. Décii Bobolețschi au chiemat pre mai marile târgului și i-au zis să prinză pre Crețul și să i-l dea. Iar mai marile târgului s-au lepădat de dânsul și au zis că: „Eu nu-l voiu prinde, nici ți-l apăr, ci de-ți trebuiește, tu ți-l prinde". Văzându omul hatmanului că nu foloséște nimica, dusu-s-au și au spus hatmanului. Înțelegându acéstea toate, hatmanul le-au trimis la urechile craiului, cum n-au vrut să-l dea oamenii voievodului de Braslav. Ci craiul au trimis cu ponoslu la voievodul, ca să i-l prinză și să i-l trimiță. Ci pănă a mérge comornicul crăiescu cu cărțile, Crețul cu mai mulți oameni, mai bine s-au gătit și au intrat în țară pre la Soroca. Acolo cumu-și-i rândul oamenilor, daca l-au vestit de domnu tânăr, mulți i s-au închinat.

Războiul lui Pătru vodă, cându s-au bătut cu Potcoavă Crețul, carile venise cu cazacii

Auzindu Pătru vodă cum Ivan Potcoavă ce-i zic Crețul au intrat în țară pre la Soroca cu oaste căzăcească, de sârgu s-au gătit și au ieșit cu oaste împotriva lui. Luat-au și pușcile cu sine și s-au gătit de război și au pus beșlii după pușci, dându-le învățătură, că după ce vor slobozi pușcile, să să răpază în cazaci. Ci cazacii cumu-ș sunt învățați la războiu, cându au slobozit beșlii pușcile, ei au căzut cu toții la pământu, de i-au covârșit focul. Turcii gândindu-să cum că sunt uciși toți de pușci, s-au lăsat de dânșii, așa căzacii au slobozit într-înșii focul și multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Și aciiași oastei lui Pătru vodă au dat dosul și izbânda au rămas la cazaci. Décii cazacii s-au dus cu domnul său, Crețul, la Iași, și au apucat scaunul, noiemvrie 23 de zile, iar Pătru vodă s-au dus în Țara Muntenească.

Războiul al doilea, cându s-au bătut Pătru vodă cu Crețul la Docolina

Pătru vodă daca l-au bătut Crețul cu cazacii, s-au dus în Țara Muntenească și au dat știre la împărăție, cum s-au rădicat cazacii asupra lui și l-au scos din scaun. Înțelegându de aceasta împăratul, de sârgu au trimis hochimurile sale la dobrogéni și la bugegéni și la munténi, să margă cu

Patru vodă asupra Crețului. Décii Pătru vodă de sârgu grijindu-să de oaste, venitu-i-au într-ajutoriu și moldovénii gioséni. Așa décii Pătru vodă cu ajutoriul împăratului și cu a sa oaste ce au avut, s-au pornit spre Iași asupra Crețului. Auzind Potcoavă Crețul de venirea lui Pătru vodă, s-au gătit de războiu și au ieșit înainte-i cu oastea căzăcească la Docolina. Fost-au și oaste de țară cu cazacii, că mulți să închinase. Și tocmindu-să de războiu, au pus cazacii întăi pre moldovéni în frunte, mai apoi hatmanul Șah cel căzăcescu nu i-au lăsat, temându-să să nu-i vicleneascä moldovénii, au pus pre cazacii săi în frunte și n-au vrut pe niminea să lasă la harțu. Și apropiindu-să oastea lui Pătru vodă, văzându cazacii pre turci că aduc nainte cirezi de vaci, ca să stâmpere armele în dobitoace, n-au vrut cazacii să săgeate de departe, ce odată au slobozitu focul și în oameni și în dobitoace. Ci dobitoacile mai multă zăhăială făciia turcilor decât cazacilor, că de trăsnite fugiia înapoi. Si dându războiu vitejaște, după multă nevoință a cazacilor, iată al doilea rându pierdu războiul Pătru vodă și iarăși rămasă izbânda la cazaci.

Când s-au întorsu Créțul în Țara Leșască și au părăsit scaunul și de moartea lui

Potcoavă Crețul, carile își pusése nume de domnie Ion vodă, după războiu cu noroc și de izbândă ce au făcut la Docolina, de au bătut pre oastea lui Pătru vodă, s-au întorsu la Iași. Deciia văzându că nu să va putea așeza la domnie, că și din Țara Ungurească să pogorâse lui Pătru vodă oaste întru ajutoriu, au părăsit scaunul și țara și cu ai săi, cu toții s-au întorsu înapoi pre la Soroca spre Țara Leșască.

De acolo nu-și putea afla cale pre voia sa, că pre câmpu era omeți mari, pre la Nemirov să temea de hatmanul și de voievoda Braslavschii, că-l cerca să-l prinză. Mai apoi dacă au intrat în Țara Leșască, au chiemat voievodul pre Șah și i-au zis: „Voi ați făcut un lucru mare împotriva lui crai și a țărâi, să stricați pacea cu turcul. Pentru acéia să aduceți pre Crețul și să mérgeți cu dânsul la hatmanul. El îl va trimite la craiul și voi vă veți curăți de acéa vină. Și Crețul încă va hălădui, văzându-l craiul așa de folos." Acéste cuvinte daca au spus cazacii Crețului, el fu bucuros, gândindu-să că de va mérge la craiul, îl va ajutori spre domnie. Décii s-au dus cu dânșii la

hatmanul, hatmanul l-au trimis la craiul, craiul l-au dat la închisoare și peste puțină vréme i-au tăiat capul.

Cându s-au așezat al doilea rându Pătru vodă Schiopul la scaun, 7086 (1578) ghenarie 1 dni

Înțelegându Pătru vodă că Crețul au părăsit scaunul și țara și au trecut în Țara Leșască, au venit la Iași și să așeză la scaun al doilea rându.

Pre acéia vréme Pătru vodă déde mitropoliia lui Theofan mitropolitul, carile la Ion vodă o lăsase și fugise prin munți, de frica lui.

De un Alixandru vodă, fratile Crețului, carele au apucat scaunul la Iași și au domnit o lună

Pătru vodă dacă s-au așezat la domnie al doilea rând, nu după multă vréme, ci întru aceIași an, fevruarie 9 zile, 7086 (1578), iarăși au venit Alixandru, fratile Crețului, cu oaste căzăcească asupra lui Pătru vodă. Ci Pătru vodă știind poticala ce pățisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiu, ci i-au dat cale dintăi. Iară Alixandru au intrat în Iași și au șăzut în scaun, fevruarie 9, iar Pătru vodă de sârgu au strânsu oastea turcească și muntenească și ungurească, au încunjurat pre Alixandru în curte în Iași și au bătut prejur curte, din câșlegi pănă la miiaze părésemi. Iară noaptea martie 12 zile, Alixandru și cu cazacii au ieșit în curte, că n-au mai putut suferi, că și iarba și bucatile li să împuținase, și gândindu că vor scăpa, au fugit spre codru. Ce prinzându de véste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dânșii și la iezerul Ciurbeștilor i-au ajunsu și pre toți i-au surpat acolo. Și pre Alixandru încă i-au prinsu, viu dimpreună cu boierii lui. Acestu Alixandru vodă au ținut scaunul numai o lună.

De niște domnișori ce venisă iar cu cazaci

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tâmplă pururea omului de n-are odihnă, că bine de unii nu să mântuia, alții veniia asupra lui. Că într-acelaș an, după ce s-au așezat al doilea rându și al treilea rându la domnie,

tot la anii 7086 (1578) iulie 27, niște cazaci cu un domnișor au venit la Nistru și ș-au pus toți capetile.

Așijdirea, curându după acești cazaci, la anii 7087 (1578) octovrie 12 zile, un Costantin iar cu cazaci veniia în țară și s-au topit toți în Nistru.

Într-acești ani au zidit Pătru vodă mănăstirea Galata în vale și nu după multă vréme s-au răsipit, care loc și pănă astăzi să cunoaște.

Întru acestași anu, 7087 (1578), în luna lui octovrie 2, când Costantin cu cazacii trecea Nistrul, iară Zborovschi cu oaste căzăcească au lovit Dașovul, de l-au arsu și l-au prădat și, multe turcoaie au robit și mult plean au luat. Mai apoi s-au întorsu înapoi, fără de nici o zminteală.

Cându au mazilit împăratul pre Pătru vodă Schiopul, vă leatul 7088 (1579) dechevrie 2

Acest Pătru vodă ce-i zic Șchiopul, după ce au domnit 5 ani, l-au mazilit împăratul Amurat și au trimis pre un turc mare, de l-au luat din scaun și l-au trimis la Halep, la pază. Iar domniia o au dat-o Iancului vodă.

De domniia lui Iancul vodă, ce-i zic Sasul, 7088 (1580), fevruar 17, vineri

Daca au mazilit împăratul pre Pătru vodă Șchiopul, dat-au domniia Iancului vodă, carile au fost de nașterea sa sas, de lége luteran. Pravoslaviia nu iubiia. Décii deaca au venit în țară și au șezut în scaun, fevruarie 17 zile, după acéia toată nedumnezeirea și ereticiia sa ș-au arătat, că lăcomie de avuție nespusă avea, pentru care pre mulți au omorât. Mai apoi de lăcomie mare ce avea, trimisă să ia a zécea din boi în toată țara.

De un domnișor ce-i zic Ion vodă Lungul, 7089 (1581)

Iancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină care n-au mai fostu niciodată, de au trimis în toată țara să ia a zécea din boi, care obiceai nu l-au putut suferi țara, ci s-au rădicat lăpușnénii, de s-au sfătuit ca să să dezbată de suptu mâna Iancului vodă. Și bulucindu-să, au rădicat dintre dânșii

domnu pre Lungul și i-au pus nume Ion vodă și décii au purces spre Prut în sus.

Iară Iancul vodă prinzându véste că lăpușnénii s-au rădicat asupra lui, degrabu au trimis pre Bucium vornicul cel mare și pre Brut postélnicul cu oaste împotriva lor. Și timpinându-să oștile la Bolota, s-au lovit de față și dându război vitejaște dispre amândoao părțile, pierdură lăpușnénii războiul și domnișorul încă să înnică în Prut.

Această povéste ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpușnénii asupra Iancului vodă, cronicariul cel lesescu nimica nu scrie, iar létopisețul nostru cel moldovenesc can pre scurt o semnează și aceasta.

Cându au pribegit boierii Moldovei prin țări streine de nevoia Iancului vodă

Multe lucruri spurcate și nedumnezeiești făcea Iancul vodă în domniia sa, că de răotățile lui toată țara și boierii să oțărâia, că legea creștinească nu o iubiia, la avuție lacom și prădătoriu, țara cu dările o îngreuia și era om curvariu preste samă, că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să feriia, că jupânesile boierilor de la masa doamnii sale le scotea, di le făciia silă. Acéstea toate neputându suferi boierii, mai vârtos Movileștii, vlădica Gheorghie, Erimiia vornicul, carile mai apoi au fostu și domnu și frati-său Simion păharnicul, Balica hatmanul, s-au sfătuit pre taină ca să pribegească. Carii întăi ș-au făcut prileju cu voia lui, ca să margă să sfințească mănăstirea Sucevițiii și apoi cu toții au trecut la Țara Leșască, alții la turci, alții la munténi, alți printr-alte părți. Mergându décii jalbă la împărăție de răsipa țării, i-au luat domniia și au dat-o lui Pătru vodă Șchiopul.

Când au pribegit Iancul vodă și de moartea lui, 7091 (1583)

Înțelegându Iancul vodă că l-au mazilit împăratul și domniia o au dat-o iarăși lui Pătru vodă Șchiopul, cunoscându la ce va veni mai apoi lucrul, gândi că de va mérge la turci, va avea pâră multă și mai apoi să nu care cumva să și piară, ci s-au sfătuit să treacă în Țara Ungurească prin Țara Leșască că peste munți, pin țară, nu era putință ca să treacă, că să temea de țărani. Și așa au ieșit din țară și trecându pre la Pocuția, i-au ținut calea

Iazlovețschi și l-au dus la Liov cu toată avuțiia lui. Și îndată au trimis la craiul, de i-au dat știre. Craiul au scris la Sinavschii hatmanul și la Herbortu starostea de Liov, să-i ia tot crăiescu și lui să-i taie capul. Și îndată au trimis craiul pe podscarbul lui, să-i ia toată avérea Iancului vodă, numai ficiorilor și doamnii sale să le lase o parte, să le fie de hrană. Și după învățătura craiului așa au făcut și i-au tăiat capul Iancului vodă.

Scrie létopisețul cest moldovenescu că moartea Iancului vodă au fostu cu învățătura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Și au domnit Iancul vodă trei ani și șapte luni. Acestu Iancul vodă zic cum că au fostu umblându vara cu sanie de os. Așa au petrecut Iancul vodă ténchiul său, viiața sa.

A doao domnie a lui Pătru vodă Șchiopul, 7092 (1583) octovrie 17

După ce au mazilit împăratul pre Iancul vodă, dat-au domniia iarăși lui Pătru vodă Șchiopul, pre carile așteptându-l toți, iată au venit al doilea rându în țară și au șezut în scaun, octovrie 17. Auzindu déciia pribégii carii era fugiți pintr-alte țări de nevoia Iancului vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu său, Pătru vodă. Pre carii i-au miluit iară cu boieriile lor.

De niște cazaci ce veniia să apuce scaunul Moldovei, vă leat 7092 (1583) octovrie 27

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, că în domniia dintăi nu mai avea odihnă de dânșii, acum la a doao domnie, bine nu să așezase la scaun, iată cazacii veniia să apuce scaunul, într-această lună octovrie 27 de zile. Ci Pătru vodă prinzându de véste, le-au ieșit înainte la Prut, la sat la Munteni, cu câți oameni au putut avea într-acea dată și acolo i-au încunjurat, fiindu cazacii la strâmtoare mare, căutatu-le-au a să închina. Din carei au ales Pătru vodă o samă, carii i-au părut oameni de treabă, de i-au oprit să-i slujască, iar pre alții cu jurământu i-au slobozit.

De niște cazaci ce au prădat niște sate din sus de Tighina

Nu multă vréme după acéia au mai lovit cazacii din sus de Tighina, pre decindea de Nistru, niște sate ce să discălicase pre hotarul leșescu, turci

ciutaci, moldovéni foarte mulți, carii ieșisă din țară de răul nevoilor Iancului vodă și mare moarte au făcut într-înșii și pradă și robii și cu dobândă s-au întorsu pre la casile lor.

Când au zidit Pătru vodă Galata din deal

Într-acestaș an, daca s-au așezat Pătru vodă la domnie, nu vru să lase în deșert pomana sa, carea o zidisă întăi, mănăstirea Galata din vale, care apoi să răsipisă, ci cu toată nevoința au silit și cu toată osârdiia au zidit Galata în deal, carea trăiește și pănă astăzi.

Când cu prădat cazacii Tighina și o au arsu, 7092 (1584) avgust 7 zile

Întru acestaș an, avgust 7 zile, strânsu-s-au cazacii și fără véste au lovit la Tighina, de o au arsu și o au prădat-o și au robit pre cei tineri, féte, copii, iar pre alții, pănă la unul i-au tăiatu și multă dobândă au luat cu sine, neavându cine să-i oprească sau să-i gonească, ci cu pace s-au întorsu înapoi.

De o sécită mare ce au fostu în zilile acestui Pătru vodă, de au pierit toată roada, vă leato 7093 (1585)

Domnindu Pătru vodă Țara Moldovei, mare sécită s-au tâmplatu în țară, de au secat toate izvoarăle, văile, bălțile și unde mai nainte prindea péște, acolo ara și piatră prin multe locuri au căzut, copacii au secat de sécită, dobitoacile n-au fostu avându ce paște vara, ci le-au fostu dărămând frunză. Și atâta prafu au fostu, cându să scorniia vântu, cât s-au fostu strângându troieni la garduri și la gropi de pulbere ca de omet. Iar dispre toamnă deaca s-au pornitu ploi, au apucat de au crescut mohoară și cu acélea ș-au fostu oprind sărăcimea foametea, că-i coprinsése pretitinderea foametea.

Când s-au împreunat Pătru vodă cu Mihnea vodă, domnul muntenescu, leat 7094 (1586) avgust 15

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său, Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alixandru vodă, la satu la Bogdănești pre Prut, avgust 15 zile, amândoi cu curte multă și cu gloate mari și s-au ospătat împreună cu mare cinste.

Războiul Pârvului pârcălabului de Soroca, când s-au bătut cu cazacii la Pierieslav, în zilile lui Pătru vodă, 7095 (1587), ghenar 8

Rădicatu-s-au o samă de cazaci ca niște lupi ce suntu învățați de-a pururea la pradă, de au intrat în țară și au prădat și multe bucate au luat de la ținutul Sorocii. Iară Pârvul pârcălabul Sorocii s-au îndemnat cu hânsarii și cu alții, carii au vrut de bună voie și i-au ajunsu la Pierieslavu. Acolo cazacii vrând să nu dea dobânda, moldovénii să scoață al său, tare războiu s-au făcut într-înșii și în doao zile bătându-să, de-abiia au spartu pre cazaci. Mai apoi daca i-au biruit, pre toți i-au omorât, fără numai unul zic să fie scăpat; o samă vii i-au prins și i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la împărăție.

Când au făcut nuntă Pătru vodă, de au însurat pre nepotusău, Vladul vodă, 7095(1587) iunie 10

Într-acestaș an, în luna lui iunie, Pătru vodă făcu nuntă nepotului său, Vladul vodă, ficiorul lui Miloș vodă, de au luat fata Mircii vodă și au chiematu la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domnească au făcut cu multă chieltuială și jocuri și mulți din vecini au venitu, de le-au înfrumusețat masa. Această veselie au fostu în Tecuciu.

De niște cazaci ce au prădat Dașovul, iunii

Pre acéia vréme tot în anul 7095 (1587), fără véste au lovit cazacii Dașovul, de l-au arsu și pre mulți au tăiatu și prădându dobitoace și avére multă luundu și robindu ce le-au plăcut, s-au întorsu intregi înapoi, fără nici o zminteală.

Războiul lui Pătru vodă, când s-au bătut la Țuțora cu niște căzaci ce venise cu un domnișor, ce-i zicea Ivan, 7096 (1587) noiemvrie 23

Nu după multă vréme, ci fără zăbavă într-acestași an, toamna, au venit cazacii în țară cu un domnișor, ce i-au fostu zicându Ivan vodă, cărora le-au ieșit înainte Pătru vodă cu oaste din sus de Țuțora, noiemvrie 23. Și dându războiu vitejaște dispre amândoao părțile, mulți au picat și în 26 de zile birui Pătru vodă pre cazaci și-i sili de i-au dat pre cine au avut mai mare, carile au luat plată după vina sa. Iară ceialalți să ascundea prin păduri și carii pre unde putiia și moldovénii îi goniia. Mai apoi cazacii fugându prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărându-să pănă la apa Cerimușului, de s-au tras în țara lor, puținі intregi, ci mai toți răniți și pedestriți.

Cându au lăsat domniia și scaunul de bună voie Pătru vodă Schiopul și s-au dus în Țara Nemțască

Domnind Pătru vodă Țara Moldovii ca un domn vrédnic, cum să cade, cu di toate podoabile câte tribuiesc unui domnu de cinste, că boierilor le era părinte, pre carii la cinste mare-i ținea și din sfatul lor nu ieșiia. Țărâi era apărătoriu, spre săraci milostivu, pre călugări și pre mănăstiri întăriia și-i miluia, cu vecinii de prinprejur viețuia bine, de avea de la toți nume bun și dragoste, de nu era a zice cum nu este harnic de domnie. Judecata cu blândéțe și fără fățăriie o făciia.

Mai apoi văzându nevoia țărâi, că turcii pre obicéiul lor cel spurcat și neastâmpăratu de lăcomie, trimiseră de cerea bani, să le dea mai mult decât era adetul țărâi, făcu sfat cu boierii, ce vor face, cum vor putea rădica și alte dări, carile n-au mai fostu. Că nu-i de aceasta, că doară nu va putea plăti această dată țara, ci este că să face obicéi, carile nu va mai ieși și aceasta vor lua și altile vor izvodi, cum s-au și tâmplat. Și ș-au ales sfat aceștii nevoi, ca să să înceapă de la altul, iară nu de la dânsul. Și décii să găti să să ducă din țară, măcară că boierii cu toții apăra să nu să ducă din țară, ci să dea acea nevoie, că alții vor da și țara tot nu va hălădui. Ci Pătru vodă nici într-un chip nu vru să să apuce de acea dare și să ia blestemul țării asupra sa. Ci își tocmi lucrul înainte și la scaun lăsă boieri să păzească scaunul, pănă le va veni alt domnu de la împărăție.

Iară el umplându domniei sale 7 ani și jumătate, s-au rădicatu cu fruntea boierilor, că boierii să temură a rămânea, să nu pață ca mai nainte cu Iancul vodă, intre carii au fostu Stroiciu logofătul cel mare, Ieremiia Movila

vornicul și frati-său Simion păharnicul, carii mai apoi amândoi au căzut la domnie și fratile lor Toader spătariul și Andrei hatmanul și alții mulți, carii nu să îndura de dânsul. Și au trecut pin Țara Leșască, în Țara Nemțască și acolo s-au așezat. Unde spun că când au fost dându bani de chieltuiala bucatilor, au fostu plângându și au fost zâcându: „Acestea suntu lacrămile săracilor". De acolo boierii s-au întorsu în Țara Leșască cu toții și s-au așăzat acolo, la târgu la Podhaeț și pre aiurea.

Și așa Pătru vodă putem să-i zicem cel Milostivu, că binile său au lipădat pentru țară, care ca acesta nu s-au mai aflat. Era domnu blându, ca o matcă fără ac, la judecată dreptu, nebețiv, necurvar, nelacom, neràsipitoriu, putém să-i zicem că toate pre izvod le-au ținut, ca să nu să zmintească. Acestu Pătru vodă au domnit întru amândoao domniile doisprăzéce ani și jumătate.

De domnia lui Aron vodă cel Cumplit, care multă greotate au adus țărâi, 7099 (1591)

După ce părăsi Pătru vodă domniia și țara, înțelegându turcii că țara este deșartă de domnu, cercară pre cine vor trimite în locul lui Pătru vodă. Ci norocul cel bun al țărâi să schimbă, că după noroc bun, iată veni șl rău, ca cum ar fi de la Dumnezeu însemnat, după vréme bună și senin, să vie vréme rea și turburată, după domnie lină și blândă, să vie cumplită și amară. Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat țara cu multă datorie, că fiind om fără suflet și umblându și alții pentru domnie, pre toți i-au umplut cu bani, luundu bani cu camătă de la turci. Așa după multă datorie și chieltuială ce împresurasă țara, ș-au scos domniia la Moldova și au venit în țară, de au șăzut la scaun în anii 7099 (1591).

Așa, după ce s-au așezat la domnie Aron vodă, nu-i era grijă de altă, numai afară de a prădarea și dinlăuntru, nu să sătura de curvie, de jocuri, de cimpoiași, carii îi ținea de măscării. Așijderea dabilile cu carile îngreuiasă țara, nu umbla numai dăbilarii singuri, ce și turci trimitea de umbla cu dăbilarii, de nu-și era țăranii volnici cu nimic, muierile nu era ale lor, fétile le rușina, ce vrea să facă făcea. Dăbilariul pentru un potronic de-l vrea pârî la dânsul, nu-l judeca, ci acolo trimitea de-l pierdea. Pe boieri pentru avuție îi omora, jupânésile le siliia și domnind, nu alta, ci ciudése și minuni făcea.

Acéstea și altile mai multe făciia și să văzu că este tuturora nevăzut și urât, ci gândi ca să nu să încrează țării și lefeciilor de țară, ci trase pre leafă unguri călăreți și pedestrași și făcu pedestrașilor odăi în curte, ca să fie pururea lângă dânsul. Mai apoi văzându că de datornici nu să va putea mântui, izvodi ca să ia de tot omul câte un bou. Și așa trimisă în toată țara cu turci, de strângea și la carile nu să afla bou, lua ai cui era în satu, de la alții îi lua toți, câți avea, pentru cei ce nu avea boi, că mulți de răotăți și de dabile multe, boi nici de hrană n-avea.

Războiul lui Aron vodă, cându s-au bătut la Răut cu un domnișor, Bogdan vodă îi zicea, la anii 7100 (1592) și când au pierit Bucium vornicul și Bârlădeanul logofătul și Paos vornicul

Într-acéste răotăți și belituri ce făciia Aron vodă, de nevoie mare nemaiputându suferi țara, s-au rădicat orheienii și sorocénii cu un domnișor ce-i zic Ionașco, pre carile îl alesése dintru dânșii cap și-i puseră nume Bogdan vodă. Ce Aron vodă deaca au înțeles de aceasta, au dat știre alții țări să să strângă și el fără zăbavă au ieșit cu curtea și cu lefecii săi. Însă mai nainte, pănă a nu ieși din curte, au tăiat pre Bucium vornicul cel mare și pre Bârlădeanul logofătul și pre Paos vornicul, dându-le vină cum că ar fi cu știrea lor.

Décii au purces împotriva vrăjmașilor săi. Și mergându, pus-au pe Uréche logofăt mare. Și décii s-au tâmpinat oștile la Răut și dându războiu vitejaște dispre amândoao părțile, izbândi Aron vodă și bătu pre toți și pre domnișoru încă l-au prinsu, ci i-au tăiat nasul și l-au călugărit. Décii, deaca au spart Aron vodă pre viclénii săi, nici un loc nu au lăsat să nu fie plin de vrăjmășiia lui, că nu pierdea numai pre carii au fostu întru războiul acela, ce și semințiile lor, și vinovați și nevinovați.

De maziliia lui Aron vodă

Gătindu-să Aron vodă să facă mai mari vrăjmășii decât aceasta, iată i-au venit de la Țarigradu călărași cu cărți, de i-au datu știre cum l-au mazilit împărățiia, că împăratul turcescu și sfatul, auzindu de atâta răotate ce făcea, cu morți și cu jafuri făr' de măsură, l-au mazilit. Déciia să mira Aron vodă, cum va face să nu prinză oastea de véste și țara de mazilie, ca să nu-l

omoară, că mulți era carii vrea fi bucuroși să auză una ca acéia, că le pierise părinții, altora frații, altora ficiorii, alții sărăcisă de multele răotăți. Ci pre taină au învățat pre călărași să nu scoață cuvântu pre afară și au trimis la Iași la doamnă-sa, să să încarce și să purcează în jo s. Iară pre boieri i-au învățat de au chiemat gloatile și le-au mulțămit de slujbă ce au făcut și le-au zis să margă cineși pre acasă, gândindu că doară să vor duce și el să ia drumul spre Țarigrad.

A doao zi, părându-i cum să vor fi dus curténii, au încălicatu și au purces spre Iași, și ce-i păruse că să vor fi dus, ca să silească și el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatile mergea pre de toate părțile. Atuncea au chiemat boierii, de le-au zis: „Crezu, eu am slobozit oastea, să să ducă cineși pre la casile lor. Dară cine-i opreaște ?" Datu-i-au a înțelége cum o samă s-au dus, iară cărora le este calea spre Iași și spre munte, aceasta li-i calea. Așa împreună au mersu pănă în sară, pănă ce au înserat. Décii noaptea, toată noaptea, au silit și nimica zăbavă n-au făcut la Iași, ci au silit spre Țarigrad. Unde mergând, l-au timpinat capigii împărătești, viind ca să-l ia din scaun și să-l ducă la împărăție.

Daca înțeleaseră toți de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ci cum după multă furtună și vréme rea, daca văd oamenii senin și liniște, să bucură toți, așa toată țara să bucurasă.

A doa domnie a lui Aron vodă cel Cumplit

După ce au mazilit împăratul pre Aron vodă, Dumnezeu încă nu-și umplusă certarea sa deplin, că Aron vodă încă nu au fostu ajunsu la Țarigrad, domniia iară i-o au dat-o și scaunul țării, că datornicii lui, turcii, cu toții au mersu la veziriul, de au strigat pentru dânsul și de nevoia datornicilor, iară i-au întorsu domniia.

Cându au trimis Aron vodă înainte la scaun pre Oprea armașul să prinză pre o samă de boieri

Aron vodă, după obiceaiul său cel rău și daca înțeleasă că i-au dat domniia de iznoavă, cumu-și era vrăjmașu și cumplitu, nu să apucă de alta, ci iarăși gândi ca ce n-au putut umplea cu rău în domniia dintăi, să

săvârșască cu a doao domnie. Dupre cale au răpezit pre credinciosul său, pre Oprea armașul cel mare cu cărți, ca să coprinză scaunul, și cu catastif, ca pre toți, pre câți au vrut el să-i piiarză, ca să-i prinză și să-i ție la închisoare, pănă va veni și el la scaun.

Oprea armașul, după învățătura lui Aron vodă, de olac au venit și seara au intrat în Iași, nici aiurea au mersu în gazdă, ci la odăile dorobanților celor unguréști în curte au mersu. Și noaptea au venit la gazda lui Uréche logofătul, pre carile îl lăsase Aron vodă să păzască scaunul și i-au arătat porunca domnu-său. Iar el degrabu, auzind de numile lui Aron vodă, cum au dobândit iarăși domniia, vrându să hălăduiască de dânsul, au dat răspunsul Oprei, zicând : „Acesta lucru cu bucurie priimescu și suntu gata să slujăscu. Ci numai să fie cu taină, ca să nu știe niminea. Bine că ai venit: pănă vom oblici pre toți, pre câți scrie catastiful, să-i prindem, carii unde vor fi, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă." Și așa Oprea s-au amăgit cu acesta sfat și s-au așezat iară la dărăbani, într-acea zi și într-acea noapte.

Când au pribegit Uréchie logofătul cel mare

Înțelegând Uréche logofătul de venirea lui Aron vodă și de porunca ce-i trimisése pre Oprea armașul, nu cuteză să-l aștépte în țară, știind câtă groază și câte răutăți făcuse mai nainte în domniia dentăi și acum a dooa oară mai de mari cazne va să să apuce.

Ci deaca s-au așăzatu Oprea la odăile dorobanilor, aflându Uréche logofătul vréme și cale deșchisă de a să dăpărtarea și de a ieșirea den țară, învățat-au pre gazda sa, cine va intreba a dooa zi de dânsul, să spuie că s-au dus acasă la Cârligătură. Și așa, noaptea, toată noaptea și zioa, toată zioa, fugându, au ieșit pre la Soroca în Țara Leșască. A dooa zi seara, Oprea armașul, deaca s-au dusu la gazda lui Uréche să să sfătuiscă și nu l-au aflatu, cunoscând că l-au amăgit într-acesta chip, îndată au chiemat pre alții cari s-au tâmplat acolea și au repezitu cu cărți în toate părțile, să cuprinză marginea. Iar deaca au aflatu că logofătul au trecut Nistrul și s-au dăpărtatu, n-au mai avutu ce face, ci s-au așăzat, de au ținut scaunul păn' la venirea lui Aron vodă. Iar Uréche deaca au trecut Nistrul, s-au dusu îndată unde era și alalți boieri pribegi strânși, de aștepta sfârșitul lucrului.

(SIMION DASCĂLUL) De domnia lui Pătru vodă Cazaculu vleato 7101(1593)

Scrie létopisețul cestu moldovenescu că încă pănă n-au fost sosit Aron vodă la scaun, iar Pătru Cazacul s-au rădicat den Țara Leșască, cu puținei pribégi, înțelegând că scaunul este deșărtu și sârguind să apuce scaunul, au intratu în țară și au apucat scaunul la Iași și au domnit 2 luni. Déciia au sosit și Aron vodă și au prinsu pre Pătru Cazacul și l-au trimisu la împărăție. Iară cronicariul cel leșăscu de această povéste ce spune că au venitu Pătru vodă Cazacul, de au apucat scaunul, nimica nu scrie.

Când s-au așezat Aronu Vodă al doilea rând la scaun, v leato 7101 (1593) meseța...

Aron vodă deaca s-au așăzatu la scaun al doilea rându (AXINTE URICARIUL:) au pusu pe Oprea armașul logofăt mare și pre Varticu vornic mare de Țara de Giosu și pe Ghiorghie vornic mare de Țara de Sus, pe Zota postélnic mare și pe Alexe stolnicu mare și pre Iane Călugărul vistérnic mare și pre Coci comis mare

și cumu-ș era vrăjmașu, nu de altele să apucă, ci iar de asupreale a face țărâi și de dabile mari. Și întâi, cu voia lui, turcii strângea dabilele cu dăbilarii. Mai apoi nu-i putea opri și silă mare pretiutindirile făcea: lua slujitorii de țară cu sila, de le râniia la cai, bucatele fără prețu și făr' de bani le lua.

Déciia, cunoscând Aron vodă că nu va fi pănă în sfârșit bine, că țara scârșca, pribégii sta întinați, gândi după toată răutatea ce făcuse, să să curățească și să arate țărâi că nu este den voia lui ce s-au lucratu, ci este din sila turcilor și socoti să să agiungă cu Mihai vodă, carele domniia pre acéia vréme Țara Muntenească, ca să să dezbată de supt mâna turciloru.

Însă întăi socoti că, după atâtea răutăți ce făcuse, să să apuce să facă și vreun lucru bun, ca să nu-i vie cu osândă. Și s-au apucatu în anii 7102 (1593--1594), de au făcutu mănăstire în țarina Iașiloru, carea să chiamă Aron vodă, pre numele domnului, unde este hramul svetii Nicolae.

Cându au venitu Lobodă cu oaste căzăceasca și au gonitu pre Aronu vodă denŭ scaunu și au arsu târgulu Iașii v leato 7103 (1594)

Restul lipsește din toate manuscrisele.